

תיאורי כתבי היד השלמים של התלמוד הבבלי

מנחם כ"ץ, עשהאל שמלצר והלל גרשוני

יוני 2017, סיון תשע"ז

מהדורה ב

ינואר 2019, שבט תשע"ט

4	מבוא
5	כתב יד אוקספורד 366
6	כתב יד פירנצה 7
7	כתב יד פריס 671
7	כתב יד מינכן 95
9	כתב יד וטיקן 108
10	כתב יד נירנברג
10	כתב יד וטיקן 127
10	כתב יד פרידברג (טורונטו) מן הגניזה
11	כתב יד וטיקן 109. [א]
11	כתב יד סנקט פטרבורג (פירקוביץ) 293
12	כתב יד ניו יורק 1623
12	כתב יד קולומביה
13	כתב יד מינכן 6
13	כתב יד וטיקן 125
14	כתב יד וטיקן 109. [ב]
14	כתב יד ניו יורק 1608
14	כתב יד לונדון 9 (ששון-לונצר)
15	כתב יד וטיקן 134
15	כתב יד ניו יורק 218
16	כתב יד לונדון 400
17	כתב יד ניו יורק 108
17	כתב יד אוקספורד 2677
18	כתב יד מינכן 140
18	כתב יד גטינגן
18	כתב יד סנקט פטרבורג (אנטונין) 891
19	כתב יד הרב הרצוג
19	כתב יד וטיקן 171
20	כתב יד מינכן 141
20	כתב יד וטיקן 111-110, 130
21	כתב יד מוסקבה 594
21	כתב יד אוקספורד 367
21	כתב יד מוסקבה 1017, 1134, 1339
22	כתב יד סנקט פטרבורג (פירקוביץ) 187
22	כתב יד וטיקן 113. [א]
23	כתב יד וטיקן 112
23	כתב יד וטיקן 487

23	כתב יד אוקספורד 2675
24	כתב יד וטיקן 140
24	כתב יד אוקספורד 368
25	כתב יד אראס
25	כתב יד המבורג 165
25	כתב יד פירנצה 8-9
26	כתב יד אסקוריאל
26	כתב יד וטיקן 116
27	כתב יד וטיקן 115. [א]
27	כתב יד וטיקן 117
27	כתב יד קרימונה
28	כתב יד פריס 1337
28	כתב יד אוקספורד 369
28	כתב יד וטיקן 115. [ב]
29	כתב יד סנקט פטרבורג (פירקוביץ) 190
29	כתב יד קרלסרוהה
29	כתב יד וטיקן 156
30	כתב יד ניו יורק 15
30	כתב יד וטיקן 120-121
31	כתב יד וטיקן 118-119
31	כתב יד לונדון-פריס-מוסקווה
33	כתב יד וטיקן 122
33	כתב יד וטיקן 123
33	כתב יד המבורג 169
34	כתב יד אוקספורד 2673
34	כתב יד אוקספורד 370
35	כתב יד פריס 1408
36	מפתח לפי מסכתות
37	ביבליוגרפיה
40	נספח: תיאורי כתבי היד מאוצר כתבי-היד התלמודיים, כולל עדכוני פרידברג

מבוא

במשך מאות השנים הראשונות ליצירתו נמסר התלמוד בעל פה. זמן ראשית העלאתו על הכתב אינו ידוע בבירור, אך גם כאשר היו מצויים עותקים כתובים שלו בישיבות הגאונים, עדיין עיקר לימודו היה על-פה, על ידי "אמוראים" שהיו משננים אותו. עדויות על כתיבת התלמוד מספרות על רב נטרונאי בר חכינאי ש"כתב לבני ספרד את התלמוד מפיו שלא מן הכתב", ועדות דומה מסופרת על רב פלטי.

התלמוד הועתק בדרך כלל בצורה של מסכתות בודדות (או אפילו פרקים בודדים) או קבוצת מסכתות – עד כדי סדר או יותר מכך – ובמקרים אחרים אנחנו מכירים "קונטרס של פרקים": העתקה של פרקים מסוימים מן התלמוד. כתב יד אחד של כל התלמוד כולו הוא תופעה נדירה עד מאוד, ויש רק דוגמה אחת ידועה לכך – כתב יד מינכן 95 של התלמוד הבבלי, שהועתק באשכנז בשנת 1342.

כתבי היד השלמים הידועים לנו הועתקו בפורמט "מצחף", דהיינו ספר עם דפים, מקלף או מגיר. במקצת מכתבי היד כתוב תאריך בצורה מפורשת, כאשר שרד הקולופון של כתב היד, אך ברבים אחרים התאריך הוא משוער, על פי הערכה פליאוגרפית וקודיקולוגית. כתבי היד הקדומים ביותר שבידנו הם מן המאה ה"א או ה"ב (כתב היד המתוארך הקדום ביותר שבידנו נכתב בשנת 1177), רובם נכתבו בין המאות ה"ג-ט"ו, ומיעוטם (קבוצת כתבי היד התימניים) נכתבו במאות ה"ז-י"ז. כתבי יד אלו (כתבי היד התימניים) נכתבו אחרי הדפוס אך לא הועתקו ממנו.

ב"אוצר כתבי-היד התלמודיים" בעריכת פרופ' יעקב זוסמן מנויים 68 כתבי יד שלמים – של מסכתות שלמות ויותר, או חלקים גדולים ממסכת. 38 מהם בכתובה אשכנזית או איטלקית,¹ 17 בכתובה ספרדית, 6 בכתובה תימנית, 5 בכתובה ביזנטית, ו-2 בכתובה פרובנסלית.

החוקרים עמדו על כך שבמסכתות רבות ניתן לראות שתי גרסאות בסיסיות של כל מסכת – האחת מעובדת יותר מן השנייה – ושאינן מדובר בעיבוד אירופאי, משום שפיצול הגרסאות משתקף כבר בכתבי יד מזרחיים, וכנראה מקורו בתקופת הגאונים.² עם זאת, כתבי היד האשכנזיים משקפים בדרך כלל מסורת מאוחרת יותר, והם עברו הגהות "מלומדות" רבות יותר, פעמים רבות בעקבות הגהותיהם ופירושיהם של ראשוני אשכנז. תופעה זו קיימת במידה פחותה בכתבי היד הספרדיים.

באשר לכתבי היד התימניים, הם מהווים קבוצת נוסח בפני עצמה, כשנוסחם פעמים רבות ייחודי. החוקרים נחלקים באופן חריף על מקומם במסורת הנוסח, במסכתות השונות, בין השאר לאור העובדה שזמן העתקתם הוא מאוחר מאוד. חלק מהחוקרים ראו בכתבי היד התימניים (במסכתות שהם חקרו) כתבי יד ראשוניים במעלה המשקפים את מסורת הנוסח המקורית יותר של התלמוד,³ ואילו אחרים ראו בהם (במסכתות שהם עסקו בהם) נוסח משני.⁴

¹ בכלל זה Yevr. III B 891 שכתובתו דומה לכתובה המזרחית, אך לדעת מיליקובסקי הוא כתב יד אירופאי קדום, אולי מאיטליה.

² ראו: רוזנטל, תולדות הנוסח, עמ' 10: "שתי מסורות-יסוד אלה (פסחים שלנו וילישנא אחרינא) נפלו אפוא בתוך 'המזרח' עצמו, ולפחות עוד בתוך תוכה של תקופת הגאונים". וראו גם שרמר, מועד קטן. עניין משיק הוא שני סוגי מסורות שאנו מוצאים לעתים, אחת ארוכה יותר ואחת קצרה יותר (המכונים אצל הגאונים "לישנא קייטא" ו"לישנא ריחא"), שיתכן שמקורן במעבר ממסירה על-פה של התלמוד, שיכולה לכלול גם פרשנות נלווית, להעלאה על הכתב. ראו מ' סבתו, כתב יד תימני למסכת סנהדרין (בבלי) ומקומו במסורת הנוסח, ירושלים תשנ"ח, עמ' 224.

³ כגון א"ש רוזנטל על מסכת פסחים, מ' סבתו על מסכת סנהדרין (בהערה הקודמת).

⁴ על מסכת פסחים: עמית, פסחים; ולד, אלו עוברין.

אף שיש כתבי יד הכוללים כמה מסכתות, יש להתייחס לנוסח כל כתב יד בכל מסכת באופן עצמאי, כיוון שכתב היד יכול היה להיות מועתק מכמה כתבי יד, כל אחד בכל מסכת. לעתים הועתקו גם פרקים שונים מכתבי יד שונים, כך שאף ההסקה על טיב נוסח כתב היד מפרק לפרק צריכה להיעשות בזהירות.

ברוב כתבי היד נכתבה המשנה של כל פרק בראש הפרק, ובמיעוטם שובצה המשנה לאורך הפרק, כפי שהוא בדרך כלל בדפוסים. בחלק מכתבי היד השיטה מעורבת, ולעתים המשנה נכתבה בראש הפרק ולעתים היא שובצה בתוכו. במקצתם נכתבה המשנה פעמיים, גם בראש הפרק וגם במהלך הפרק.⁵

רוב כתבי היד מכילים את התלמוד לבדו. במקצתם באים בשוליים פירוש רש"י (ולפעמים גם תוספות), כבדפוסים שלנו, ולעתים באים בהם גם חיבורים אחרים. רוב כתבי היד מכילים הגהות, של הסופר עצמו או של סופרים אחרים, וההגהות מעידות לפעמים על נוסח שונה שעמד לפני המגיה.

כתב יד אוקספורד 366

Oxford, Bodlean Library, Opp. Add. fol. 23 (366)

מס' אוצר: 627

184 דפי קלף.

כתב היד כולל את מסכת **ברכות** וסדר מועד (אחרי **ברכות** – משנה סדר זרעים; אחרי מועד – משנה מסכת **שקלים**).

כתב ספרדי מרובע, בשני טורים, כנראה מן המאות ה"ד-ט"ו. לדעת מ' בית אריה נכתב בספרד (מאות 14-15); לדעת מ' גלצר נכתב בפרובנס בידי סופר ספרדי (אפשטיין, יומא). בכתב היד מעט הגהות, רובן נעשו בכתב ידי הסופר.

בכתב היד יש שיבושים ודילוגים, אך אינם רבים (שושטרי, סוכה; גולינקין, ראש השנה). לכתב היד מאפיינים לשוניים של דוברי ערבית, כגון הכתיב "אלסכנדר" במקום "אלכסנדר" במסכתות שבת, פסחים, יומא ומגילה.

כתב היד הועתק כנראה מכתבי יד שונים בכל מסכת, ועל כן יש בו מסכתות שבהן אופיו הוגדר על ידי החוקרים כ"אשכנזי", ויש שהוא מצטרף למסורת הספרדית (סטולמן, המוצא תפילין: ספרדי עם השפעה אשכנזית; גולינקין, ראש השנה: אשכנזי; רוזנטל, פסחים: אשכנזי; ולד, אלו עוברין: נוסח מעורב; טל, ביצה: בין הענף של אנטונין 891 לענף האשכנזי; ד' רוזנטל [על הקיצור והשלמתו, עמ' 847-851] מצביע על מסירה "ספרדית" בסוגיה אחת מסכת שבת).

במסכת **עירובין**, פרק עשירי, נחשב בעיני סטולמן כמייצג את הנוסח השלם הטוב ביותר של הפרק. יחד עם כתב יד וטיקן 109 מהווה ענף הנחשב מקורי יותר ומעובד פחות של המסכת. במקומות שבהם שרד דפוס פס, הוא מצטרף בדרך כלל לענף זה.

⁵ ראו: י"נ אפשטיין, מבוא לנוסח המשנה, ירושלים תש"ח, עמ' 921 ואילך. ועוד. וראו גולינקין, ראש השנה עמ' 58-56, ושם הספרות בנושא.

משניות בראש הפרק, מלבד במסכת מגילה ובמסכת תענית, וכן בפרק ב של סוכה. בפרק א של סוכה רוב המשניות מופיעות גם במקומן. הפסקאות בתחילת כל סוגיה מסומנות על ידי "מתני", ובאמצע על ידי "פיס", אך במסכת ראש השנה הביטוי "פיס" מופיע רק פעמיים, ובשני המקרים מדובר בסוגיה חדשה ועצמאית. יש פסקאות בלי כל לשון הצעה.

בעלים: בעמוד השער יש כיתוב בעלות:

הצעיר אברהם בכ"ר יצחק לוי אבוקראט נ"ע קניתי זה הספר והוא תלמוד זרעים ומועד גמרא ומשניות פה מצרים השי"ז ליצירה [=1537] בחמשים מידי ושנים לסרסור השי"ת יזכני להגות בו אני וזרעי וזרעי מעתה ועד עולם או"ר [=אמן וכן יהי רצון].
בדף 141 ב' כתוב בשוליים בכתב מרובע:

קניתי זה הספר מאת הגביר אבוקראט הרופא באלף פרטות בשנת התקפ"ו [=1826]
הצעיר רפאל צנוע ישר [=יהי שמו לעולם].

בדף 177 ב' כתוב בשוליים בכתב מרובע שונה: "אני קניתי אותו מיד הגביר אבו קראט אלחכים".
שלוש הכתובות מלמדות שכתב היד היה אצל משפחת אבוקראט במשך שלוש מאות שנה. החיד"א ראה את כתב היד במצרים במאה ה-18, כעדותו בשם הגדולים. באמצע המאה ה-19 הובא כתב היד לירושלים ונמכר לרנ"ן קורונל, והוא מכר את כתב היד לספריית הבודליאנה באוקספורד לפני שנת 1868 (גולנקין, ראש השנה).
מסירת היסוד של מסכתות ברכות ושבת במאגרים – המילון ההיסטורי.

כתב יד פירנצה 7

Firenze, Biblioteca Nazionale Centrale, II.1.7 (3.[A])

מס' אוצר: 467

333 דפי קלף.

כתב היד כולל את רוב מסכתות ברכות ובכורות, ומסכתות תמורה, כריתות, תמיד, מעילה, ומשנה מסכתות מידות וקנים.

כתב אשכנזי, והוא הקודקס הקדום ביותר המתוארך המוכר לנו - משנת ד'תתקל"ז (1177). כך כתוב בקולופון (החלוקה לשורות אינה במקור):

בשישי בשבת / ישמריני צורי כבבת,
סיימתי זה הספר / יהי רצוני שאוכל למצוא כופר,
באלול ירח / ושמשו למרפא עלינו יזרח,
ח' ימים קודם הכסא / הא' יהיה לנו למעוז ולמחסה,
שנת תתקל"ז אנו מונין / ושבח ורנן אנו לך מרננין.

האותיות "יצחק" מסומנות במסכת בכורות דף 148 וככל הנראה רומזות לשם הסופר.

מסכת ברכות נכתבה על ידי מספר סופרים אחרים ונכרכה בראש הכרך של סדר קודשים.
משניות בראש הפרק מלבד בכורות ג-ד ובמסכת תמורה.

מסירת היסוד של מסכתות בכורות, תמורה, מעילה ותמיד במאגרים – המילון ההיסטורי.

כתב יד פריס 671

Paris, Bibliothèque nationale de France, Hébr. 671 (671.4)

מס' אוצר: 8208

91 דפי נייר.

כתב היד כולל את מסכת ברכות. לפניו הועתקו ספר חובות הלבבות ותיקון מידות הנפש, ולאחריו מעשה אלכסנדר מוקדון.

כתב מזרחי ביזנטי מן המאה ה"ו.

בכתב היד דפים שאינם במקומם. הגהות בכתב הסופר להשלמת החסרונות.

בסוף כתב המעתיק: "נשלם הספר וכתבתיו לעצמי".

משניות בראש הפרק.

כתב יד מינכן 95

München, Bayerische Staatsbibliothek, Cod. hebr. 95

מס' אוצר: 7204

577 דפי קלף.

כתב היד היחיד המכיל את כל התלמוד הבבלי. עיקר כתב היד הוא הבבלי, כשבעמודים הראשונים והאחרונים חיבורים אחרים (בתחילתו: ברייתא דמלאכת המשכן, פיוט וסדר עולם רבה. בסופו: מסכתות קטנות, סדר תנאים ואמוראים, טופסי שטרות, תקנות רגמ"ה ותקנות ר"ת).

כתיבה אשכנזית בינונית. נכתב בשנת 1342, כנראה בצרפת. נוסח כתב היד הוא אשכנזי, ומוגה פעמים רבות בעקבות פירוש רש"י. יש בכתב היד שיבושים רבים (דק"ס). יש בו שיבושי שמות רבים, והוא מרבה להגיה את נוסח התלמוד על סמך מקבילות (פרידמן).

בכתב היד יש קיצורים רבים מאוד. כתב היד הוכן תוך תכנון מדוקדק ומיומנות רבה, והוא מייצג חידוש מהפכני בתולדות כתיבת הבבלי (פרידמן, כיצד מדקדקין).

בתום סדר קדשים, שהוא גם סוף הבבלי בכתב היד, יש קולופון, מתאריך י"ב בכסליו ה'ק"ג:

אני שלמה ב'ר' שמשון ז"ל כתבתי למורנ' הרב ר' מתתיה בן מורינ' ורבינו הרב ר' יוסף ז"לה"ה [=זכרו לחיי העולם הבא] כל הששה סדרים וסיימתיים בשתיים עשרה לירח כסלו שנת מאה ושלש לאלף ששי הצור יאריך ימיו ושנותיו וירבה גבולו בתלמידים ויזכה זרעו וזרע זרעו להגות בו עד סוף כל הדורות א'א'ס'ח' [=אמן אמן סלה חזק]. ברוך י"י וברוך צורי וברוך אלהי ישעי שזכני לכך.

רנ"נ רבינוביץ מצביע על כך שהמילים "למורנ'... ז"לה"ה" נכתבו על הגרד, ולדעתו כתב היד נכתב עבור ר' יהוספיה בנימין, שגם כתב את רוב ההגהות.

לאחר הקולפון מובאת תוספת של מגיה כתב היד (ר' יהוספיה?) באותיות קטנות:

ברכות והודאות ותשבחות שירות וזמרות הללות ורוממות רנן ותהלות והשתחואות לשמך הגדול והקדוש בכל קדושות הנאדר כל אדר הנאזר כל עז הנשגב בכל גדולות הגבור בכל גבורות השליט בכל ממשלות הנורא בכל נוראות הרחמן בכל רחמניות היכול בכל היות ב'ש'כ'מ'ל'ו' [=ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד].

לאחר מכן באות משניות סדרים זרעים וטהרות ובסופן קולופון נוסף, מתאריך י"ז בטבת של אותה שנה:

חזק ונתחזק הכותב לא יוזק. אני שלמה ב'ר' שמשון ז'ל'ה'ה' כתבתי כל הששה סדרים לאדני מורינו הרב מתתיה בן מורינו הרב ר' יוסף ז'ל'ה'ה' וסיימתים בשבעה עשר יום אחדש טבת שנת מאה ושלוש לאלף ששי ליצירה. הצור ית' יאריך ימיו ושניו וירבה את גבולו בתלמידים ויזכה זרעו וזרעו עד סוף כל הדורו' להגות בו ויקיים בו מקרא זה לא ימושו מפיק ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר י"י מעתה ועד עולם. אמן סלה. ותורה תהא חוזרת לאכסניא שלה.

גם כאן המילים "מורינו... ז'ל'ה'ה'" כתובות על הגרד.

סדר המסכתות בכתב היד חריג לעומת הסידור המקובל של המשנה והתלמוד: מסכת ברכות נספחה לסוף סדר מועד ומסכת נידה לסוף סדר נשים. בנוסף, סדר מועד סודר באופן שיחפוף, מלבד חריגים, את סדר המועדים בשנה: שבת ועירובין בראש הסדר, ולאחר מכן פסחים וחגיגה, ראש השנה, סוכה יומא וביצה, ירושלמי שקלים לפני בבלי מגילה, ולבסוף תענית ומועד קטן. גם סדר נשים סודר באורח "הגיוני" יותר מן הסידור המקובל של המשנה: יבמות, כתובות, קידושין וגטין, ולאחר מכן נדרים, נזיר וסוטה. גם בסדר נזיקין סודרו המסכתות באורח "הגיוני" יותר: בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא, סנהדרין, מכות, שבועות, הוריות - עד כאן עניינים המסורים לבית דין לדון בהם, לאחר מכן עבודה זרה, ולבסוף מסכת שגם אין עליה תלמוד - מסכת עדויות.

מסכת אבות לא נכללה בכ"י הזה בתוך סדר נזיקין, אלא נכתבה לאחר הקולופון שבסוף זרעים וטהרות, ואחריה מסכתות קטנות וחיבורים נוספים.

במסכת עירובין בא פרק ה בין פרק ב לפרק ג. במסכת פסחים בא פרק י אחרי ד, כלומר בתחילה מסכת פסח ראשון ובעקבותיה מסכת פסח שני. במסכת סנהדרין פרקים ט-י באים אחרי פרק ז. בדף 47 ע"א חסרים דפים עב-עה מעירובין, והושלמו על ידי הסופר בדף 157 ע"א. בדף 196 ע"א חסרים דפים פד-פז מכתובות; בדף 365 ע"א חסר דף כה משבועות; בדף 424 ע"ב חסרים דפים עו-עז; בדף 425 ע"ב חסרה משנה מנחות פרק ז. בבלי יבמות קג-קה הועתקו פעמיים. אחרי סוף מסכת גטין הועתק שוב כל פרק ו.

כתב היד שימש כבסיס ל"דקדוקי סופרים" של ר' נתן נטע רבינוביץ.

מסכתות (עפ"י הערות מן הספרות המחקרית. במסכתות בהם נבדק כתב היד):

עירובין – (פרק עשירי) שייך לענף הכולל גם את הדפוס, שהוא מפותח ומשוכלל יותר ומשקף עיבודים קלים שמטרתם להבהיר ולשפר את הטקסט. דרכו של כתב היד לקצר בגרסאותיו ולשבש שמות (סטולמן, המוצא תפילין).

פסחים – שייך לענף האשכנזי מן הנוסח הרווח (רוזנטל, פסחים). משתייך לנוסחים המעורבים (ולד, אלו עוברין).

יומא – מצטרף לענף הכולל את כתב יד אוקספורד 366. (כיון שכתב יד אוקספורד 366 נכתב בכתב ספרדי מרובע ראה בו י' אפשטיין מייצג את הענף הספרדי. אך, כאמור, לדעת מ' גלצר הוא נכתב בפרובנס בידי סופר ספרדי, ולכן גם במסכת זו הוא שייך לענף האשכנזי). יש בו שיבושים רבים, השמטות, חילופי שמות חכמים ועוד. יש בו נוסחאות מקוריות שאין בכתבי יד אחרים אך גם

תיקונים מדעת ותוספות. מתוך 6 הגהות רש"י לא נמצאה בו הטמעה של נוסח רש"י, אם כי במקום אחד ייתכן שהוגה על פיו. רוב הערות הגיליון הן מנוסח הענף האשכנזי (אפשטיין, יומא).
ראש השנה – כתב יד אשכנזי מובהק, הקרוב במיוחד לכתב יד וטיקן 134. מלא שיבושים כרימון (גולינקין, ראש השנה).
סוכה – שייך לענף האשכנזי אך יש בו גם נוסחאות מזרחיות או נוסחאות כלאיים. יש בו דילוגים ושיבושים רבים, וקיצורים בשמות (שושטרי, סוכה).
מגילה – שייך לענף האשכנזי. הטמיע את הגהות רש"י (סגל, מגילה).
ביצה – שייך לענף האשכנזי אך יש בו גם נוסחאות הדומות לנוסח כתב יד אנטונין (טל, ביצה).
מועד קטן – שייך לענף הכולל גם את כתב יד וטיקן 134 (האשכנזי), אל מול ענף קולומביה (התימני) ווטיקן 108 (הספרדים) – שני ענפים שמקורם כנראה כבר במזרח (שרמר, מועד קטן).
סוטה – שייך באופן מובהק לענף האשכנזי. יש בו שיבושים לא מעטים, קיצורים, בעיקר בייחוסים החכמים. הגהות רש"י נקלטו לאורך כל המסכת. (לנדאו, עגלה ערופה)
בבא מציעא – מייצג את הענף האשכנזי (פרידמן, כתבי יד לבבא מציעא).
סנהדרין – קרבה מסוימת לנוסח כתב יד הרצוג התימני (סבתו, סנהדרין). בפרק חמישי שייך לענף האשכנזי. דרכו לפשט, לקצר מילים ולשבש שמות. בדרך כלל נקי מהשמטות, ונשמרו בו צורות לשוניות מקוריות שונות (בעדני, היו בודקין).
מכות – כתב היד מרבה בהוספות, קצרות וארוכות, ויש בו גם קיצורים. יש בו טעויות רבות, בפרט השמטה מחמת הדומות, ולשון התלמוד מתוקן על פי מקבילות או על פי הלשונות שבקרבת מקום. יש בכתב היד גם סוגים אחרים של תיקוני חכמים. (תוראן, מכות)
זבחים – פרק "כל הזבחים" מייצג את הענף האשכנזי והושפע בצורה מתונה מהגהות רש"י (וסטרייך, זבחים).
חולין – בפרק שמיני הוא מצטרף לנוסח כתבי היד האשכנזים, לענף מקורי פחות.
בכורות – בפרק "בכורות" מצטרף כתב היד לדפוס לתת ענף של הענף האשכנזי (מילגרם, בכורות). המשניות בכתב היד נכתבו בחלק משלהן בצד הפנימי של כל עמוד.

כתב יד וטיקן 108

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 108

מס' אוצר: 7384

123 דפי קלף.

כתב היד כולל את מסכת **שבת** מדף מז עד סוף המסכת, ואת מסכת **מועד קטן**.
כתב ספרדי מרובע, סוף המאה ה"ג – תחילת המאה ה"ד.
בכתב היד הגהות בין השורות ובשוליים.
הועתק בידי שלושה סופרים: סופר אחד עד דף 33, שני עד דף 119, ושלישי כתב את הדפים 120-123. בדף 57 ע"א למעלה הערה: "יצחק בר מנחם המכונה אייזק קטן למד המסכת בשנת ר"ס לפ"ק" (=1499/1500).

משניות בראש הפרק מלבד במסכת מועד קטן פרק ג.

כתב יד נירנברג

Nurnberg, Staatsarchiv, Fr. 51–68 (682–686)

מס' אוצר: 7247

לשעבר כ"י פפנהיים 3.1.

23 דפי קלף.

כתב היד כולל חלקים ממסכתות שבת, פסחים, יומא, ראש השנה, מגילה, חגיגה.

כתב אשכנזי מצרפת, מן המאה ה"ד, בשני טורים.

מתוך כריכה. הגהות בין השורות, בין הטורים ובשוליים.

בגלל צורת קיפול הדף בשביל הכריכה, שורה או שתיים באמצע כל טור אינן קריאות.

משניות בראש הפרק.

במסכת מגילה פירוש רש"י בשוליים החיצוניים.

כתב יד וטיקן 127

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 127

מס' אוצר: 7404

112 דפי קלף.

כתב היד כולל חלקים ממסכתות עירובין (ב-כו), שבת (ב-לו), גטין (ב-יז), ונידה (ב-כא).

כתב אשכנזי מרובע מגרמניה, מן המחצית השנייה של המאה ה"ד.

הגהות בין השורות ובשוליים.

במסכת שבת המשניות באות במעין משבצת נפרדת משמאל לתלמוד. משניות בראש הפרק

בעירובין פרק א, גטין פרק א ונידה א-ג.

פירוש רש"י בשוליים פרט לגטין פרק ב'.

כתב יד פרידברג (טורונטו) מן הגניזה

Toronto, University of Toronto, Friedberg Collection, 9-002

מס' אוצר: 8459

לכתב היד מצטרפים הקטעים:

Cambridge, Cambridge University Library, T-S E 2.24 (+ T-S AS 78.249) (1787 'מס' אוצר)

Cambridge, Westminster College Library, Talm. 2.2 (5876 'מס' אוצר)

Sankt-Peterburg, National Library of Russia, Yevr. III B 868 (8703 'מס' אוצר)

26 דפי קלף (22 מהם בכ"י פרידברג).

כתב היד כולל את תחילת מסכת שבת פרקים א-ד; ו-ז (ב-נ; סו-סח).

כתב (?) מן המאה ה-11(?). הכתיבה והתאריך אינם בטוחים; על פי המאפיינים הקודיקולוגיים, ייתכן שמוצאו מצפון אפריקה (עפ"י גב' תמר לייטר. בקטלוג אוניברסיטת טורונטו - כתב ביזנטי. אך אין לכך ביסוס).
נכתב בידי שני סופרים. הגהות בין השורות ובשוליים בכתב אחר. חלק מן המילים קשות לקריאה. משניות בראש הפרק.

כתב יד וטיקן 109.א

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 109.[a] (109.I.1)

מס' אוצר: 7385

51 דפי קלף.

כתב היד כולל את מסכת עירובין.

כתב אשכנזי או איטלקי מרובע, הועתק כנראה באיטליה או באשכנז במאה ה-12.

כתוב בשני טורים, עם הגהות מעטות בשוליים, על ידי כמה כותבים.

נכרך יחד עם כתב יד אחר [b] 109. Vat. Ebr., שגם לו שני טורים ובעל אותו מספר שורות, המכיל את מסכתות פסחים וביצה.

מייצג כתב היד יחד עם כתב יד אוקספורד 366 את הענף המקורי יותר מבין עדי הנוסח השלמים. משניות בראש הפרק.

מסירת היסוד של מסכת עירובין במאגרים – המילון ההיסטורי.

(סטולמן, המוצא תפילין)

כתב יד סנקט פטרבורג (פירקוביץ) 293

Sankt-Peterburg, National Library of Russia, Yevr. II A 293.1.[a]

מס' אוצר: 8526

לכתב היד מצטרפים הקטעים:

London, British Library, Or. 2468/209 (264.[c]) (מס' אוצר 1052)

Jerusalem, Schocken Institute, 3639.[c] (מס' אוצר 7878)

64 דפי קלף (62 מתוכם בכת"י סנקט-פטרבורג 293).

כתב היד כולל חלקים משמעותיים ממסכתות יומא וחולין, ושני דפים ממסכת עירובין (בדפוס: דפים נג-פב).

כתב ספרדי, מן המאה ה-13.

בכתב היד יש שבוישים וכן עיבודים ותוספות.

פרק ד הוא הפרק האחרון של מסכת חולין, מופיע לאחר פרק יב, ולאחריו נכתב: "הדרן עלך בהמה המקשה חסילא מסכת חולין"

על אף מוצאו הספרדי של כתב היד, הוא משקף מסורת נוסח אשכנזית.

משניות בראש הפרק: עירובין פרקים ו-ח, ב. יומא פרקים א-ה. חולין פרקים ד, ט, י, יא-יב.

כתב יד ניו יורק 1623

NY, JTS, Rab. 1623

מס' אוצר: 6052

131 דפי נייר.

כתב היד כולל את מסכתות פסחים ויומא.

כתב תימני מן המאה ה-16.

כתב היד מייצג את הענף התימני. החוקרים נחלקו לגבי טיבו: היו שראו בו את אחד מעדי הנוסח הטובים ביותר (רוזנטל, פסחים, רואה בו מייצג את מסורת "לישנא אחרינא" של המסכת יחד עם כ"י קולומביה, מינכן 6 [חלקית] ופירוש ר"ח; אפשטיין, יומא; ברויאר, העברית בתלמוד – לגבי לשונו). והיו שראו בו כתב יד משני המשלב שתי מסורות נוסח קדומות, המושפע מר"ח ומחיבורים (עמית, פסחים; ולד, אלו עוברין).

סופר כתב היד דייקן מאוד, ויש בו שיבושים בודדים. לעתים יש בו השפעה של הענף האשכנזי, ייתכן שכתוצאה מתהליך עריכה והשלמה שעבר כתב היד. יש בכתב היד תוספות וכן השפעה של מקבילות חיצוניות (בבלי, תוספתא ומדרשים).

משניות משולבות במקומן.

בין מסכת פסחים למסכת יומא יש פיוטים; בסוף מסכת יומא הועתק מאמר מן הזוהר בכתובת יד אחרת.

מסירת היסוד של מסכת פסחים במאגרים – המילון ההיסטורי.

כתב יד קולומביה

NY, Columbia University, X893 T14, T141 (294–295)

מס' אוצר: 5941

202 דפי נייר.

שני כרכים הכוללים את רוב מסכת פסחים (כרך א) ואת מסכתות מגילה, מועד קטן וזבחים (כרך ב).

כתב תימני משנת 1546, מן העיר צנעא.

כך כתוב בקולופון: "ספרא חלשא ומסכינא דוד ש"צ בן מעודד ר"ת בן סעדיה נע"ג בן יוסף תנצב"ה אלשא"ל" ובצד הקולופון: "חדש מרחשון שנת אתתנ"ח לשטרות במדינת צנעא כן" במסכת מגילה פרק ג לפני פרק ד.

לגבי מסורת הנוסח של כתב היד חלוקות הדעות. רוזנטל, פסחים וסגל, מגילה קבעו שמסורת הנוסח של כתב היד היא מדויקת ומוסרת ענף נוסח מהימן ומקורי, על אף השינויים הרבים שיש במסורת זו. לעומת זאת ולד, אלו עוברין, ועמית, פסחים, בעקבות פרידמן סבורים שמסורת הנוסח היא תניינית ומוסרת נוסח מעורב בעל תוספות רבות.

משניות משולבות במקומן.

החלק הראשון של כרך א הוא חיבור על מסכת ביצה.
מסירת היסוד של מסכתות מגילה מועד קטן וזבחים במאגרים – המילון ההיסטורי.

כתב יד מינכן 6

München, Bayerische Staatsbibliothek, Cod. hebr. 6

מס' אוצר: 7201

197 דפי קלף.

כתב היד כולל את רובן של מסכתות פסחים וחגיגה ואת כל מסכת יומא.
כתב ספרדי⁶ מהמאה ה-12-13.

במסכת פסחים, רוזנטל רואה בו מצטרף (לפעמים) למסורת "לישנא אחרינא" של המסכת יחד עם כ"י ניו יורק 1623, כ"י קולומביה, ופירוש ר"ח. עמית ראה בו מייצג ענף נוסח אחד, לעומת כ"י וטיקן 125 המייצג ענף נוסח אחר, כשכתבי היד התימניים מהווים לדעתו נוסח מעורב המושפע משניהם.

הערות הגליון ומייצגות את ענף הנוסח האשכנזי.

משניות בראש הפרק.

מסירת היסוד של מסכת יומא במאגרים – המילון ההיסטורי.

(רוזנטל, תולדות הנוסח; עמית, כתבי יד תימניים)

כתב יד וטיקן 125

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 125

מס' אוצר: 7403

76 דפי קלף.

כתב היד כולל את רוב מסכת פסחים (ה ע"א – קטז ע"א).

כתב ספרדי מרובע, נכתב כנראה בספרד או בצפון אפריקה בראשית המאה ה"ב. כולל ניקוד חלקי וטעמים.

סדר הפרקים: א-ד, ז, ו, ה, ח-י. הגהות בין השורות ובשוליים, כולל תרגום מילים לערבית וקטעי פרשנות של גאונים.

לפי א"ש רוזנטל כתב היד מייצג את המסירה הטובה של מהדורת "פסחים שלנו", הנמצאת ברוב כתבי היד, בקטעי גניזה ובדפוס, לעומת נוסח "לישנא אחרינא" המיוצג בכתבי היד התימניים (כתבי יד ניו יורק 1623 וקולומביה) ובמידה מסוימת בכ"י מינכן 6. לדעת עמית מייצג כתב יד זה ענף נוסח אחד, כשמולו ענף הנוסח של כ"י מינכן 6, ואילו כתבי היד התימניים מהווים התפתחות מאוחרת המושפעת משני הענפים.

משניות בראש הפרק, אך בדרך כלל כל משנה מועתקת שוב במלואה בתוך הגמרא.

⁶ בקטלוג אלף 208 וזה המספר על הדף האחרון אך בפועל יש פחות דפים כי חסר בהתחלה.
⁷ עפ"י קרופ, כתבי יד, ועפ"י אפשטיין, יומא. בקטלוג אלף הוא מתואר ככתב יד אשכנזי.

כתב יד וטיקן 109.ב]

מס' אוצר: 7386

כתב היד כולל את מסכתות פסחים (רוב המסכת) וביצה.

כתב איטלקי מרובע מן המאה ה-12 או ראשית המאה ה-13.

כתב היד כתוב בשני טורים. סדר הפרקים בפסחים: א–ד, י, ה–ט, כלומר בתחילה מסכת פסח ראשון ובעקבותיה מסכת פסח שני. נכרך יחד עם כתב יד אחר וטיקן [109]. [א] שגם הוא בן שני טורים ובעל אותו מספר שורות.

במסכת ביצה הוא קרוב מאוד בנוסחו לכתב יד אנטונין 891.

הגהות בשוליים על ידי כמה כותבים.

משניות בראש הפרק.

(טל, ביצה)

כתב יד ניו יורק 1608

מס' אוצר: 6045

101 דפי קלף.

כתב היד כולל חלק ניכר ממסכת **פסחים** (לה-נז; צט-קכא), ואת מסכתות **ראש השנה** ו**סוכה** (ב-מד; מה-מו; נו). סדר הפרקים בפסחים: א-ד, י, ה-ט, כלומר בתחילה מסכת פסח ראשון ובעקבותיה מסכת פסח שני.

כתב ספרדי מרובע, אך אין הכרח שהגיע מספרד (לפי הקטלוג של ברומר כתב היד הובא מקהיר).
לפי גלצר הוא קדום יותר מכתבי יד מאמצע המאה ה-13 בספרד.

בכתב היד יש שיבושים ודילוגים. הגהות בין השורות ובשוליים, בכתב ספרדי. במסכת פסחים, רזנטל משייך אותו לענף "הנוסח הרווח", אך כאחד מכתבי היד שלא הושפעו כלל מחכמי צרפת ואשכנז. עמית מזהה בו קרבה לענף הנוסח של כ"י מינכן 6. במסכת ראש השנה, הנוסח הקרוב ביותר אליו הוא כתב יד לונדון 400, והוא קרוב לנוסח ראשוני ספרד ופרובנס. נוסחו אינו מקוצר כמו כתבי היד התימניים ואינו מאריך כמו נוסחי אשכנז.

משניות בראש הפרק.

(רוזנטל, תולדות הנוסח: עמית, כתבי יד תימנים; גולינקין, ראש השנה: שושטרי, סוכה).

כתב יד לונדון 9 (ששון-לונצר)

London, Valmadonna Family Trust, 9 (31)

מס' אוצר: 1376

113 דפי נייר.

כתב היד כולל את מסכת "פסח ראשון" מתוך מסכת פסחים – פרקים א-ד ופרק י.
כתב ספרדי בינוני, נכתב כנראה בפרובנס בין השנים 1447-1452. הערות פזורות בכתב פרובנסאלי.
לפי רוזנטל, פסחים, כתב היד הוא מייצג מובהק של מסורת הנוסח הרווחת, ואף שנכנסו לתוכו הגהות רש"י וגם של התוספות, הוא שייך למסורת הספרדית ששימרה בקפדנות על לשונו ונוסחו של הטקסט המקורי של מסורת נוסח זו, אף שלעיתים "תוקן" הטקסט על ידי חכמים. על שייכותו למסורת נוסח זו מלמדים כמה שיבושים משותפים לכתבי יד אחרים מאותה מסורת הנוסח, כגון כתב יד ניו יורק 1608.
משניות בראש הפרק.
(רוזנטל, ששון-לונצר)

כתב יד וטיקן 134

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 134

מס' אוצר: 7407

221 דפי קלף.

כתב היד כולל את רוב סדר מועד (פסחים, יומא [ב-כו; סד-עא], ראש השנה [כח-לה], תענית, סוכה, ביצה, מגילה, חגיגה, מועד קטן).
כתב אשכנזי חצי-רהוט, מראשית או מאמצע המאה ה-13 (צרפת או גרמניה).
תחילת כתב היד בשני טורים אך לא כן רובו של חציו השני. חלק ממסכת פסחים (דפים 4-7, 10-27 בכתב היד = ה-יא, טו-נד) הושלם מאוחר יותר בכתיבת יד שונה. סדר הפרקים בפסחים: א-ד, ז, ו, ה, ח-י. הגהות בין השורות, בין הטורים ובשוליים. כולל דף שער ודף אחורי.
בכתב היד יש שיבושים מעטים במסכת ראש השנה (גולינקין, ראש השנה) אך דילוגים ושיבושים רבים במסכת סוכה (שושטרי, סוכה), ובמסכת מגילה הוא נכתב ברשלנות רבה ויש בו השמטות רבות שהושלמו בגיליונות, רובם על ידי סופר בעל כתב אשכנזי. במסכת מגילה הוא שומר על "סימנים" רבים ושוך למסורת האשכנזית-צרפתית ומושפע מאוד מהגהות רש"י, יחד עם כתב יד מינכן 95 והדפוס (סגל, מגילה). במסכת ראש השנה הוא אשכנזי מובהק, הקרוב במיוחד לכתב יד מינכן 95, אם כי לעיתים יש לו נוסחאות דומות דווקא לכתבי היד המזרחיים (גולינקין, ראש השנה). במסכת ביצה הוא כתב היד הקרוב ביותר לדפוס (טל, ביצה). במסכת מועד קטן שייך לענף אחד יחד עם כתב יד מינכן 95, אל מול כתבי יד קולומביה ווטיקן 108 (שרמר, מועד קטן).
בראש כתב היד לפני מסכת פסחים כתוב בינוני "זה הסדר של הצדקה דק"ק מאלבורג", והכוונה לעיר Mahlberg בדרום מערב גרמניה.
משניות בראש הפרק.

כתב יד ניו יורק 218

NY, JTS, Rab. 218

מס' אוצר: 5984

כתב היד כולל את מסכתות יומא, סוכה וחלקים ממסכת ראש השנה (ב-יח).
כתב תימני. כתב היד נכתב בתימן בכפר גרמה במאה ה-17 (בכתבי היד פזורים תאריכי הכתיבה: שס"ח, שע"ז, שע"ח, שס"ח [1608, 1617-1618]).
הגהות בין השורות ובשוליים, וניקוד חלקי (של מובאות מפסוקי המקרא?) בבבלי יומא, סוכה וראש השנה.
כתב יד זה מייצג את הענף התימני, המשמר לעתים נוסח מקורי של הסוגיה ולעתים כולל קיצורים ועיבודים של סוגיות. כתב היד כולל גם השמטות וטעויות אחרות. במסכת סוכה מצא שושטרי 80 דילוגים מחמת הדומות המשותפים לכתבי היד התימניים, ו-49 שיבושי העתקה משותפים נוספים; במסכת זו מלבד טעויות העתקה כתבי היד התימניים זהים לחלוטין. בכמה מקומות סופר כתב יד זה הרגיש בטעויות שהיו לפניו וניסה לתקן ולשפר אותן. בגיליון כתב היד ובין השורות יש הגהות על פי הדפוסים.
בנוסח המשנה שלו יש לעתים הגהות על פי נוסח הרמב"ם שחדרו למשנה (פוקס, סוכה).
משניות משולבות במקומן.
כתב היד כולל חיבורים נוספים: משנה עם פירוש המשנה לרמב"ם, רי"ף, קיצור פסקי רא"ש, פירוש המזרחי למסכתות ועוד.
(אפשטיין, יומא; שושטרי, סוכה; פוקס, סוכה)

כתב יד לונדון 400

London, British Library, Harley 5508 (400)

מס' אוצר: 1059

236 דפי קלף.
כתב היד כולל מסכתות מסוף סדר מועד (ראש השנה, יומא, חגיגה, ביצה, מגילה, סוכה, מועד קטן; ותענית).
כתב איטלקי-אשכנזי, מסוף המאה ה-11.
כתב היד משופע בקיצורים – של מילים ולעיתים אף של סוגיות, ויש בו גם תוספות ועיבודים וכן שיבושים שונים.
גולינקין, ראש השנה; שושטרי, סוכה: מספר קטן של שיבושים) והחוקרים העריכו אותו כבעל איכות נמוכה יחסית. במסכת מגילה, ראו בו כמייצג הענף האשכנזי-צרפתי שקדם לרש"י (סגל), במסכת ראש השנה, ראו בו בעל נוסח ספרדי בעיקרו (גולינקין), במסכת יומא הוא שויך לענף האשכנזי בעיקרו, אך לעתים תוך שימור נוסח שנשמר בכתבי היד של הענפים האחרים (אפשטיין), במסכת ביצה הוא נמצא בין הענף של אנטונין 891 לענף האשכנזי (טל) ובמסכת סוכה הוא מייצג המסורת האשכנזית המאוחרת, אך כולל גם גרסאות מזרחיות קדומות ומקוריות שהוגהו עוד במזרח (שושטרי).

הערות הגיליון בכתב היד הן בכתב יד אשכנזי, מן המאה ה-13, ונלקחו מכתב יד בעל נוסח אשכנזי (גולינקין, אפשטיין), ועיקרן השלמת חסרונות ותיקון טעויות, כמו גם תיקונים ההופכים את הנוסח לאשכנזי יותר. משניות בראש הפרק. (גולינקין, ראש השנה; סגל, מגילה; אפשטיין, יומא; שושטרי, סוכה)

כתב יד ניו יורק 108

NY, JTS, Rab. 108/1–35

מס' אוצר: 5966

לכתב היד מצטרף הקטע

Holon, Nahum, 259/7 (מס' אוצר: 7598)

36 דפי נייר.

כתב היד כולל חלקים ממסכת **סוכה** (לב-מג; מו-מח), **ראש השנה** (טז-יח; כ-כד; כח-לה) ודף אחד ממסכת **יומא** (כג). יש להניח שכתב היד כלל במקורו את שלוש המסכתות הללו בשלמותן. כתב תימני מן המאה ה-14 או ה-15, שייך למסורת התימנית של עדי הנוסח. בכתב היד יש מעט מאוד הגהות. גרסאות כתב היד קצרות יחסית לעדי הנוסח האחרים, ו"ברוב רובם של מקרים אלה הגירסא בכ"ת היא לא רק הקצרה ביותר אלא גם המדויקת והפשוטה ביותר" (גולינקין, ראש השנה). במסכת ראש השנה כתב היד דומה במידה רבה לקטע גניזה T-S F 1(1)21 (5 במהדורת גולינקין), וכן לקטע T-S F 2(2)1 (11 שם). מבין כתבי היד האירופאים הוא דומה במיוחד לכ"י מינכן 140, ומבין הראשונים גרסותיו דומות לגרסות ר"ח. כמו בכתבי יד תימניים אחרים, יש בכתב היד שיבושים רבים, אך שיבושיו הם בדרך כלל טכניים (כגון השמטות או סדר מילים מסורס) ולא תוצאה של העתקה למדנית (גולינקין). משניות משולבות במקומן. (שושטרי, סוכה; גולינקין, ראש השנה)

כתב יד אוקספורד 2677

Oxford, Bodlean Library, Heb. e. 51 (2677)

מס' אוצר: 858

83 דפי נייר.

כתב יד כולל את מסכת **סוכה** (מלבד חוסרים קלים). כתב תימני מן המאה ה-16. בדפים הראשונים פירוש רש"י בשוליים. שייך למסורת הנוסח התימנית של המסכת. משניות משולבות במקומן.

כתב יד מינכן 140

München, Bayerische Staatsbibliothek, Cod. hebr. 140

מס' אוצר: 7206

160 דפי קלף.

כתב היד כולל את מסכתות מועד קטן (יט-כט), ראש השנה, סוכה, תענית ומגילה (ב-כא; כה-כח).

כתב ספרדי מרובע, נכתב בספרד במאה ה-13 (שושטרי, סוכה) או ה-14-15 (קטלוג אלף) על ידי כמה סופרים.

במסכת ראש השנה כתב היד דומה לכמה כתבי יד שנכתבו בספרד במאה ה-13 (גולינקין). מסכתות מועד קטן, ראש השנה וסוכה נכתבו בידי סופר אחד, תענית בידי שני סופרים ומגילה בידי שני סופרים. בכתב היד הגהות שחלקן נכתבו בכתב מרובע בידי הסופר הראשי וחלקן בכתב ספרדי בינוני על ידי לפחות שני סופרים שונים. נוסחו אינו מקוצר כמו כתבי היד התימניים ואינו מאריך כמו נוסחי אשכנז. זהו נוסח מעורב הדומה לנוסחי המזרח מצד אחד ולנוסחי ספרד מן הצד השני. יש בכתב היד כמות לא גדולה של שיבושים, דילוגים והשמטות. משניות בראש הפרק.

(שושטרי, סוכה; גולינקין, ראש השנה)

כתב יד גטינגן

Göttingen, Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek, Cod. hebr. 3, Or. 13 (498.[b])

מס' אוצר: 7067

110 דפי קלף.

כתב היד כולל את מסכתות תענית (כה-לא), מגילה, חגיגה, ביצה ומועד קטן (ב-י).

כתב ספרדי מן המאה ה-13, ייתכן שנכתב בפרובנס, על פי סדר המסכתות הפרובנסלי. הגהות בשוליים.

בתחילתה של מסכת מגילה (עד דף יא) יש לו גרסאות דומות לכתב יד קולומביה התימני. במסכת ביצה הוא קרוב מאוד לענף האשכנזי אך יש בו לעתים מסורות הקרובות לכתב יד אנטונין 891 (טל).

משניות בראש הפרק.

מסירת היסוד של מסכת ביצה במאגרים – המילון ההיסטורי.

(סגל, מגילה)

כתב יד סנקט פטרבורג (אנטונין) 891

Sankt-Peterburg, National Library of Russia, Yevr. III B 891

מס' אוצר: 8711

7 דפי קלף.

כתב היד כולל את תחילת מסכת ביצה (ב-טו).

הכתב דומה לכתב הקדם-מרובע הנפוץ במזרח ולכן רבים זיהו אותו כמזרחי (טל, קטלוג אלף), אך יש בו תכונות אירופיות ולכן ייתכן שהוא כתב יד אירופי קדום, מן המאה ה-12-10, אולי מאיטליה (מיליקובסקי).

כתב יד מן הגניזה (אוסף אנטונין).

במסכת ביצה הוא קרוב מאוד בנוסחו לכתב יד וטיקן [ב.109, מס' אוצר: 7386. נוסח דומה לנוסח כתב יד זה עמד כנראה לפני רש"י (טל).

משניות פרק א בראש הפרק.

שאר כתב היד (המכיל בסך הכול 21 דפים) אינו תלמוד: סדר עולם ותשובות גאונים. הדפים קרועים בחלקם והכתב פגום במקומות רבים.

(מיליקובסקי, סדר עולם; טל, ביצה)

כתב יד הרב הרצוג

Jerusalem, Yad harav Herzog 1

מס' אוצר: 7837

151 דפי נייר.

כתב יד כולל את מסכתות סנהדרין, מכות ורוב מסכת תענית.

כתב תימני מן המאה ה-16. מנוקד חלקית בסימני ניקוד טברנים ובבליים. בכתב היד יש רמזים לתאריכי כתיבת כתבי היד שכתב היד הזה הועתק מהם: בפנים "חמש מאות תשעים" (830) ובגיליון "חמש מאות שלושים ושמונה" (778). תאריכים אלו הם הקדומים ביותר הידועים לנו של כתב יד כלשהו של התלמוד.

ניקוד חלקי והערות רבות בשוליים לנוסחים, למקבילות ואף לפירושים ולפוסקים. סדר הפרקים במסכת סנהדרין יא-י.

משניות משולבות במקומן.

מסירת היסוד של מסכתות סנהדרין, מכות ותענית במאגרים - המילון ההיסטורי.

(סבתו, סנהדרין)

כתב יד וטיקן 171

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 171 (171.48–49)

מס' אוצר: 7411

57 דפי נייר.

כתב יד כולל את מסכת חגיגה וכ-11 דפים ממסכת סנהדרין (צז-קח).

כתב ביזנטי מן המאה ה-15, על פי הקולופון בשנת 1492/3. מוצא כתב היד מקנדיא (כרתים). הדפים ממסכת סנהדרין הועתקו ע"י סופר אחר בכתב ספרדי בינוני.

קולופון בסוף מסכת חגיגה:

"שנת ה'ר"ג נעול בג' למנחם הש' לש"ה את לבי יחזיק וינחם להגות בו אני וזרעי וז"ז עסכ"ה או"ר יצחק פפנו ממקומ"י הכי' העירה קנדיאה דעל כיף ימא מותבא".
שם הסופר יצחק.
משניות משולבות במקומן; בפרק א של מסכת חגיגה בראש הפרק.
כתב היד השלם מכיל 535 דפים. ומלבד מסכתות הבבלי ישנם עוד 57 חיבורים נוספים - מדרשים ופירושים שונים. מקצת הדפים נכתבו על ידי סופר נוסף בכתב ספרדי.

כתב יד מינכן 141

München, Bayerische Staatsbibliothek, Cod. hebr. 141

מס' אוצר: 7207

103 דפי קלף.

כתב היד כולל את מסכת יבמות, מדף מח עד סוף המסכת.
כתב ספרדי מרובע מן המאה ה-14-15.
הגהות בין השורות ובשוליים על ידי כמה מגיהים.
בסוף המסכת הוסיף הסופר סימני הפרקים וסיים "חזק ונתחזק הסופר לא יזק אמן ואמן".
משניות בראש הפרק.

כתב יד וטיקן 110-111, 130

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 110-111

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 130

מס' אוצר: 7405, 7387

שלושה כרכים כתובים על קלף.

כרך א (110) 102 דפים המכילים את מסכתות **סוטה נדרים ונזיר**, כרך ב (111) 223 דפים המכילים את מסכתות **יבמות קידושין ונידה**, כרך ג (130) 128 דפים המכילים את מסכתות **גטין וכתובות**.
כתב אשכנזי משנת 1381. נוסח הקולופון:

אני יהושעיה בן הרב ר' אברהם בן הרב ר' ברכיה בר' אברהם בר' יוסף ממשפחת
יוסף המעוני כתבתי סדר נשים זה לר' ברכיה בר' מתתיה וסיימתי ב"א יום לחודש
שבט קמ"א לפרט, המקום יזכינו להגות בו בני ובני בניו עד סוף כל הדורות. אמן
אמן. ברוך הנותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה.

מוצא כתב היד: גרמניה או צרפת.

הערות רבות בגיליון ובין השורות, רבות מהן על פי פירוש רש"י.
רנ"ג רבינוביץ (דק"ס, ב"ב) הכיר את שני הכרכים הראשונים אך לא את הכרך השלישי (130).
סדר המסכתות בסדר נשים: יבמות, קידושין, נידה, גטין, כתובות, סוטה, נדרים, נזיר.
משניות בראש הפרק.

מסירת היסוד של מסכת גטין במאגרים – המילון ההיסטורי.

כתב יד מוסקבה 594

Moskva, Rossiskaya Gosurdarstvennaia Biblioteka (Russian State Library), 594

מס' אוצר: 8473

184 דפי נייר.

כתב היד כולל את מסכת יבמות.

כתב ספרדי מן המאה ה-15.

עם פירוש רש"י ותוספות הרא"ש.

בסוף המסכת: השלמה לתוספות הרא"ש ו"עניין חליצה ומנעל" לריטב"א בשם רבותיו.

תוספות הרא"ש למסכת יבמות נדפס על פי כתב היד הזה.

על פי דברי המדפיסים של תוספות הרא"ש, כתב היד נכתב בקאשטיליא ועם הגירוש הגדול בשנת רנ"ב גלה כתה"י עם המגורשים שבאו לעיר פאס, והיה בידי הרבנים משפחת סירירו, עד שנתגלגל ובא לעיר ליוורנו, ובשנת תקל"ו העלוהו שם על מזבח הדפוס.

כתב יד אוקספורד 367

Oxford, Bodlean Library, Opp. 248 (367)

מס' אוצר: 628

386 דפי קלף.

כתב היד כולל את מסכת יבמות ואת רוב מסכת קידושין (מלבד דפים עו-פא).

כתב אשכנזי מן המאה ה-15. סדר הפרקים ביבמות: יא, יד, יג, יב, טז, טו.

עם פרושי רש"י, ריב"ן, ליקוטי תוספות ומרדכי. רש"י ותוספות בצדי העמוד, והמרדכי בראש העמוד ובסופו.

משניות פרק א של יבמות בראש הפרק.

כתב יד מוסקבה 1017, 1134, 1339

Moskva, Rossiskaya Gosurdarstvennaia Biblioteka (Russian State Library), 1017

Moskva, Rossiskaya Gosurdarstvennaia Biblioteka (Russian State Library), 1134

Moskva, Rossiskaya Gosurdarstvennaia Biblioteka (Russian State Library), 1339.[b]

מס' אוצר: 8488, 8492, 8500

שלושה כרכים כתובים על קלף.

כרך א (1017) 79 דפים המכילים את מסכת יבמות, כרך ב ([b].1339) 71 דפים המכילים את מסכת כתובות, וכרך ג (1134) 62 דפים המכילים את מסכתות נדרים ונזיר.

כתב אשכנזי (איטלקי?) מן המאה ה-12-13.

כל הדפים פגומים בחלקם העליון באותו האופן, דבר המוכיח שבעבר היו כרוכים יחדיו.

"כתב היד מכיל נוסחאות דווקניות ומקוריות. יש לציין כי בכת"י זה אנו מוצאים שינויי נוסחאות שהיו לפני הראשונים ועמדו על דיוקן, ועד עתה לא נמצאו נוסחאות אלו בכתה"י האחרים של הגמרא. וכן ישנם הרבה נוסחאות שמצאנו רק בכ"י זה ונרשמו אצלנו לפני כן כנוסחאות שהובאו רק בראשונים" (דק"ס השלם, יבמות ד).

כתבי יד אלו הגיעו לידינו רק לאחר נפילת מסך הברזל (1991) ועל כן במהדורת "מכון הש"ס" על סדר נשים השתמשו בכתבי היד רק במסכת נדרים ובחלק האחרון של יבמות אך לא בשלושת הכרכים הראשונים של יבמות ולא במסכת כתובות. משניות בראש הפרק.

כתב יד סנקט פטרבורג (פירקוביץ) 187

Sankt-Peterburg, National Library of Russia, Yevr. I 187

מס' אוצר: 8514

175 דפי קלף ונייר.

כתב היד כולל את רוב מסכת כתובות (דפים יז-קיב להוציא דף יט) וכמעט את כל מסכת גטין. כתב יד ביזנטי. ככל הנראה יש קולופון בכתב היד אולם מצב כתב היד אינו מאפשר את קריאתו. רנ"ג רבינוביץ (דק"ס, מגילה) טוען שמצא בכתביו של פירקוביץ שהיה הבעלים של כתב היד, שהוא נכתב בשנת ד'א תתע"ב ליצירה (2-1111), במקום אחר מתארך אותו רבינוביץ אף לשנת 1072 (רוזנטל, כת"י פירנצה, הע' 2). אולם אחרים קבעו את זמנו למאה ה"ד (יש שנקבו בתאריך 1323). יש לציין שעדויותיו של פירקוביץ על תיארוכים אינן אמינות ויש שזייף תאריכים בקולופונים.

כתב היד השתמר במצב גרוע ורוב הדפים פגומים ובחלקם אינם קריאים. בכתב היד יש תוספות ושינויים בנוסח התלמוד, וחלקם מסומנים במילה "פירוש". כתב היד שומר על כתיב עתיק ומדויק. כתב היד נכתב על ידי מספר סופרים. ככל הנראה כל מסכת נכתבה על ידי סופר אחר (קטלוג דנציג, הע' 180*).

משניות כתובות פרקים ג, ה וכן גטין פרקים א-ו בראש הפרק. מסירת היסוד של מסכת כתובות במאגרים – המילון ההיסטורי.

כתב יד וטיקן 113. [א]

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 113.[a]

מס' אוצר: 7389

85 דפי קלף.

כתב היד כולל את רוב מסכתות כתובות ונידה. כתב אשכנזי מן המאה ה-13-14. נכתב על ידי שני סופרים. מכיל צורות כתיב עתיקות כגון "שמי" במקום "שמאי". משניות בראש הפרק. מסירת היסוד של מסכת נידה במאגרים – המילון ההיסטורי.

כתב יד וטיקן 112

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 112

מס' אוצר: 7388

40 דפי קלף.

כתב היד כולל את מסכת כתובות, מתחילתה עד דף מב.

כתב אשכנזי מרובע, מאמצע או סוף המאה ה-14.

מתחילת פרק "אלו נערות" הכתב אחר – כנראה סופר מתלמד ולכן מלא חסרונות, שיבושים, מחיקות ותיקונים מאוחרים בגליונות ובין השורות בכתובות שונות.

כתוב בשני טורים. הסופר הפסיק את ההעתקה בראש הטור השני של דף 40 ע"א. בדף 32 ע"ב של כתב היד מסומנות אותיות "יעקב" בציור ובנקודות ואפשר שהמעתיק רמז בזה לשמו. בעמוד האחרון רשום השם "איזק שטיין". אולי הוא בעל הגהות ר' איזיק שטיין על הסמ"ג.

יש בכתב היד נוסחאות טובות הדומות לכתבי יד אחרים של המסכת או למובאות הנמצאות לפנינו בראשונים.

משניות בראש הפרק.

כתב יד וטיקן 487

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 487

מס' אוצר: 7431

44 דפי קלף

כתב היד כולל חלק משמעותי (כ-60 דפי וילנא) ממסכת כתובות.

כתב ספרדי מן המאה ה-13.

דפי כתב היד כרוכים שלא כסדר (בדפים 98-141 מן הכרך). דפים 110-119 בכתב יד אחר.

"כת"י זה יש בו נוסחאות עתיקות חשובות, והוגה אחר כך על ידי בר סמכא שהוסיף תיקונים שרובם תיקוני נוסחה אחרת. לפעמים מחק על ידי קו את הפנים והוסיף את תיקוניו בין השיטין או בצד של הגליון. כך נשארו לפנינו ב' נוסחאות שיש להם בית אב וסימוכים דווקנים וחשובים" (מהדורת מכון הש"ס, כתובות).

בכרך זה כרוכים כ-12 כתבי יד שונים המכילים קטעים תלמודיים שונים (עיולים 7427, 7428, 7429, 7431), פירושים לתורה, מחזור, זוהר חדש, ועוד.

משניות בראש הפרק.

כתב יד אוקספורד 2675

Oxford, Bodleian Library, Heb. d. 20/25a-63 (2675.2)

מס' אוצר: 853

40 דפי נייר.

לכתב היד מצטרפים הקטעים:

Cambridge, CUL, T-S AS 91.62 + T-S AS 91.155 + T-S AS 91.316 + T-S AS 88.23

(מס' אוצר: 5332, 5324.3, 5204, 5324)

כתב היד כולל את רוב מסכת סוטה.

כתב ספרדי מן המאה ה-13.

כתב היד נמצא בגניזה הקהירית. בכתב היד שינויי נוסח רבים. בגיליון הערות רבות בין השורות ובצדדים ככל הנראה נעשו על ידי הסופר עצמו. הרבה מהערות הגיליון מציעות נוסח אחר לנוסח הפנים - נוסח הדומה בדרך כלל לנוסח הרווח.

שם הסופר ככל הנראה יהודה. אחד הדפים (דף כה) נכתב על ידי סופר אחר.

משניות משולבות במקומן מלבד פרק ה שהמשניות בראש הפרק (כמו בדפוס).

מסירת היסוד של מסכת סוטה במאגרים – המילון ההיסטורי.

(לנדאו, עגלה ערופה)

כתב יד וטיקן 140

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 140

מס' אוצר: 7408

156 דפי קלף.

כתב היד כולל את מסכתות גטין ושבועות.

כתב אשכנזי מן המאה ה-14.

כתב היד כולל את פירוש רש"י למסכת גטין ותחילת שבועות. בסוף פירוש רש"י קולופון (החלוקה לשורות אינה במקור):

הדרן עלך ארבעה שומרים/ הצור יזכה קרני להרים

בסוף מסכת שבועות/ אזכה בה להשעות/ ויהיה לי למושעות

חזק משה הסופר לא יוזק

במסכת שבועות, פרק ו בא לאחר פרק ט.

משניות שבועות א-ב, ה, ח בראש הפרק.

מסירת היסוד של מסכת שבועות במאגרים – המילון ההיסטורי.

כתב יד אוקספורד 368

Oxford, Bodlean Library, Opp. 38 (368)

מס' אוצר: 629

40 דפי קלף.

כתב היד כולל חלק משמעותי (כ-30 דפי וילנא) של מסכת גטין.

כתב אשכנזי מן המאה ה-14.

סדר הפרקים: ה, ז. פירושי רש"י בגיליון. הערות גיליון בכתב יד מאוחר יותר, בדרך כלל משלימות את השמטות הסופר. משניות בראש הפרק.

כתב יד אראס

Arras, Bibliothèque municipale, 889

מס' אוצר: 8042

88 דפי קלף.

כתב היד כולל את רוב מסכת גטין חסרים כ-30 דף מן המסכת. כתב אשכנזי מן המאה ה-14-15. המילים מתניתין, גמרא, פסקאות מן המשנה וד"ה של תוספות נכתבו בדיו אדומה. משניות משולבות במקומן. כתב היד מכיל פירושי רש"י ותוספות. בטור האמצעי תלמוד, בטור הפנימי רש"י ובטור החיצוני תוספות.

כתב יד המבורג 165

Hamburg, Staats- und Universitätsbibliothek, Cod. hebr. 19 (165)

מס' אוצר: 7106

223 דפי קלף.

בכתב היד חסרים דפים רבים. הוא מתחיל בדף י"ד ומדי כמה דפים יש דילוג של כדף. בסך הכול כתב היד כולל את מסכת נזיקין: מסכתות בבא קמא בבא מציעא ובבא בתרא. על פי הקולופון נכתב בספרד (קטלוניה) בעיר גירונה (Girona) בשנה ד' תתקמ"ד (1184). בסוף הספר קולופון:

אני יצחק הכותב בר חנינאי יע"ה כתבתי אלו תלתא באבי גמרא לעצמי בגירונא מתא וסיימתים בחדש אלול שנת ארבעת אלפים ות"ת קמ"ד ליצירה. הרחמן יזכני להגות בהם אני וזרעי וזרע זרעי עד עולם ללמד וללמד לשמור ולעשות את כל דברי התורה אמן וכן יהיה רצון. כתב יד המבורג נחשב כספר מוגה ומדויק. כתב היד נחשב למדויק ביותר מבחינת דקדוק לשון ארמית בבבלי. משניות בראש הפרק. מסירת היסוד של מסכתות בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא במאגרים – המילון ההיסטורי.

כתב יד פירנצה 8-9

Firenze, Biblioteca Nazionale Centrale, II.1.8-9 (3.[b])

מס' אוצר: 468

שני כרכים כתובים על קלף

כרך א (8) 314 דפים המכילים את רוב מסכת בבא קמא ומסכת בבא מציעא. כרך ב (9) 349 דפים המכילים את רוב מסכתות בבא בתרא וסנהדרין וכן את מסכת שבועות.

כתב אשכנזי קודם לאמצע המאה ה-13.

"וכנראה היה סופר בור שלא הבין מה שכתב ועל כן יש שם טעותים רבים מטעויות הכתיבה וביותר בהפיכת אותיות כמו בחר במקום ברח מקיז במקום מזיק..." (דק"ס, סנהדרין, עמ' 4). כתב היד הושפע מהגהות רש"י, אך בכמה מקומות שמר כתב היד על נוסח ייחודי הנראה מקורי. שם הסופר ככל הנראה ראובן.

משניות בראש הפרק.

(פרידמן, השוכר; כ"י פירנצה; סבתו, סנהדרין)

כתב יד אסקוריאלי

San Lorenzo de El Escorial, Biblioteca Real, G 1.3.1 (1115)

מס' אוצר: 8010

140 דפי קלף.

כתב היד כולל את מסכת נזיקין: מסכתות בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא.

כתב פרובנסאלי מן המאה ה-15.

כתב היד שייך לנוסחים המאוחרים של הבבלי, ומייצג נוסח מעורב בין נוסח אשכנז לספרד. משניות בראש הפרק.

בשוליים נכתבו מסכת נזיקין ירושלמי, פסקי הר"ף, ואף פסקי הרמב"ם הקשורים לסוגיות שנמצאות בדף – מעין "נר מצוה". הבבלי ר"ף והירושלמי כתובים בשני טורים. הבבלי כתוב במרכזו של כל עמוד, ר"ף בשוליו התחתונים והירושלמי בשוליו העליונים ולעתים קרובות גם בשוליים שבצדדים. בשוליים שבצדדים ובין הטורים: פסקי הרמב"ם (פרידמן, השוכר; רוזנטל, ירושלמי נזיקין)

כתב יד וטיקן 116

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 116

מס' אוצר: 7396

69 דפי קלף.

כתב היד כולל את מסכת בבא קמא.

כתב יד אשכנזי מן המאה ה-14. מוצא כתב היד כנראה גרמניה.

משניות בראש הפרק.

כתב יד וטיקן 115.[א]

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 115.[a]

מס' אוצר: 7394

61 דפי קלף.

כתב היד כולל את מסכת בבא מציעא (ואת הדף האחרון ממסכת בבא קמא).

כתב היד אשכנזי מן המאה ה-14. כנראה שמוצא כתב היד מגרמניה.

סדר הפרקים במסכת בבא מציעא: א-ה, ט, ו-ח, י.

לפי פרידמן כתב יד זה מייצג נוסח מאוחר ומעורב.

שם הסופר: אברהם. במספר מדף זה יש כתב יד נוסף, של מסכת בבא בתרא, אך כנראה אינו מאותו סופר.

משניות משולבות במקומן מלבד משניות פרקים א, ח שבראש הפרק.

"בכל הפרקים המשולבים [במס' ב"מ] צימצם הסופר את אורך השורות של המשניות וקיצרן משני צדדים, והן עומדות אפוא כגוף מוזח בתוך הטור, ובולטות לעין!" (פרידמן, עמ' 78).

(דק"ס, ב"ב; פרידמן, השוכר; ריצ'לר, וטיקן)

כתב יד וטיקן 117

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 117

מס' אוצר: 7397

89 דפי קלף.

כתב היד כולל את מסכת בבא מציעא.

כתב אשכנזי; ובסופו קולופון: "סיימתי היום באחד בשבת בט' לירח ניסן שנת סמטוך לפרט לאלף השישי....". נחלקו החוקרים בשאלה איך לפענח ולפרש את המילה סמטוך הרומזת לשנה בה נכתב הספר. יש שהקדימו לשנת 1280 (דק"ס) ויש המאחרים לשנת 1373 (פרידמן).

מוצא כתב היד הוא כנראה גרמניה. כתב היד רצוף שיבושי כתיב.

יתכן ששם הסופר הוא יואל.

משניות בראש הפרק.

(דק"ס, ב"ב; פרידמן, השוכר)

כתב יד קרימונה

Cremona, Archivio di Stato, Fragm. ebr. 33, 35, 57–58, 79–85

מס' אוצר: 597

23 דפי קלף

כתב היד כולל חלק ניכר ממסכת בבא מציעא.

כתב ספרדי מן המאה ה-13-14.

כתב היד נמצא בספרייה העירונית של קרימונה, שם פורק לדפיו, ונעשה בהם שימוש משני כמעטפות למסמכים. כתב היד דומה בצורתו לכתב היד של כתב היד הספרדי של מסכת עבודה זרה (JTS. Rab. 15). צורת הכתיב משמרת צורות עתיקות. בכתב היד נשמרה צורת מספור עתיקה של הבבלי שעדיין לא פוענחה לחלוטין. מסורת הנוסח של כתב יד קרימונה דומה למסורת הנוסח של כתב יד המבורג. שם הסופר ככל הנראה יוסף. משניות פרקים ג-ה בראש הפרק. (פרידמן, כתבי יד לב"מ)

כתב יד פריס 1337

Paris, Bibliothèque nationale de France, Suppl. Hébr. 1337

מס' אוצר: 8220

213 דפי קלף.

כתב היד כולל את מסכתות בבא בתרא, עבודה זרה והוריות. כתב ספרדי מן המאה ה-14-15. מייצג בבסיסו את ענף הנוסח הספרדי, אך ככל הנראה יש עליו השפעות רבות גם ממפרשי אשכנז כרש"י ותוס'. לפי הערכתו של א"ש רוזנטל לעתים עולות גרסאותיו על אלה של כתב יד JTS Rab.15 במסכת עבודה זרה. משניות בראשה פרק. מסירת היסוד של מסכתות עבודה זרה והוריות במאגרים – המילון ההיסטורי. (רוזנטל, עבודה זרה, עמ' 138-140)

כתב יד אוקספורד 369

Oxford, Bodlean Library, Opp. 249 (369)

מס' אוצר: 630

58 דפי קלף.

כתב היד כולל חלק ניכר ממסכת בבא בתרא (י-עט). כתב אשכנזי מן המאה ה-14. משניות משולבות במקומן. בשולי הדף פירושים. בפרקים ב-ג פירוש רש"י ולאחר מכן פירוש אחר.

כתב יד וטיקן 115. [ב]

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 115.[b] (115.II.2)

מס' אוצר: 7395

55 דפי קלף.

כתב היד כולל את מסכת בבא בתרא.

כתב אשכנזי מן המאה ה-13. בראש כתב היד (עמ' 62א) מופיע כיתוב בעלים פגום שמוזכר בו התאריך ט' ניסן קנ"ה (1395).

שם הסופר יצחק. במספר מדף זה יש כתב יד נוסף של מסכת בבא מציעא, אך כנראה אינו מאותו סופר.

משניות פרקים א-ד, ט-י בראש הפרק.

(דק"ס, ב"ב; פרידמן, השוכר; ריצ'לר, וטיקן)

כתב יד סנקט פטרבורג (פירקוביץ) 190

Sankt-Peterburg, National Library of Russia, Yevr. I 190/1–21

מס' אוצר: 8515

21 דפי קלף.

כתב היד כולל חלקים ממסכת בבא בתרא (כ-40 דפי וילנא מפרקים א, ב, ו, ח, ט).

כתב אשכנזי מן המאה ה-13,

שני טורים. בכתב היד יש הגהות בין השורות, בין הטורים ובשוליים.

משניות משולבות במקומן.

כתב יד קרלסרוהה

Karlsruhe, Badische Landesbibliothek, Reuchlin 2 (9)

מס' אוצר: 7293

96 דפי קלף.

כתב יד כולל את רוב מסכת סנהדרין.

כתב אשכנזי מן המאה ה-13.

כתב היד מלא שיבושים כרימון, רובם השמטות, שחלקם תוקן בגיליון. חשיבותו העיקרית של

כתב היד היא בכך שאין הוא מושפע מהגהות רש"י, והוא כתב היד היחידי המייצג מסורת

אשכנזית הקודמת לרש"י.

משניות בראש הפרק.

(סבתו, סנהדרין)

כתב יד וטיקן 156

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 156

מס' אוצר: 7409

52 דפי קלף.

כתב היד כולל חלק ניכר ממסכת שבועות (דפים ב-ל).

כתב אשכנזי מן המאה ה-14, מוצא כתב היד ככל הנראה מגרמניה.

הדף הראשון הושלם בכתב יד אחר.

כתב היד מצטרף לענף הנוסח של כתבי היד, להבדיל מענף הנוסח של הדפוס. כתב היד ככל הנראה הועתק מכתב יד פירנצה, ובמקומות שהיה בהם שיבוש, תיקן הסופר לפי נוסח השייך לענף הדפוס. (בנוביץ, שבועות) משניות בראש הפרק.

כתב יד ניו יורק 15

NY, JTS, Rab. 15

מס' אוצר: 5953

64 דפים רובם נייר ומיעוטם קלף.

כתב היד כולל את מסכת עבודה זרה.

כתב ספרדי משנת ה'נא (1290) וכך כתוב בקולופון: "נשלמה ביום רביעי יא לירח כסלו שנת נא לפרט היצירה וכתבתיה לעצמי אני שלמה בר' שאול נ"ע בן אלבגלי בובדה (=אובידה) בריך רחמנא דסייען".

נראה שעד תחילת דף מג עמוד א, שורה 3 העתיק הסופר מכתב יד אחד, ומשם ואילך העתיק הסופר מכתב יד אחר, בעל מאפיינים קדומים יותר.

כתב היד הוא מייצג של נוסח ספרד, ויש בו שינויים רבים לעומת הדפוסים, יש בו מה שאין בדפוס ויש בדפוס מה שאין בו.

משניות פרקים א-ג בראש הפרק ובפרקים ד-ה המשניות משולבות במקומן.

(אברמסון, עבודה זרה, ועיין פרידמן, עבודה זרה)

כתב יד וטיקן 120-121

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 120-121

מס' אוצר: 7399

שני כרכים כתובים על קלף.

כתב היד כולל את סדר קדשים. כרך א (120) 242 דפים המכילים את מסכתות מנחות, רוב בכורות, כריתות, מעילה, תמיד, ערכין ותמורה, וכן משניות מסכתות קנים ומדות. כרך ב (121) 183 דפים המכילים את מסכתות זבחים וחולין.

כתב אשכנזי מסוף המאה ה-12 או תחילת המאה ה-13. כנראה שמוצא כתב היד הוא מצרפת. שם הסופר שמואל.

משניות בראש הפרק פרט לפרקים ג-ד בבכורות, פרק ב בתמיד, פרק ב בתמורה, ופרק י בחולין שבהם המשניות משולבות במקומן.

מסירת היסוד של מסכת ערכין במאגרים – המילון ההיסטורי.

כתב יד וטיקן 118-119

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 118-119

מס' אוצר: 7398

שני כרכים כתובים על קלף.

כתב היד כולל את סדר קדשים מלבד מסכת חולין (שכתב היד כנראה לא כלל אותה. אך אולי אבדה). כרך א (118) 119 דפים המכילים את רוב מסכתות **זבחים** ו**מנחות** (הקונטרס הראשון של מסכת זבחים נכרך בטעות בראש הכרך השני). כרך ב (119) כולל 128 דפים המכילים את מסכתות **תמורה**, **ערכין**, **בכורות**, **מעילה**, ורוב מסכת **כריתות**.
כתב אשכנזי מן המאה ה-13.

"כתיבה מרובעת יפה מאוד אבל מסופר בור שלא הבין כלל מה שכתב... עד שכמעט אי אפשר להבין הכתוב בה". (דק"ס, בבא בתרא, הקדמה, עמ' 17). כנראה שמוצא כתב היד הוא בגרמניה.
כתב היד נכתב על ידי שני סופרים; שם הסופר הראשי הוא מאיר.
משניות בראש הפרק פרט לפרקים א-ג בתמורה ופרקים ג-ד בבכורות שבהם המשניות משולבות במקומן.
(רוזנטל, כריתות, עמ' ד; דק"ס, ב"ב; בבלי, וטיקן, סדרה ב, פתח דבר, עמ' 5-7; ריצ'לר, וטיקן).

כתב יד לונדון-פריס-מוסקווה

London. BL. Add. 25,717 (402)

Paris. AIU. H 147 A

Moskva, Rossiskaya Gosudarstvennaia Biblioteka (Russian State Library) 1342–1343

מס' אוצר: 8502, 8055, 1061

לכתב היד מצטרפים הקטעים

Cambridge, CUL, T-S F 2(1).132 (מס' אוצר 2293)

NY, JTS, ENA, 1488/6.[ב] (מס' אוצר 6267)

NY, JTS, ENA 2097/1–6 + Philadelphia, University of Pennsylvania, Halper 91-94

(מס' אוצר 6454+7006)

Sankt-Peterburg, National Library of Russia, Yevr. II A 293.3 (מס' אוצר 8531)

277 דפי קלף.

כתב היד כולל את רוב מסכתות **זבחים**, **מנחות**, **בכורות**, **ערכין**, **תמורה**, **מעילה** ואת כל מסכת **כריתות** (על מסכת חולין ראו להלן).
כתב אשכנזי מן המאה ה-13.

כתב היד מופצל ונמצא בספריות שונות ברחבי העולם תחת מספרים קטלוגים שונים. שלשה מתוכם מוגדרים "כתבי יד ה'שלמים' של התלמוד הבבלי" בקטלוג בעריכת פרופ' י' זוסמן, והשאר הם קטעי גניזה המפורטים בטבלה דלהלן.

רנ"נ רבינוביץ טוען שכתב היד [כעת כתב יד פריס] שהיה בבעלותו נשלח אליו ממצרים: "נשלח אלי למנחה מהרב הגדול החכם הכולל מו"ה יו"ט ישראל ס"ט הי"ו האב"ד באלקאהרא וכל מדינת מצרים" (רבינוביץ, דק"ס, ראש השנה, עמ' 8). בדק"ס זבחים בהערה, מוסיף רנ"נ רבינוביץ, שכאשר היה בספריית פירקוביץ מצא עמודים אחדים מכתב היד הזה. כנראה שכוונתו לקטע Yevr. II A 293.3.

מסתבר אפוא, שכתב היד השלם פוצל במשך הזמן וכך הגיע למקומות שונים ברחבי העולם. חלקו של כתב היד הגיע למצרים. כך יוסבר מדוע 15 דפים מכתב היד נמצאו בגניזה, ככל הנראה דפים מספר התפרקו מחלק כתב היד שהיה במצרים ומצאו דרכם לגניזה. (ייתכן גם שהגיעו לספריות דרך סוחרים שונים ובגלל שמוצאם ממצרים נחשבו כקטעי גניזה).

בגיליון של מסכת מנחות כתובים חלקים מפרק גיד הנשה של מסכת חולין בכתב אשכנזי מן המאה ה-15.

משניות בראש הפרק פרט לפרק ב במסכת תמורה.

מסכת	מסגרת	עד נוסח	מס' אוצר
זבחים	יב ע"ב 35 – כ ע"ב 14	Yevr. II A 293.3	8531
	כב ע"א 25 – קכ ע"ב 6	H 147 A	8055
מנחות	ב ע"א 1 – יא ע"א 26	H 147 A	8055
	יג ע"א 10 – יט ע"א 1	ENA 2097/1-6 + halper 91-94	7006 + 6454
	כ ע"א 41-17	ENA 1488/6.[ב]	6267
	כא ע"א 40-3	ENA 1488/6.[ב]	6267
	כא ע"א 52 – כח ע"ב 35	Moscow 1342-1343 (גינזבורג)	8502
	כח ע"ב 44 – כט ע"ב 15	T-S F 2(1).132	2293
	כט ע"ב 15 – ל ע"ב	H 147 A	8055
	לח ע"ב 2 – קט ע"א 18	H 147 A	8055
חולין	פט ע"ב 6 – קג ע"ב 33	H 147 A	8055
מעילה	ב ע"א 1 – י ע"א 10	Moscow 1342-1343 (גינזבורג)	8502
	י ע"א 11 – יד ע"א 6	H 147 A	8055
תמורה	ב ע"א 1 – טו ע"א 24	H 147 A	8055
	טו ע"א 24 – טז ע"א 36	Yevr. II A 293.3	8531
	טז ע"א 36 – כב ע"ב 6	H 147 A	8055
בכורות	ח ע"ב 7 – סא ע"א 36	Add. 25,717 (402)	1061
ערכין	ב ע"א 1 – יא ע"ב 5	Add. 25,717 (402)	1061
	יב ע"ב 4 – כו ע"ב 38	Add. 25,717 (402)	1061
	כח ע"ב 5 – לד ע"א 23	Add. 25,717 (402)	1061
כריתות	כל המסכת	Add. 25,717 (402)	1061

(דק"ס, ראש השנה; דק"ס, זבחים; דנציג, קטלוג, עמ' לז הע' 134. ובעיקר: תמר לייטר, איחוי)

כתב יד וטיקן 122

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr. 122

מס' אוצר: 7400

111 דפי קלף.

כתב היד כולל את מסכת חולין.

כתב אשכנזי מן המאה ה-14.

סדר הפרקים: א-ד, ח, ז, ה-ו, ט-יב.

כתב היד נכתב על ידי שלשה סופרים שונים. מכתב יד הסופר המקורי: מאיר, נשארו רק הדפים 100-105 ו 107-112. סופר נוסף, כנראה בשם יעקב, השלים מדף 19-99 ואת דף 107. תחילת המסכת - דפים 1-16 - הושלמה מכתב יד אחר וצורפה לכרך הזה.

משניות בראש הפרק.

מסירת היסוד של מסכת חולין במאגרים – המילון ההיסטורי.

כתב יד וטיקן 123

Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. ebr.123/6-26

מס' אוצר: 7402

21 דפי קלף.

כתב היד כולל חלק משמעותי ממסכת חולין (למעלה מ-40 דפי וילנא).

כתב אשכנזי מן המאה ה-15.

סדר הפרקים: ג, ד, יב, ח.

הסופר הפסיק את העתקתו באמצע הפרק השמיני באמצע המשפט, ובאמצע הדף.

משניות בראש הפרק. משניות פרק ג (שתחילתו לא קיימת בכתב היד) נוספו בגיליון בכתובה מאוחרת.

בקודקס זה כרוכים עוד מספר ספרים, בתחילתו מספר דפים ממסכת חולין (מס' 7401), ובהמשך פירושים שונים על המקרא.

כתב יד המבורג 169

Hamburg, Staats- und Universitätsbibliothek, Cod. hebr. 68 (169)

מס' אוצר: 7109

71 דפי קלף.

כתב היד כולל את רוב מסכת חולין.

כתב ביזנטי מן המאה ה-13.

סדר הפרקים א-ו, ח, ז, יב.

נכתב על ידי "סופר שאינו מובהק ואינו ת"ח ויש בו שבושים רבים ועל הגיליון כתובים הרבה נוסחאות וגירסאות" (דק"ס, ברכות, עמ' 39).

משניות בראש הפרק.

כתב יד אוקספורד 2673

Oxford, Bodlean Library, Heb. b. 1/10–20 (2673.8)

מס' אוצר: 833

לכתב היד מצטרפים הקטעים:

London, British Library, Or. 5558 A/17 (1148 מס' אוצר)

Cambridge, Cambridge University Library, T-S F 2(2).60 + Manchester, John Ryland's

University Library, AF 85, AF 101 (2412+1518.13-14 מס' אוצר)

11 דפי קלף.

כתב היד כולל חלק משמעותי ממסכת **כריתות** (דפים ב-ח; יח-כח).

כתב ספרדי משנת ד'תתפ"ג (1123).

כך כתוב בקולופון:

בסייעתא דמרי שמיא. אדר א' ד'תתפ"ג לעולם. <אלף נ"ה לחורבן. אלף תל"ד לשטרות>
לכבוד גדולת קדושת הדרת יקרת צפירת עטרת תפארת כליל וכותרת מר' ור' נסים.
תפארת עם עמוסים. יברכהו מושיע חוסים. יגדלהו בכבוד בעושר ובנכסים. יצליחהו בכל
מעשים. יצילהו מיד שושים. ימלטהו מכף נוגשים ושרי מסים. וצריז תחת כפות רגליו יהיו
מעושים. וקמיו דרוכים רפושים רמוסים. בן כבוד גדולת קדושת הדרת יקרת צפירת עטרת
תפארת נזר וכותרת מרנא ורבנא סעדיה רוחו ונשמתו בעדן גן אלהים יניח. אמן נ"ס
וכתב יוסף קטן הסופרים ביר' שמואל ביר' אפרים נ"ן מהר נפוסה [כיום בתוך לוב
המערבית].

לפי רוזנטל כתב יד אוקספורד שייך בעיקרו למסורת הרווחת של המסכת, אולם, לתוך הפנים שלו
חדרה מסורת אחרת של מסכת כריתות שככל הנראה היו בגיליון "אביר" (כתב היד ממנו העתיק
הסופר של כתב יד אוקספורד את המסכת). יש קרבה בין המסורת האחרת המשתקפת בכתב יד זה
לבין מסורת הלכות גדולות.

מסירת היסוד של מסכת כריתות במאגרים – המילון ההיסטורי.

(רוזנטל, כריתות; ספר-דתא, מס' 0C296)

כתב יד אוקספורד 370

Oxford, Bodlean Library, Opp. 726 (370)

מס' אוצר: 631

105 דפי קלף.

כתב היד כולל, את מסכתות ערכין, ומעילה ואת רוב מסכת תמיד.

כתב אשכנזי מן המאה ה-14.

בסוף פרק א של משנה מידות קטע מגמרא תמיד, כאשר הסופר כותב שהגמרא שייכת לפרק א של מידות: "והילך מידות ולית לה גמרא כי אם בפ' ראשון". משניות בראש הפרק.

כתב היד מכיל עוד חיבורים רבים, ביניהם משנה מסכת **מידות** (לאחר מסכת תמיד), ירושלמי מסכת שקלים, וכן מסכת קטנות. בנוסף יש בכתב היד פירושים שונים, חלקם בשולי דפי הגמרא וחלקם פירושים המרוכזים בסוף כתב היד. בתמיד ובמעילה פירוש אנונימי, בערכין פירוש רש"י. גם על משנה מידות וירושלמי שקלים ישנם פירושים. על חלק מן הדפים הפירושים נכתבו בצורות גאומטריות שונות כגון משולשים ועיגולים. סדר החיבורים: תמיד, משנה מידות, מעילה, ערכין, מסכתות קטנות, ירושלמי שקלים, פירושים. הפירושים למסכת מעילה וכן ירושלמי שקלים יצאו לאור על ידי א' סופר.

כתב יד פריס 1408

Paris, Bibliothèque nationale de France, Suppl. Hébr. 1408/82–84 (1408.[37])

מס' אוצר: 8223

3 דפי קלף.

כתב היד כולל את רוב מסכת **תמיד**.

כתב אשכנזי מן המאה ה-14.

משניות פרקים א-ב, ד בראש הפרק.

מפתח לפי מסכתות

מנחות	27, 7
מעילה	30, 27, 7, 6
נדרים	19, 18, 7
נזיר	19, 18, 7
נידה	20, 18, 10, 7
סוטה	21, 18, 7
סוכה	16, 15, 14, 13, 7, 5
סנהדרין	26, 23, 17, 7
עבודה זרה	26, 25, 7
עירובין	10, 7, 5
ערכין	30, 27, 7
פסחים	14, 13, 12, 11, 9, 7, 5
קידושין	19, 18, 7
ראש השנה	16, 15, 14, 13, 9, 7, 5
שבועות	26, 23, 21, 7
שבת	10, 9, 7, 5
תמורה	27, 7, 6
תמיד	31, 30, 7, 6
תענית	17, 16, 15, 14, 7, 5

מסכת

בבא בתרא	25, 23, 22, 7
בבא מציעא	24, 23, 22, 7
בבא קמא	24, 23, 22, 7
ביצה	17, 16, 15, 14, 13, 7, 5
בכורות	27, 7, 6
ברכות	7, 6, 5
גטין	22, 21, 19, 18, 10, 7
הוריות	25, 7
זבחים	27, 11, 7
חגיגה	17, 16, 15, 14, 12, 9, 7, 5
חולין	29, 27, 10, 7
יבמות	19, 18, 7
יומא	15, 14, 12, 11, 10, 9, 7, 5
כריתות	30, 27, 7, 6
כתובות	21, 20, 19, 18, 7
מגילה	16, 15, 14, 11, 9, 7, 5
מועד קטן	16, 15, 14, 11, 9, 7, 5
מכות	17, 7

ביבליוגרפיה

- אוצר י' זוסמן בהשתתפות י' רוזנטל וא' שויקה, אוצר כתבי היד התלמודיים, א-ג, ירושלים, תשע"ב
- אפשטיין, מלנה"מ י"נ אפשטיין, מבוא לנוסח המשנה, ירושלים, תש"ח.
- אפשטיין, יומא י' אפשטיין, מסורת הנוסח של בבלי יומא פרק ג', עבודת גמר לתואר מוסמך, ירושלים תש"ס, עמ' 45-59.
- בבלי, וטיקן אוסף כתבי-היד של התלמוד הבבלי בספריית הוטיקן ברומא, סדרא א [עם הקדמה קצרה ומפתח לדפים], ירושלים, תשל"ב; סדרה ב [עם פתח דבר ומפתח לדפים], ירושלים, תשל"ד.
- בנוביץ, שבועות מ' בנוביץ, "ענפי הנוסח של פרק שבועות שתיים בתרא", סידרא י (תשנ"ד) עמ' 5-38.
- בעדני, היו בודקין נ' בעדני, נוסח פרק היו בודקין, עבודת גמר לתואר מוסמך, בר אילן, תשנ"ט.
- ברויאר, העברית בתלמוד י' ברויאר, העברית בתלמוד הבבלי לפי כתבי היד של מסכת פסחים, ירושלים, תשס"ב.
- גולינקין, גנזי ר"ה ד' גולינקין, גנזי ראש השנה : שיירי כתבי יד של בבלי ראש השנה מהגניזה בקהיר, ירושלים וניו יורק, תש"ס.
- דנציג, קטלוג נ' דנציג, קטלוג של שרידי הלכה ומדרש מגניזת-קאהיר באוסף א"נ אדלר שבספריית בית המדרש לרבנים באמריקה, [ניו-יורק ו] ירושלים, תשנ"ח.
- וולד, אלו עוברין ש"י וולד, תלמוד בבלי מסכת פסחים פרק אלו עוברין, ניו יורק וירושלים, תש"ס.
- וסטרייך, זבחים ר' וסטרייך, זבחים פרק ח, חיבור לשם קבלת תואר דוקטור, בר אילן, תשס"ח.
- חיד"א, שם הגדולים חיד"א, שם הגדולים, ליוורנו, תקל"ד.
- טל, ביצה א' טל, קטע אנטונין 891 לפרק 'ביצה' מסכת יום-טוב, בבלי: אפיון ומסורות, עבודת גמר לתואר מוסמך, ירושלים, תש"ס.
- בבלי, כ"י פירנצה ד' רוזנטל (מהדיר), תלמוד בבלי כתב יד פירנצה, ירושלים, תשל"ב.
- לייטר, איחוי ת' לייטר, קריטריונים פליאוגרפיים לצירוף קטעים - על איחוי כתב-יד מן התלמוד הבבלי: לונדון, הספרייה הבריטית, Add. 25,717; פריס, ספריית כל ישראל חברים H.147; ניו-יורק, בית המדרש לרבנים, קטלוג אדלר ENA 2097, הקונגרס השלושה עשר למדעי היהדות, 2001 (לא פורסם).
- לנדאו, עגלה ערופה ג' לנדאו, נוסח פרק עגלה ערופה בבלי, עבודת גמר לתואר מוסמך, בר אילן, תשע"א, עמ' 6-11.
- מילגרם, בכורות י"ש מילגרם, פירוש ביקורתי לבכורות פרק ח, חיבור לשם קבלת תואר דוקטור, בר אילן, תשס"ו.

- מיליקובסקי, סדר עולם ח' מיליקובסקי, סדר עולם: מהדורה מדעית, פירוש ומבוא, ירושלים, תשע"ג.
- מכון הש"ס, תלמוד מכון התלמוד הישראלי השלם, תלמוד בבלי עם שינויי נוסחאות. בעריכת מ' הרשור (כתובות, נדרים), א' ליס (יבמות, סוטה), ה' פרוש (גיטין): כתובות א, ירושלים תשל"ב; כתובות ב, ירושלים תשל"ז; סוטה א, ירושלים תשל"ז; סוטה ב, ירושלים תשל"ט; יבמות א, ירושלים תשמ"ג; נדרים א, ירושלים תשמ"ה; יבמות ב, ירושלים תשמ"ו. סבתו, סנהדרין מ' סבתו, כתב-יד תימני למסכת סנהדרין ומקומו במסורת הנוסח, ירושלים, תשנ"ח.
- סגל, מגילה א' סגל, מסורות הנוסח של בבלי מגילה, האוניברסיטה העברית, ירושלים, תשמ"ב (דיסרטציה).
- סטולמן, המוצא תפילין א"א סטולמן, מהדורה ופירוש על דרך המחקר לפרק המוצא תפילין מתוך התלמוד הבבלי, חיבור לשם קבלת תואר דוקטור, בר אילן, התשס"ו, עמ' 8-9.
- ע"ז, כ"י ניו יורק מסכת עבודה זרה, כתב יד בית המדרש לרבנים בניו יורק, הוכן לדפוס בצירוף מבוא והערות בידי ש' אברמסון, ניו יורק, תשי"ז.
- עמית, פסחים א' עמית, מקום שנהגו: פסחים פרק רביעי מן התלמוד הבבלי, ירושלים, תשס"ט.
- עמית, כתבי יד תימניים א' עמית, מקומם של כתבי היד התימניים במסורת הנוסח של בבלי פסחים, HUCA 73 (2002), עמ' לא-עז.
- פוקס, סוכה מ"צ פוקס, מהדורה ביקורתית של משניות סוכה עם מבוא והערות, האוניברסיטה העברית, ירושלים, תשל"ט (דיסרטציה).
- פרידמן, השוכר ש"י פרידמן, השוכר את האומנין, הנוסח, ניו יורק וירושלים, תשנ"ז.
- פרידמן, כיצד מדקדקין ש"י פרידמן, כיצד מדקדקין? עיון בשינויי הגרסות של התלמוד הבבלי לרגל הופעת י"ג כרכים של "דקדוקי סופרים השלם", תרביץ סח (תשנ"ט), עמ' 129-162.
- פרידמן, כתב-יד לב"מ ש"י פרידמן, "שיירי כתב-יד קדומים למסכת בבא מציעא", עלי ספר, ט (תשמ"א), עמ' 5-55.
- קרופ, כתבי יד Krupp, M, 'Manuscripts of the Babylonian Talmud', The Literature of the Sages, S Safrai (ed.), Van Gorcum, Fortress Press, Assen/Maastricht, Philadelphia, 1987, pp. 346-366.
- רבינוביץ, דק"ס רנ"נ רבינוביץ, דקדוקי סופרים, מינכן תרכ"ו – פרעמישלע תרנ"ז.
- רוזנטל, ירושלמי נזיקין א"ש רוזנטל, ירושלמי נזיקין – יוצא לאור על-פי כתב-יד אסקוריאל, ירושלים תשמ"ד.
- רוזנטל, תולדות הנוסח א"ש רוזנטל, "תולדות הנוסח ובעיות עריכה בחקר התלמוד הבבלי", תרביץ נז (תשמ"ח), עמ' 1-36.
- רוזנטל, פסח ראשון א"ש רוזנטל, לעריכת פסח ראשון, בבלי, בצירוף הוצאה ביקורתית של ב' פסחים ב, א – יד, א, האוניברסיטה העברית, ירושלים, 1959 (דיסרטציה).

- רוזנטל, ששון לונצר א"ש רוזנטל, תלמוד בבלי, מסכת פסחים – כתב-יד ששון-לונצר ומקומו במסורת הנוסח, לונדון, תשמ"ה.
- רוזנטל, על הקיצור ד' רוזנטל, על הקיצור והשלמתו: פרק בעריכת התלמוד הבבלי, מחקרי תלמוד ג, ירושלים, תשס"ה, עמ' 791-863.
- רוזנטל, ע"ז ד' רוזנטל, משנה עבודה זרה – מהדורה ביקורתית ומבוא, ירושלים תשמ"ב.
- רוזנטל, כריתות י' רוזנטל, מסכת כריתות (בבלי): לחקר מסורותיה, האוניברסיטה העברית, ירושלים, תשס"ד (דיסרטציה).
- ריצ'לר ובית-אריה, וטיקן B. Richler, M. Beit-Arie, Hebrew Manuscripts in the biblioteca Apostolica Vaticana, Citta Del Vaticano, 2008
- שושטרי, סוכה ר' שושטרי, מסורות הנוסח של מסכת סוכה, חיבור לשם קבלת תואר דוקטור, בר אילן, תשס"ט.
- שרמר, לישנא אחרינא ע' שרמר, "לישנא אחרינא למסכת מועד קטן מן הגניזה", סידרא, ט (תשנ"ו), עמ' 161-117.
- תוראן, מכות ס' תוראן, פרק שלישי מסכת מכות – מהדורה ביקורתית, חיבור לשם קבלת תואר דוקטור, בית מדרש לרבנים באמריקה, תשס"ד.

נספח: תיאורי כתבי היד מאוצר כתבי-היד התלמודיים, כולל עדכוני פרידברג

ITALY

איטליה

FIRENZE

פירנצה

Biblioteca Nazionale Centrale

467

II.1.7 (3.[א])

עמודים 1–333. קלף.

בבלי: ברכות*, בכורות*, תמורה, כריתות, תמיד, מעילה

משנה: מידות, קנים

בבלי: ברכות

(126–1) ב ע"א 1 – ס ע"א 25

(התחלת המסכת) – וארבעה משתי שפחות (!)

בכורות

(127–194) יב ע"א 47 – סא ע"א 36

מאי כיוון דאסור – (סוף המסכת)

שני טורים פרט לעמ' 330–333. מספור בספרות רומיות. שלושה עמודים רצופים ממוספרים 107. בעמ' 333 קולופון: "בששי בשבת... סימתי זה הספר... באלול ירח... ח' ימים קודם הכסא... שנת תתקל"ז...". בעמ' 334 רשימת בעלים משנת קי"ו. ברכות נכתבה על ידי סופרים אחדים ונכרכה יחד עם סדר קדשים (רוזנטל, כ"י פירנצה, עמ' 3, ושם בהערה 20).

משניות בראש הפרק פרט לפרקים ג–ד בבכורות ופרקים א–ג בתמורה. סדר המסכתות: תמיד, מידות, מעילה, קנים. סדר הפרקים בברכות ובתמיד: ב, ד, ג, ה. הגהות בשוליים.

מהדורות: בבלי, כ"י פירנצה; מכון הש"ס, משנה זרעים.

ספרות: חיד"א, שם הגדולים, ערך גמרא; פירסט, כתבי-יד; לברכט, כתבי-יד, עמ' 48–49; לברכט, ביקורת, עמ' 41; שטיינשניידר, ביבליוגרפיה, VI, עמ' 41; רבינוביץ, הקדמות, סנהדרין, עמ' 4–5, קבצים יז–יט (ראה גם בבא בתרא, עמ' 8); שטראק, מבוא, עמ' 83; ברודי, תמיד, עמ' 14–16; מכון הש"ס, משנה זרעים, א, עמ' 71; רוזנטל, כ"י פירנצה; הירט, כריתות, עמ' 35–36; רוזנטל, בבלי תענית, עמ' 242, הע' 19; רוזנטל, כריתות, עמ' ה (פ); אוצר המצחפים, ד, כ"י 79. אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

468

II.1.8–9 (3.[ב])

בבלי: נזיקין

II.1.8

עמודים 1–314. קלף.

בבלי: בבא קמא*, בבא מציעא

II.1.9

עמודים 1–349. קלף.

בבלי: בבא בתרא*, סנהדרין*, שבועות

בבא קמא

(8–1) ד ע"א 28 – יא ע"ב 16

את הכופר – שומר חנם שמסר לשומר

(122–9) יג ע"ב 4 – צג ע"א 45

ניזק אוכל בשר – (סוף הפרק)

(123–146) קה ע"א 31 – קיט ע"ב 47

שתי שערות – (סוף המסכת)

בבא בתרא

(70–1) ב ע"א 1 – עג ע"א 27

(התחלת המסכת) – אמ' רבה לדידי

(71–102) קמ ע"ב 6 – קעו ע"ב 4

האחין בנכסין – (סוף המסכת)

סנהדרין

- 103–214) ב ע"א 1 – עא ע"א 4
(התחלת המסכת) – בן סורר ומורה
215–218) עה ע"א 20 – עז ע"ב 10
(התחלת הפרק) – ופיון פטור
219–286) פב ע"א 49 – קיג ע"ב 10
אביה אל תשמעי – (סוף המסכת)

שני טורים פרט לכרך ב עמ' 284–286. שני כרכים. מספור בספרות רומיות. סדר העמודים בראש כרך א: 2, 5–8, 3, 4, 9; בכרך ב: אחרי 67 באים שנית 58 וכו'.

משניות בראש הפרק. הטקסט בכרך ב עמ' 57 (בתוך בבא בתרא) הועתק בטעות בכרך א עמ' 198 ונמחק בהעברת קווים עליו. הגהות בשוליים (כולל תרגומים ללטינית).

מהדורות: בבלי, כ"י פירנצה.

ספרות: חיד"א, שם הגדולים, ערך גמרא, פירסט, כתבי-יד; לברכט, כתבי-יד, עמ' 48–49; שטיינשניידר, ביבליוגרפיה, VI, עמ' 41; רבינוביץ, הקדמות, סנהדרין, עמ' 4–5, קבצים יז–יט (ראה גם בבא בתרא, עמ' 8); מרחביה, כ"י פירנצה; רוזנטל, כ"י פירנצה; הירט, כריתות, עמ' 35–36; שכנאי, שבועות, עמ' 62–64; פרידמן, השוכר, עמ' 65–66 (פ). אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

CREMONA

קרמונה

Archivio di Stato

597

Fragm. ebr. 33, 35, 57–58, 79–85

עשרים ושלושה דפים. מחוברים: א–ה; ב–ד; ו...יג; יד–טו; טז–יז; יח...כא; כב–כג. רצופים: א–ב; ג–ה; ו–יג; יח–יט; כ–כא. דפים ב, ג שרידים. שאר הדפים פגומים. קלף.

בבלי: בבא מציעא

- א) – ב ע"א¹ לג ע"ב 27 – לה ע"א 39
(התחלת הפרק) – אמ' אמימר
ב) ע"ב² לו ע"ב 8 – לז ע"א 1
אלא אפ[י] שומר חנם – כמותו או אין
ג) ע"א³ לט ע"א 11–14
כשבויין דאין מוצ[י]אין – על נכסי אשתו
ג) ע"ב⁴ (ה) מ ע"ב 2 – מד ע"א 38
...והאמ' שמואל – לר' שמעון
ו–יג) מו ע"ב 22 – סא ע"ב 1 (?)
ששת מתרץ – [ו]בע[נינא] (?)
יד) סה ע"ב 2 – סז ע"ב 9
דאמ' רבית קצוצה יוצאת בדיינין (!) והלכת' כר' ינאי – מכאן ואילך אכילנא (!)
טו) עא ע"ב 3 – עג ע"א 31
אלא ערב (!) לגוי – רבנן לרבא קא [אכיל]
טז) פ ע"ב 39 – פב ע"ב 22
שמחזירה אמ' רפרס בר פפא – ואתא ר' יהודה למימר
יז) פד ע"ב 43 – פה ע"ב 45
קא חשיבו (!) ליה – כי מטא לאדכורי (!)
יח–יט) צ ע"ב 25 – צג ע"ב 53
בדישו אמ' רחמנ' – איבעי' להו רועה (!) מזויין
כ) –כא) צו ע"א 50 – קא ע"א 3
אפי' למ"ד – בתוך שלש דבריי (!)
כב) קו ע"א 35 – קז ע"ב 53
שנת (!) שדפון וירקון – אי ממתח (!) להו
כג) קיא ע"א 42 – קיג ע"א 38
ונוטל עבר זמנו – איני

מתוך כריכה. סדר הגיליונות והדפים: א, ה = 81; ב, ד = 83; ג = 81; ו, י = 79; ז, יב = 85; ח, יא = 84; ט–י = 80; יד–טו = 82; טז–יז = 58; יח, כא = 57; יט–כ = 33; כב–כג = 35. שני טורים. בדף ב נותרו רק הטורים החיצוניים. מדף ג נותרו רק שלוש פיסות קטנות. בתשעה-עשר

מקומות מצויר בדף כתר ומתחתיו מספר רץ לפי שיטת מספור לא ידועה (סימון ראשי סוגיות?). א בדף יח ע"א² מצוינות בנקודות האותיות בראשי השורות: "אני יושף" (שם הסופר?). משניות פרקים ג-ה בראש הפרק. מפרק ג נותר: ב-יב (נח) בי[רו] וה[שאי]לה – סוף הפרק. מפרק ה נותר: א-ד (התחלת הפרק – אין מושיבין). לנסח בראש דף יד השווה דק"ס, אות ד. להגות בשוליים. ספרות: פומגלי, צפון איטליה, עמ' 71–73 ותצלום בעמ' 97; פרידמן, כתבי-יד לבבא מציעא, עמ' 37–44 (כולל תצלום דף יד ע"א בעמ' 38); פומגלי וריצ'לר, קרמונה, T. IV, לוח כא (דף יט ע"ב); פרידמן, השוכר, עמ' 59–62 (p); פראני וסגרדיני, קטעי תלמוד, T. CXX.1–11, עמ' 100–102, לוח 120 (דף ו ע"ב).

ENGLAND אנגליה

OXFORD אוקספורד

Bodleian Library

627

Opp. Add. fol. 23 (366)

דפים 184–1. קלף.

בבלי: ברכות, מועד

משנה: זרעים (פרט לברכות), שקלים

שני טורים. הדפים הראשונים מטושטשים, אבל נראה שכתב-היד שלם. א בע"א של דף השער: "[אני] הצעיר אברהם בכ"ר יצחק הלוי אבקרסט נ"ע קניתי זה הספר והוא תלמוד זרעים ומועד גמרא ומשניות פה מצרים השי"ז ליצירה...." בדף השער חתימות אחדות ובהן: "נתן קורנויל". המשנה בבבלי באה בראש הפרק פרט לפרק ב בסוכה ולכל תענית ומגילה, שבהן באות המשניות רק במקומן. בפרק א בסוכה המשניות גם במקומן. משנה סדר זרעים אחרי בבלי ברכות ומשנה שקלים אחרי בבלי סדר מועד. א סדר המסכתות: יומא, ראש השנה, סוכה, חגיגה, ביצה, מועד קטן, תענית, מגילה. א סדר הפרקים: בעירובין: ה, ז, ד, ו; בביצה: א, ג-ה, ב; במגילה: ד, ג. מהדורות: מכון הש"ס, משנה זרעים. ספרות: חיד"א, שם הגדולים, ערך גמרא; פירסט, כתבי-יד; קורנל, בית נתן; לברכט, כתבי-יד, עמ' 63; טויסיק, מלאכת שלמה; מרגוליס, מגילה, עמ' 5; רבינוביץ, הקדמות, ר"ה, עמ' 6–7, קובץ ז; פרייס, מגילה, עמ' XI; דרמשטטר ובלונדהיים, לעזי רש"י, עמ' XIX; מלטר, תענית, עמ' ח; כשר, פסחים, לוח [ה] (דף 93 ע"א, מחציתו העליונה של טור א); רוזנטל, פסח ראשון; נאה, פסחים, עמ' כא, לוח [ח] (דף 85 ע"א, מחציתו התחתונה של טור ב); פרנצוס, בבלי ביצה, עמ' 72; מכון הש"ס, משנה זרעים, א, עמ' 68–69, לוח 5; גולדברג, שבת, עמ' מה; פוקס, סוכה, עמ' סו–סד; סגל, מגילה, עמ' 215; גולדברג, עירובין, עמ' נג–נד; קיסטר, חגיגה, (עמוד לפני המבוא); גולניקין, יום טוב, עמ' לה–מ; רוזנברג, כיפורים, עמ' 42–44; פינצ'ובר, שקלים, עמ' 57–60; טל, ביצה, עמ' 91–95.

628

Opp. 248 (367)

דפים 391–1. קלף.

בבלי: יבמות, קידושין*

קידושין

(255 ע"ב – 390) ב ע"א 1 – עה ע"א 41

(התחלת המסכת) – לשמואל צריכא

(391) פא ע"ב 36 – פב ע"א 10

חזייה דיתב – דינוקי' ר' אלעזר

אחרי דף 244 דף 250, אבל לא חסר ביניהם טקסט. א הדף הראשון מטושטש, אבל נראה שכתב-היד שלם. א בעמוד השער המעוט: "מסכת יבמות ומסכת קדושין עם חדושי תוספות ורש"י קוד' שנדפסו מעולם ועם מדרכי" (החידושים מן התוספות ומדרכי הם ליקוטים). חתימות בעלים. באחת מהן תאריך (דף 255 ע"א אחרי יבמות): "...נכתב ביום ה' פרשת וישלח תנ"ב".

משניות יבמות פרק א בראש הפרק. א סדר הפרקים ביבמות: יא, יד, יג, יב, טז, טו. א בסוף יבמות (דף 253) חסר טקסט בשיעור כחצי עמוד בדפוס (סוף פרק טו!). בדף 254 ע"א כתוב: "חסר כאן מעט לא מצא טופס".

מהדורות: מכון הש"ס, תלמוד, יבמות.

ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 62; רבינוביץ, הקדמות, ר"ה, עמ' 7, קובץ ט; דרמשטטר ובלונדהיים, לעזי רש"י, עמ' XXXIII–XXXII; מכון הש"ס, תלמוד, יבמות, א, עמ' 32–34, לוחות 6–8; פרידמן, יבמות, עמ' 320; אורבך, בעלי התוספות, עמ' 29, הע' 72*; רוט ורבינוביץ, ספר המרדכי, עמ' 40–41.

629

Opp. 38 (368)

דפים 1–40. דפים 34–35 פגומים. קלף.

בבלי: גטין

(8–1) ז ע"א 53 – טו ע"א 6

גזוזה אינה עוברת (!) – כר' אליע' מיהו

(21–9) לט ע"א 24 – מט ע"א 12

דמיין ומר סבר לא כבצורות – וקל וחומר להקדש

(22 – 24 ע"ב) ס ע"ב 10 – סב ע"א 56

למיגרנהו – (סוף הפרק)

(24 ע"ב – 25) סז ע"ב 16–23

(התחלת הפרק) – בת תלתא

(32–26) ע ע"ב 8 – עו ע"א 9

אמר ריש (!) לקיש – רבן שמע' בן גמלי' אומר

(33) עח ע"ב 38 – עט ע"ב 3

היתה ידה – לא פליגי רבנן עליה והניה

(34) פ ע"ב 14 – פא ע"א 32

מזה ומזה – עד שיראה פני

(35 ע"ב – 40) פב ע"א 17 – פו ע"א 21

אליע' דהא שיר – הניחא למאן דא'

בין הדפים 13–14 (מב ע"ב – מג ע"א), בין הדפים 17–18 (מה ע"ב – מז ע"א), בין הדפים 19–20 (מז ע"ב – מח ע"א), בין הדפים 28–29 (עב ע"ב – עג ע"א) ובין הדפים 35–36 (פב ע"ב – פג ע"א) חסר דף אחד לפחות, אבל אין בכל אחד מן החסרונות הללו כדי עמוד שלם בדפוס. במקומות אחדים נותרו בתוך הכריכה שאריות של גיליונות שנחתכו מכתב-היד.

משניות בראש הפרק. מפרק ט נותרו משניות ז–י (דף 35 ע"א). א סדר הפרקים: ה, ז. א פירוש רש"י בצד החיצוני והתחתון של כל עמוד. א הגהות בשוליים.

ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 62; רבינובין, הקדמות, ר"ה, עמ' 8; קובץ יא; דרמשטר ובלונדהיים, לעזי רש"י, עמ' XXXVIII; פלדבלום, גטין, עמ' 10.

630

Opp. 249 (369)

דפים 1–58. דפים 54–58 פגומים. קלף.

בבלי: בבא בתרא

י ע"א 47 – עט ע"א 11

מלוה ה' חונן דל – מכר

פירוש רש"י בשוליים בפרקים ב–ג ואחריו פירוש אחר (לא רשב"ם ולא רבנו גרשום) עד אמצע פרק ה. א בשער: "מסכת בבא בתרא עם פירוש ישן נוסח". נוסף בכתובת יד אחרת: "והוא פירוש רש"י הנדפס".

ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 62; רבינובין, הקדמות, ר"ה, עמ' 8; קובץ יב (ראה גם בבא בתרא, עמ' 8, הערה שנייה); דרמשטר ובלונדהיים, לעזי רש"י, עמ' XLIX.

631

Opp. 726 (370)

דפים 1–113; 128 ע"ב – 158. קלף.

משנה: מידות

ירושלמי: שקלים

בבלי: תמיד*, מעילה, ערכין

בבלי: תמיד

(11–1) כט ע"ב 4 – לג ע"ב 42

משום ר' שמעון – (סוף המסכת)

בסוף פרק א של מידות העתיק הסופר בבלי תמיד כח ע"א 6–21 (ושרפו את כסותו – חן ימצא) כתלמוד למשנה מידות א:ב. בראש משנה מידות: "החילך מידות ולית לה גמרא כי אם בפ' ראשון". משניות פרקים ג, ה–ח של ירושלמי שקלים בראש הפרק. א משנה מידות אחרי תמיד. ירושלמי שקלים אחרי בבלי ערכין. א בדפים 113 ע"ב – 128 ע"א בין בבלי ערכין לירושלמי שקלים מסכת כלה ומסכת שמחות. א בכל המסכתות פירושים בשוליים: בתמיד פירוש אנונימי; במידות הפירוש המיוחס לר' שמעיה; במעילה פירוש אנונימי; בערכין פירוש רש"י; בשקלים פירוש ר' משולם.

בהמשך כתב-היד פירושים נוספים. | בדף האחרון רשימת החיבורים שבכתב-היד מתחילה בקינים. לפי זה חסרה התחלת כתב-היד. | כ"י § 632 וכ"י § 633 הועתקו מכתב-יד זה.
ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 62; שטיינשניידר, ביבליוגרפיה, VI, עמ' 39; דרמשטטר ובלונדהיים, לעזי רש"י, עמ' LXIII–LXII; ברודי, תמיד, עמ' 13–14; סופר, שקלים; ברלינר, תולדות, עמ' קנז–קסב (מצוין שם: 191); סופר, מעילה; קרופ, ערכין, עמ' XVII; שפר ובקר, תלמוד ירושלמי, חלק II, עמ' VIII–VII; פינצ'ובר, שקלים, עמ' 87–89.

833

Heb. b. 1/10–20 (2673.8)

אחד-עשר דפים. מחוברים: א–ב; ג–יא; ה–י; ו–ט; ז–ח. רצופים: א–ב; ג–יא. קלף.

בבלי: כריתות

(א–ב) ד ע"ב 2 – ו ע"א 34

קרובן שאין מביא (!) – כתובין באין (!) כאחד

(ג–יא) יח ע"א 16 – כח ע"ב 14

ואחת של שומן – (סוף המסכת)

בדף ד בדל לתפירתו אל הקונטרס (קונטרס בן תשעה דפים). | טעמים. | אחרי המסכת קולופון ובו תאריך: 'ד' תתפ"ג לעולם"; שם הסופר: "יוסף קטן הסופרים ביר' שמואל ביר' אפרים נ'ן' מהר נפוסה".

משניות פרקים ה–ו בראש הפרק. | הגהות בין השורות ובשוליים.

ראה: 1148, 2412.

מהדורות: שכטר וסינגר, קונטרסים.

ספרות: באכר, קטעי תלמוד; אפשטיין, מבוא לנוסח המשנה, עמ' 911, 1261, 1296; ייבין, הטעמה, עמ' 34; הירט, כריתות, עמ' 41–43; מורג, ארמית, עמ' 76; פרידמן, טיפולוגיה, עמ' 177–178; אסופות כתבים עבריים, ב, לוח 12; רוזנטל, כריתות, ש; אוצר המצחפים, ג, כ"י 63; ברויאר, כריתות.

853

Heb. d. 20/25a–63 (2675.2)

שלושים ותשעה דפים. רצופים: א–יב; יג–טז; יז–כו; כח–לא; לב–לט. נייר.

בבלי: סוטה

(א–טז) ג ע"ב 37 – טז ע"ב 31

לשכב אצלה – לבר מהלכתא

(יז–כו) יח ע"א 8 – ל ע"ב 16

ואם תמצא לומר – תחומין דרבנן (!)

(כח–לא) לה ע"א 53 – לט ע"א 6

אמ' לו הב"ה – אלא שתי[קה]

(לב–לט) מה ע"א 42 – מט ע"ב 53

מיב[ע]י[ן] לין[ה] לרבות[ה] – שהיה קטנותן של (!) ...

מדף לב נותר רק קרע קטן המסומן a25, אבל מספר זה אינו כלול במספור הקטלוג. | בין הדפים יב–יג חסר כדף מכתב-היד, אבל אין בחסרון כדי עמוד שלם בדפוס. | דף כה בכתובת יד אחרת. | ניקוד חלקי. | טעמים (?). | דפים יד ע"ב, טו, יח ע"ב, יט, כה ע"ב כתובים בחלקם או בשלמותם בצורת עיטור.

משניות פרק ה בראש הפרק (כבדפוס). | בסוף דף כז משנה. | הגהות בין השורות ובשוליים.

ראה: 5324.

מהדורות: מכון הש"ס, תלמוד, סוטה.

ספרות: מכון הש"ס, תלמוד, סוטה, א, עמ' 28, לוחות 4–5; דנציג, קטלוג, עמ' לט, הע' 138.

858

Heb. e. 51 (2677)

דפים 1–83. נייר.

בבלי: סוכה

(6–1) ב ע"א 15 – ה ע"ב 46

אדם יודע – וטבעתו בידו

(7–8) ו ע"ב 25 – נו ע"ב 32

סככה לא בעי – (סוף המסכת)

סדר הדפים: 1, 4-6, 2-3, 7. כתובה תימנית (על פי הקטלוג, עמ' XIV, כתב-היד הוא מן הגניזה!). בדף 84 רישומים אחדים ובהם: "תנו רבנן סדרן של נביאים..." ; "...ששה שבטים עלו לראש הר גריזים..."

בדפים הראשונים פירוש רש"י בשוליים.

ספרות: מורג, ארמית, עמ' 75; פוקס, סוכה, עמ' סא-סג; מורג, מסורת תימן, עמ' 151; קארה, כ"י תימניים, עמ' 7-8; דנציג, קטלוג, עמ' מ, הע' 143*.

LONDON

לונדון

British Library

1052

Or. 2468/209 (264.[ג])

דף אחד. פגום. קלף.

בבלי: עירובין

פז ע"א 20 – פח ע"ב 35

[שהית]ה [מ]ביא[ה] מים (!) – וכן שתני דיוטאות

שינויים בנוסח לעומת הדפוס. לנוסח בראש הדף ראה דק"ס, אות ד. הגהות בין השורות.

ראה: 8526.

ראה גם: 8526 (יומא); 8526, 7878 (חולין).

1059

Harley 5508 (400)

דפים 1–236. קלף.

בבלי: ראש השנה*, יומא*, חגיגה, ביצה, מגילה, סוכה, מועד קטן, תענית*

ראש השנה

(22–1) ב ע"ב 28 – לה ע"א 22

מניסן יציאת – דמתלתין יומין לתלתין

יומא

(23 ע"ב – 58 ע"ב) ב ע"א 1 – סח ע"ב 22

(התחלת המסכת) – (סוף הפרק)

(58 ע"ב – 70) עג ע"ב 24 – פז ע"א 41

(התחלת הפרק) – בשלש שורות של

תענית

(213–236) ב ע"א 1 – ל ע"א 11

(התחלת המסכת) – [וא] רב יהודה אמ' שמואל (!)...

רוב הדפים פגומים. דף 23 ע"א (לפני יומא) ודף 71 ע"א (לפני חגיגה) חלקים (על פי הקטלוג, תחילות קונטרסים).

משניות בראש הפרק. סדר הפרקים ביומא: ו, ח. לנוסח בסוף תענית ראה דק"ס, אות נ. הגהות בשוליים.

ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 54; מרגוליס, מגילה, עמ' 5; רבינוביץ, הקדמות, ר"ה, עמ' 7, קובץ ח; פרייס, מגילה, עמ' XI; שטראק, מבוא, עמ' 83; מלטר, תענית, עמ' ח-ט; פרנצוס, בבלי ביצה, עמ' 73 (מצוין שם: 410); פוקס, סוכה, עמ' סח; סגל, מגילה, עמ' 108–109; קיסטר, חגיגה,

(בעמוד שלפני המבוא); גולניקין, יום טוב, עמ' לא-לד; רוזנברג, כיפורים, עמ' 46; טל, ביצה, עמ' 5, 96–104.

אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

1061

Add. 25,717 (402)

דפים 1–102. קלף.

בבלי: בכורות*, ערכין*, כריתות

בכורות

(1 – 44 ע"א) ח ע"ב 7 – סא ע"א 36

אימ' קללה – (סוף המסכת)

ערכין

(44 ע"ב – 52) ב ע"א 1 – יא ע"ב 5

(התחלת המסכת) – בעבדת מזבח תניא

(53–66) יב ע"ב 4 – כו ע"ב 38
שבועי' פש להו – קמ"ל הלוקח
(67–72) כח ע"ב 5 – לד ע"א 23
משמר אותה – (סוף המסכת)

עד דף 88 שני טורים, ומשמם ואילך טור אחד. הכול בכתיבת יד אחת. | צירוף כתב-היד הוצע על ידי ת' לייטר בקונגרס הי"ג למדעי היהדות שהתקיים בירושלים בשנת תשס"א.

משניות בראש הפרק. | הגהות בין השורות ובשוליים.

ראה גם: 8055, 8531 (זבחים, תמורה); 2293, 6267, 6454, 8055, 8502 (מנחות); 8055 (חולין); 8055, 8502 (מעילה).
ספרות: שטראק, מבוא, עמ' 83; הירט, כריתות, עמ' 37; קרופ, ערכין, עמ' XVII; רוזנטל, כריתות, עמ' ד (ל).
אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

1148

Or. 5558 A/17

דף אחד. פגום. קלף.

בבלי: כריתות

ג ע"ב 21 – ד ע"א 48
[א] ביי ש[ם] (!) – והוא (!) בעיני[ינא]

רצועה צרה ועליה רק מילים אחדות.

ראה: 833, 2412.

ספרות: רוזנטל, כריתות, 32; אוצר המצחפים, ג, כ"י 63.

Valmadonna Family Trust

1376

9 (31)

עמודים 1–223. נייר.

בבלי: פסחים

(1–201) ב ע"א 1 – נז ע"ב 8

(התחלת המסכת) – (סוף הפרק)

(201–219) צט ע"ב 1 – קז ע"א 20

(התחלת הפרק) – במוצאי שבת מבידיל

(220–221) קי ע"ב 25 – קיא ע"א 21

קערות וככרות – אע"ג

(222–223) קיג ע"ב 1–40

דרב ספרא ורבא (!) – אלו הן שמנה (!)

לשעבר לונדון, אוסף ששון, 594 (98). | בין עמ' 191–192 חסר דף או יותר מכתב-היד, אבל אין בחסרון כדי עמוד שלם בדפוס.

משניות בראש הפרק. | סדר הפרקים: א–ד, י (פסח ראשון). | עמ' 224–225 בכתיבת יד אחרת. לא תלמוד (משנה תורה, הלכות חול המועד, פרק ג). | הגהות בשוליים. | בראש המסכת: "מסכת פסחים גמר".

ספרות: ששון, אוהל דוד, לוח לה (עמ' 140 בכתב-היד); כשר, פסחים, לוח [ח] (עמ' 134 בכתב-היד); רוזנטל, פסח ראשון, (מהדורה); נאה, פסחים, עמ' כא, לוח [יא] (עמ' 3 בכתב-היד); רוזנטל, ששון לונדון, עמ' 55–59.

אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

MANCHESTER מנצ'סטר

John Ryland's University Library

1518.13

AF 85

בבלי: כריתות

צורף אל: 2412.

1518.14

AF 101

בבלי: כריתות

צורף אל: 2412.

CAMBRIDGE קמברידג'

Cambridge University Library

1787

+ T-S E 2.24

דף אחד. פגום. קלף.

בבלי: שבת

ב ע"א 14 – ע"ב 22

תנן התם – הכנסות (!)

+ 4631 (חלק תחתון).

ע"א עמוד שער (חלק).

משניות פרק א בראש הפרק: א-יא (ש[חין] שהן ארבע – סוף הפרק).

ראה: 8703, 8459, 5876.

ספרות: ליברמן, תוספתא כפשוטה, שבת, עמ' 17 (§ 1787 בלבד); גולדברג, שבת, עמ' מח, יחידה 12 (§ 1787 בלבד); זוסמן, מסורות נוסח המשנה, עמ' 248.

4631

T-S AS 78.249

בבלי: שבת

צורף אל: 1787.

2293

T-S F 2(1).132

דף אחד. פגום. קלף.

בבלי: מנחות

כח ע"ב 44 – כט ע"ב 15

גביעין למה – רבונו של עולם]

שני טורים.

ראה: 8502, 8055, 6454, 6267.

ראה גם: 8531, 8055 (זבחים, תמורה); 8055 (חולין); 1061 (בכורות, ערכין, כריתות); 8055, 8502 (מעילה).

ספרות: דנציג, קטלוג, עמ' לו.

2412

+ T-S F 2(2).60

שני דפים. מחוברים. לא רצופים. פגומים. קלף.

בבלי: כריתות

(א) ב ע"ב 12–1

מניינא למה ליה (!) – זדונה לכפרה אהכין (!)

(ב) ח ע"א 1 – ע"ב 33

[ה] רי הון[א] – חובתו עולה (!) אחת

+ 1518.13 (חלק עליון של דף ב); + 1518.14 (חלק עליון של דף ב).

דף א ע"א עמוד שער (חלק).

משניות פרקים א–ב בראש הפרק: א–ז (נועל[א] שת אב – סוף הפרק); ב:א–ו (התחלת הפרק – השוגג [בחטאת]).

ראה: 1148, 833.

ספרות: הירט, כריתות, עמ' 43 (§ 2412 בלבד); רוזנטל, כריתות, 11 (§ 2412 בלבד); אוצר המצחפים, ג, כ"י 63 (§ 2412 בלבד).

5205

T-S AS 88.23

בבלי: סוטה

צורף אל: 5324.

5324

+ T-S AS 91.62

דף אחד. פגום.

בבלי: סוטה

לט ע"א 6 – מ ע"א 36

[שנ] והוחלתי כי – ל[יה] א[מש]ל...

+ 5205; + 5324.3; + 5332.

שינויים בנוסח לעומת הדפוס. | הגהות בשוליים.

ראה: 853.

5324.3

T-S AS 91.155

בבלי: סוטה

צורף אל: 5324.

5332

T-S AS 91.316

בבלי: סוטה

צורף אל: 5324.

5876

Talm. 2.2

שני דפים. מחוברים. לא רצופים. קלף.

בבלי: שבת

(א) מז ע"ב 28 – נ ע"א 48

איבעייא להו – ולא קשיא הא [ר' יהודה]

(ב) סו ע"ב 32 – סח ע"ב 13

ואמ' אביי אמרה לי אם – פטור

משניות פרקים ד, ז בראש הפרק. מפרק ד נותר (בראש דף א): ד: ב: (והן נופלות – סוף הפרק). | הגהות בין השורות ובשוליים. | אחרי פרק ו: "הדרן [עלך] במה אשה".

ראה: 8703, 8459, 1787.

ספרות: שכטר, אוסף לואיס-גיבסון, עמ' 119–120 (מס' 7); גולדברג, שבת, עמ' נב, יחידה 60 (מצוין שם: 2.4).

United States

ארצות הברית

New York

ניו יורק

Columbia University

5941

X893 T14, T141 (294–295)

דפים 78–152; 1–128. נייר.

בבלי: פסחים*, מגילה, מועד קטן, זבחים

פסחים

(78–79) ה ע"א 25 (?) ז ע"ב 35

לשמיני (!) מה שמיני – טבל ועלה בעלייתו

(80 – 152 ע"א) יב ע"א 5 – קכא ע"ב 4

דהויא לה עדות מוכחשת – (סוף המסכת)

בכתב-היד דפים שאינם במקומם. סדרם: כרך א: 82, 84, 83, 86, 85, 87; כרך ב: 67, 69, 71, 70, 72. | עמוד 1 (עמוד שער קדמי) ודף 152 ע"ב בכרך א וכן דף 128 ע"ב בכרך ב (עמודי שער אחוריים) חלקים. | ניקוד חלקי. | בכרך ב דף 128 ע"א קולופון ובו שם הסופר: "דוד ש"ץ (=שמו צור) בן מעודד רי"ת בין סעדיה נע"ג בן יוסף תנצב"ה הידוע אלדשאל"; תאריך: מרחשון א' תתנ"ח לשטרות; ומקום הכתיבה: צנעא.

התיאור המשותף של הכרכים על פי גלצר, עיטור (ראה ספרות). | סדר הפרקים במגילה: ד, ג. | כרך א עמ' 1–77 (בחלק זה של כרך א ממוספרים העמודים) לא תלמוד (חיבור לביצה. פורסם: מ' שטרן, חדושי שיטה לא נודע למי על מסכת ביצה, ניו-יורק 1967). | הגהות בין השורות ובשוליים. ספרות: גויבאואר, תימן, עמ' 613–614; מרגוליס, מגילה, (כולל תצלום של דף 5 ע"ב בכרך ב, אחרי עמ' 14); פרייס, מגילה; פרייס, מועד קטן; כשר, פסחים, לוח [ו] (דף 95 ע"א של כרך א); רוזנטל, פסח ראשון; נאה, פסחים, עמ' כא, לוח [יב] (דף 78 ע"א של כרך א); מורג, מסורת תימן, עמ' 150; סגל, מגילה, עמ' 2–1; סגל, קולומביה; קארה, כ"י תימניים, עמ' 9–11; רוזנטל, ששון לונצר; גלצר, עיטור, א, עמ' 88, 160; שם, ב, עמ' 53; רוזנטל, תולדות הנוסח; שרמר, מועד קטן.

Jewish Theological Seminary of America

5953

Rab. 15

דפים 1–64. קלף ונייר.

בבלי: עבודה זרה

סימנים נוספים: Acc. 44830; JTS 196c; MS 7242. | דף 1 בכתיבת יד אחרת וכוונתו במהופך (ע"ב לפני ע"א). מדף 25 נותרה רק רצועה פנימית. | בדרך 64 ע"ב קולופון ובו תאריך: "יום רביעי, י"א כסלו שנת [ה'] נ"א"; שם הסופר: "שלמה בר' שאול נ"ע בן אלבגלי"; ומקום הכתיבה: "ובדה (=אובידה)". המשך העמוד לא תלמוד (תשובת גאונים בעניין רבה ורבה).

משניות פרקים א–ג בראש הפרק. | הגהות בין השורות ובשוליים.

מהדורות: עבודה זרה, כ"י ניו-יורק.

ספרות: אברמסון, עבודה זרה; אברמסון, בית דין, עמ' א (לדף כ ע"א בכתב-היד); רוזנטל, עבודה זרה, עמ' 140–142 (מצוין שם: אברמסון); גלצר, עיטור, ב, עמ' 49; פרידמן, עבודה זרה; אספות כתבים עבריים, ב, לוח 75. | אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

5966

Rab. 108/1–35

שלושים וחמישה דפים. נייר.

בבלי: סוכה, ראש השנה, יומא

סוכה

(א–ח) לב ע"ב 25 – מ ע"א 9

אותה בת חמשה – אחר חנטא (!)

(ט–י) מא ע"ב 47 – מג ע"ב 23

דתניא אמר (!) ר' אלעזר – פעם אחת ואומרין אנא י"י הושיעה נא אנא י"י הושיעה נא (!)

(יא–יב) מו ע"ב 45 – מח ע"ב 31

תרי יומי – ועולת העוף

ראש השנה

(יג–טז) טז ע"א 24 – יח ע"א 23

נידון בכל שעה – שאין נקרע שני'

(יז–כא) כ ע"ב 6 – כד ע"א 17

אחרניאתא דלא ידע – אמר אביי

(כב–לד) כח ע"א 11 – לה ע"א 27

תקיעה בלא סוף תקיעה – (סוף המסכת)

יומא

(לה) כג ע"א 4–41

אמר השאילני – או על עזרות

סימנים נוספים: Acc. 03393; EMC 319; MS 5929. | סדר הדפים: א-ח = 5-12; ט-י = 1-2; יא-יב = 3-4; יג = 13; יד-טז = 25-27; יז-כא = 28-32; כב = 33; כג-לג = 14-24; לד = 35; לה = 34.

ראה: 7598 (סוכה).

ספרות: רוזנטל, בבלי תענית, עמ' 248; פוקס, סוכה, עמ' סד; מורג, מסורת תימן, עמ' 153; קארה, כ"י תימניים, עמ' 5-7; גולניקין, יום טוב, עמ' טו-כ.

אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

5984

Rab. 218

דפים 1-259. נייר.

משנה: ברכות, מגילה, פסחים, ביצה, ראש השנה, נשים, אהלות

בבלי: יומא, סוכה, ראש השנה*

רי"ף: מגילה

בבלי: ראש השנה

(135-142) ב ע"א 1 – יח ע"א 50

(התחלת המסכת) – ומבין אל כל מעשיהם

סימנים נוספים: EMC 270; MS 6062. | בדף 1 ע"א, בין תחילת משנה ברכות ובין קיצור פסקי רא"ש שם בעלים. | ניקוד חלקי (של מובאות מפסוקי המקרא?) בבבלי יומא, סוכה וראש השנה. | בכמה מקומות בקובץ תאריכים ובהם בדף 18 ע"ב בסוף קיצור פסקי רא"ש למשנה ברכות: "מעלי שבא... אדר שני... שנת א' תתקכ"ח לשט"ז ה שע"ז לפרט"; ומקום הכתיבה: גרמה. בדף 241 ע"ב אחרי פירוש הרמב"ם למשנה קידושין: "כ"ה אייר שנת ה' שע"ח לפרט". בדף 259 ע"א אחרי פירוש הרמב"ם למשנה אהלות: "ג' סיון ה' שס"ח ליצירת עולם א' תתקי"ט לשטרות"; שם הסופר: "זכריא בא"מ שלום..."; ומקום הכתיבה: "מדנח".

בבלי יומא וסוכה אחרי משנה פסחים. בבלי ראש השנה לפני משנה ראש השנה. רי"ף מגילה סביב משנה מגילה בתוספת קטעים מר"ן. | סדר המסכתות במשנה סדר נשים: יבמות, כתובות, גטין, נדרים, נזיר, סוטה, קידושין. | בדף 22 אחרי ברכות דיני ברכות. בדפים 23-38 מסכת סופרים (עם פירושים). בדפים 62-63 אחרי פסחים סדר ליל פסח לאברבנאל. בדפים 146 ע"ב – 148 ע"א, בסוף פרק ב של משנה ראש השנה סדר ולוחות קביעות השנים. דף 147 ע"ב ודף 148 ע"ב חלקים. בדפים 152-153 בסוף משנה ראש השנה סדר תפילת ראש השנה. בדפים 180-181 בסוף כתובות רק פירוש המזרחי (ראה להלן). | פירוש המשנה לרמב"ם. | לרוב המסכתות בערבית (במגילה רק לפרק א). בתרגום עברי: לביצה ולמשנה שבבבלי יומא (החל מן הדף הרביעי של המסכת) וסוכה (החל מן הדף השני של המסכת). פירושים אחרים: קיצור פסקי רא"ש לברכות ולפסחים, משנה ראש השנה, נדרים וקידושין; מזרחי (לכל המסכתות), שלטי זהוב, טירת כסף, ספר הזכרון, ליקוטי דינים (כל אלו חלקים מפירוש המזרחי?) ופסקים מן הטור ומשו"ע (לחלק מן המסכתות). השווה כתב-יד § 7637 וכתב-יד § 7774. | הגהות בין השורות ובשוליים.

מהדורות: מכון הש"ס, משנה זרעים.

ספרות: מכון הש"ס, משנה זרעים, א, עמ' 78; לוח 15; פוקס, סוכה, עמ' סג; מורג, מסורת תימן, עמ' 150; בנטוב, כתובות, עמ' 48; רוזנטל, למילון התלמודי, עמ' 48, 107 ועוד; קארה, כ"י תימניים, עמ' 4-5; רוזנברג, כיפורים, עמ' 45; גולניקין, גנזי ראש השנה, עמ' 3, הע' 17.

6045

Rab. 1608

דפים 1-101. קלף.

בבלי: פסחים*, ראש השנה, סוכה*

פסחים

(1-21 ע"ב) לה ע"ב 15 – נו ע"ב 8
...[תרומת] י"י מעשר מן המעשר – (סוף הפרק)

(21 ע"ב – 38) צט ע"ב 1 – קכא ע"ב 4
(התחלת הפרק) – (סוף המסכת)

סוכה

(70-99) ב ע"א 1 – מד ע"ב 25
(התחלת המסכת) – ארבעין[ן] ש[ן]...

(100) מה ע"ב 9 – מו ע"א 48
[שנ'] עצי – חזינא...

(101) נו ע"ב 20-31
[תנו רבנן] מעשה במרים – (סוף המסכת)

סימנים נוספים: ENA 850; MS 9017. | מדפים 97-101 נותרו קרעים והם מוספרו מחדש בספרייה על פי סדר הטקסט. בדף 98 שלושה קרעים (מספרם הקודם: 97, 100). | דפים 1-9, 54, 81-101 פגומים. | דף 101 ע"ב עמוד אחורי של מסכת סוכה (חלק).

משניות בראש הפרק. | סדר הפרקים בפסחים: ד, י. | בסוף פסחים פרק ד חסר "אי בעי כבש לייתה אי בעי עז לייתה" (ראה דק"ס, אות נ). | הגהות בין השורות ובשוליים. | אחרי פסחים פרק י: "הדרן עלך ערבי פסחים. סליק פירקא וסליקא לה מסכתא דפסח ראשון". אחרי מסכת ראש השנה:

"הדרן עלך יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת. סליקא לה מסכת ראש השנה". אחרי מסכת סוכה: "הדרן" עלך החלין... מסכת סוכה...
[פ]רקים...".
ספרות: אדלר, קטלוג, (תצלום של דף ע"ב מול עמוד השער); כשר, פסחים, לוח [ט] (מחציתו התחתונה של דף 5 ע"ב וראש דף 6 ע"א); רוזנטל, פסח ראשון; נאה, פסחים, עמ' כא, לוח [ה]; רוזנטל, בבלי תענית, עמ' 248; פוקס, סוכה, עמ' סד; גולינקין, יום טוב, עמ' כז-ל.

6052

Rab. 1623

דפים 51 ע"ב – 182. נייר.

בבלי: פסחים, יומא

סימנים נוספים: Acc. 03330; EMC 271; MS 9035. | מספור קודם באותיות עבריות. | דפים 132–145, 150–153, 179–182 פגומים. | בדף 51 ע"ב שמות בעלים.

הגהות בין השורות ובשוליים. | בדפים 129 ע"א – 131 ע"א (בין פסחים ליומא) פיוטים. ברובו של דף 182 ע"ב מאמר מן הזוהר בכתבת יד אחרת. ספרות: כשר, פסחים, לוח [ז] (דף 75 ע"ב); רוזנטל, פסח ראשון; נאה, פסחים, עמ' כא, לוח [ז] (דף 53 ע"א); טובי, תלמוד, עמ' יג, הע' 24, עמ' כד; מורג, מסורת תימן, עמ' 144, 150; רוזנטל, למילון התלמודי, עמ' 49, 107; קארה, כ"י תימניים, עמ' 3–4; רוזנטל, ששון לונצר; רוזנטל, תולדות הנוסח; ברויאר, גלגולי לשון חכמים; רוזנברג, כיפורים, עמ' 45; ברויאר, העברית בתלמוד הבבלי. אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

6267

ENA 1488/6.[ב]

דף אחד. שריד. קלף.

בבלי: מנחות

(ע"א) כ ע"א 17–41

...[מי]וחדת שמ[תרת] – א' מר...

(ע"ב) כא ע"א 3–40

[רבי] קש[י] – [והח]ל[ב יבשין]

שני טורים.

ראה: 2293, 2293, 6454, 8055, 8502.

ראה גם: 8055, 8531 (זבחים, תמורה); 8055 (חולין); 1061 (בכורות, ערכין, כריתות); 8055, 8502 (מעילה).

6454

+ ENA 2097/1–6

שישה דפים. רצופים. פגומים. קלף.

בבלי: מנחות

יג ע"א 10 – יט ע"א 1

התם הוא דלאו – לפניו ולאחריו

+ 7006.

שני טורים. הדפים נחתכו בין הטורים וכל קרע קיבל בספרייה מספר לעצמו. מדפים א–ב, ה–ו נותרו כל הטורים. מדף ג נותרו רק הטורים החיצוניים (ENA 2097/4). מדף ד נותרו רק הטורים הפנימיים (Philadelphia, ARI 92).

משניות פרקים ב–ג בראש הפרק. | הגהות בין השורות.

ראה: 2293, 2293, 6267, 8055, 8502.

ראה גם: 8055, 8531 (זבחים, תמורה); 8055 (חולין); 1061 (בכורות, ערכין, כריתות); 8055, 8502 (מעילה). ספרות: אדלר, קטלוג, לוח צה (דף א ע"א).

PHILADELPHIA

פילדלפיה

7006

91–94

בבלי: מנחות

צורף אל: 6454.

GERMANY **גרמניה**
GÖTTINGEN **גטינגן**

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek

7067

Cod. hebr. 3, Or. 13 (498.[ב])

דפים 110–1. קלף.

בבלי: תענית*, מגילה, חגיגה, ביצה, מועד קטן*

תענית

(6–1) כה ע"א 13 – ל ע"א 13

דנישקלוה – ותרויהו לקולא

(7 ע"א) לא ע"א 4–27

הסריחו והמטיב – (סוף המסכת)

מועד קטן

(110–103) ב ע"א 1 – י ע"ב 14

(התחלת המסכת) – שרי אדעתא

משניות מועד קטן פרק א בראש הפרק. | הגהות בשוליים.

ספרות: לאגור, גטינגן; שטראק, מבוא, עמ' 82; מלטר, תענית, עמ' יא, מס' 6; פרנצוס, בבלי ביצה, עמ' 72–73; רוזנטל, בבלי תענית, עמ' 247–248, מס' 6; סגל, מגילה, עמ' 13–14; קיסטר, חגיגה, (עמוד לפני המבוא); טל, ביצה, עמ' 6, 108–111. אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

HAMBURG **המבורג**

Staats- und Universitätsbibliothek

מספרי הקטלוג על פי: שטיינשניידר, המבורג (7086§–7116§); שטרידל ורות, המבורג (7117§–7118§).

7106

Cod. hebr. 19 (165)

דפים 223–1. קלף.

בבלי: בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא*

בבא בתרא

(146 ע"ב – 147) ב ע"א 1 – ג ע"ב 38

(התחלת המסכת) – ולא הדר בה

(148–223) ז ע"א 18 – קעו ע"ב 4

כוי דחבריה – (סוף המסכת)

דף 1 ע"א עמוד שער ובו רישומים אחדים, ביניהם: "לאליהו דלמדיגו". | בדף 223 ע"ב קולופון ובו שם הסופר: "יצחק בר חנינאי"; תאריך: אלול ד' תקמ"ד; מקום הכתיבה: ג'ירונא; ושמות בעלים.

משניות בראש הפרק. | סדר הפרקים בבבא בתרא: ד, ו, ה, ח, ט. | הגהות בין השורות ובשוליים.

מהדורות: נזיקין, כ"י המבורג (גולדשמידט); נזיקין, כ"י המבורג (מקור).

ספרות: פינר, ברכות, עמ' 9; לברכט, כתבי-יד, עמ' 49–50; רבינוביץ, הקדמות, ברכות, עמ' 38–39, קובץ ד (ראה גם בבא בתרא, עמ' 8, הערה ראשונה); שטראק, מבוא, עמ' 82; קוטשר, ארמית בבלי, עמ' 174–177; פרידמן, לאילן היוחסין, עמ' 104; פרידמן, השוכר, עמ' 64 (ח); אסופות כתבים עבריים, ב, לוח 13; אוצר המצחפים, ד, כ"י 81.

7109

Cod. hebr. 68 (169)

דפים 71–1. דפים 71, 8 פגומים. קלף.

בבלי: חולין

(1 ע"ב – 9) ב ע"א 1 – טו ע"א 30

(התחלת המסכת) – כר' יהודה
 (10–11) כד ע"ב 13 – כז ע"א 19
 שליח ציבור – שהייה דרסא (!)
 (12–70) לד ע"ב 10 – קיז ע"ב 6
 דר' יוחנן – (סוף הפרק)
 (70 ע"ב – 71) קלח ע"ב 6 – קלט ע"א 20
 (התחלת הפרק) – פירות שובכו
 דף 1 ע"א עמוד שער ובו רישומים אחדים.
 משניות בראש הפרק. | סדר הפרקים: א–ז, ח, ז, יב. | הגהות בין השורות ובשוליים.
 מהדורות: חולין, כ"י המבורג.
 ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 97; רבינוביץ, הקדמות, ברכות, עמ' 39, קובץ ה.

MÜNCHEN

מינכן

Bayerische Staatsbibliothek

7201

Cod. hebr. 6 (6)

דפים 49–9; 51–208. דפים 9–15 פגומים. קלף.

בבלי: פסחים*, יומא, חגיגה*

פסחים

(9 – 49 ע"א) ט ע"ב 6 – נז ע"ב 8

[נפל לבור אלא אימ] א שהטילה (!) כמין נפל – (סוף הפרק)

(49 ע"א – ע"ב) צט ע"ב 1 – ק ע"א 18

(התחלת הפרק) – לכבוש את

(64–51) קב ע"ב 18 – קכא ע"א 4

וקדושא תרי – (סוף המסכת)

(65–106) נח ע"א 1 – צט ע"א 16

(התחלת הפרק) – (סוף הפרק)

חגיגה

(183 ע"ב – 208) ב ע"א 1 – כו ע"א 33

(התחלת המסכת) – לאו יד הכל

דפים 8–1, 50, 196 חסרים. אין בחסרון של דף 196 כדי עמוד שלם בדפוס.

משניות בראש הפרק. בדף 193 ע"ב דילוג על משנה ז בחגיגה פרק ב. | סדר הפרקים בפסחים: א–ד, י, ה–ט. | הגהות בין השורות ובשוליים.
 ספרות: לילינטל, מינכן, עמ' 50 (19 במאי 1838), מס' 6; פינר, ברכות, עמ' 9; לברכט, כתבי-יד, עמ' 55; רבינוביץ, הקדמות, ברכות, עמ' 36, קובץ
 א (ראה גם פסחים, עמ' [1], הע' ראשונה); כשר, פסחים, לוח [א] (דף 34 ע"א בכתב-היד); רוזנטל, פסח ראשון; נאה, פסחים, עמ' כ–כא (מצוין שם:
 מינכן 2), לוח [י] (דף 10 ע"א בכתב-היד); רוזנטל, ששון לונצר; קיסטר, חגיגה, (עמוד לפני המבוא); רוזנטל, תולדות הנוסח; רוזנברג, כיפורים, עמ'
 46.

אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים; מינכן, ספריית המדינה.

7204

Cod. hebr. 95 (95)

דפים 1–577. קלף.

בבלי: מועד (פסחים*), ברכות, נשים, נידה, נזיקין, קדשים

משנה: זרעים (פרט לברכות), טהרות (פרט לנידה), אבות

ירושלמי: שקלים

בבלי: פסחים

(52 – 61 ע"א) ב ע"א 1 – נז ע"ב 8

(התחלת המסכת) – (סוף הפרק)

(61 ע"א – 63) צט ע"ב 1 – קיט ע"א 25

(התחלת הפרק) – באו פרסי'

(64–69) סז ע"ב 8 – צט ע"א 16

ספרות: מרגוליס, מגילה, עמ' 5; רבינוביץ, הקדמות, ברכות, עמ' 36–38, קובץ ב; פרייס, מגילה, עמ' XI; פרייס, מועד קטן, עמ' 8–9; שטראק, מבוא, עמ' 82; מלטר, תענית, עמ' ח; רוזנטל, בבלי תענית, עמ' 247, מס' 3; פוקס, סוכה, עמ' סז; סגל, מגילה, עמ' 214; גולניקין, יום טוב, עמ' כא–כד.
אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים; מינכן, ספריית המדינה.

7207

Cod. hebr. 141 (141)

דפים 1–103. קלף.

בבלי: יבמות

מח ע"ב 40 – קכב ע"ב 27
לישני ליה – (סוף המסכת)

דפי כתב-היד אינם ממוספרים פרט לדף 103.

משניות בראש הפרק. | הגהות בין השורות ובשוליים.

מהדורות: מכון הש"ס, תלמוד, יבמות.

ספרות: רבינוביץ, הקדמות, ברכות, עמ' 38, קובץ ג; מכון הש"ס, תלמוד, יבמות, א, עמ' 31, לוחות 4–5; פרידמן, יבמות, עמ' 320.
אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים; מינכן, ספריית המדינה.

NÜRNBERG

נירנברג

Staatsarchiv

7247

Fr. 51–68 (682–686)

עשרים ושלושה דפים. מחוברים: ד–ה; ט–י; יב–יג; כ...כג. רצופים: ד–ו; ח–ט; כ–כג.

בבלי: שבת, פסחים, יומא, ראש השנה, מגילה, חגיגה

שבת

(א) קמב ע"א 14 – קמג ע"א 37

כדא' ר' אילא (!) – (סוף הפרק)

(ב) קמו ע"א 44 – קמז ע"ב 32

הצד דבר' הכל אסור – בבת אחת

(ג) קמח ע"ב 41 – קנ ע"א 38

בשבת מניח טליתו – לא מיבעיא ישראל' דודאי (!) אסיר

פסחים

(ד–ו) ח ע"א 38 – יג ע"ב 21

הא ברברבי – וזו לחמה וכדרבא (!)

יומא

(ז) מה ע"א 1 – מז ע"ב 22

זהב סגור – (סוף הפרק)

ראש השנה

(ח–ט) י ע"א 16 – יד ע"א 32

שאינ תחילת היום – הכי קאמ' אע"פ

(י) יז ע"א 48 – יח ע"ב 23

מחשיב בהדיהו – כשריפ'

(יא) כב ע"א 39 – כג ע"א 19

(התחלת הפרק) – שיטה תורניתא

(יב) כד ע"ב 29 – כה ע"ב 34

המשמשין לפני – דתנן דיני ממ'

(יג) כח ע"ב 19 – כט ע"ב 10

[ב]שמיני בסוכה – (סוף הפרק)

(יד) ל ע"ב 8 – לא ע"ב 45

ולא היא – רבן יוחנ' בן זכאי חבירך רבו (!)

מגילה

(טו) ג ע"א 53 – ד ע"ב 48

אמ' לו על איזה מהם – האיכ' מוקפין דעבדי

(טז) ו ע"א 18 – ע"ב 59

ראייתה אמ' זעירי (!) – מאי טעמ'

(יז) יז ע"א 32 – יח ע"א 45

(התחלת הפרק) – בשעריך לא הוה (!)

(יח) כ ע"א 6 – ע"ב 45

אשר אנכי מצוך – על פי התורה

(יט) כב ע"א 39 – כד ע"ב 26

לרב יוסף הילכתא – מפני שקורין

חגיגה

(כ–כג) טו ע"א 38 – כב ע"ב 8

אף תלמ' חכם – אמ' לו כלי טמא

לשעבר בספריית Gräflisch Pappenheim'sche Bibliothek. הועבר לספרייה הנוכחית בשנת 1965. | מתוך כריכה. | סדר הדפים: א = 56; ב = 57; ג = 55; ד = 65; ה = 68; ו = 61; ז = 63; ח = 66; ט = 54; י = 67; יא = 53; יב = 59; יג = 52; יד = 51; יז = 64; יח = 60; יט = 60; כ, כג = 58; כא = 62. | שני טורים. הדפים יח, כ–כא נחתכו לאורכם. בדף יח נותרו רק הטורים החיצוניים. בדפים כ–כא נחתכו הטורים החיצוניים ונותרה מהם רק כמחציתם.

משניות בראש הפרק: בדף א ע"ב שבת כב:א–ג (התחלת הפרק – ולא יקבנה); בדף ז סוף ע"ב יומא ה:א (התחלת הפרק – מהלך בהיכל); בדף יא ע"א ראש השנה פרק ב; בדף יב ע"ב פרק ג; בדף יג ע"ב פרק ד:א–ה (התחלת הפרק – זכרונות ותוקע); בדף כג ע"א חגיגה פרק ג. במגילה בא פירוש רש"י למשניות על פי מקומן בדפוס. | בסוף דף יט (מגילה) דילוג על כג ע"ב 24 – כד ע"ב 24 (ואין עושין – עקשות לא ישא את כפיו). | במגילה פירוש רש"י בשוליים החיצוניים. | הגהות בין השורות, בין הטורים ובשוליים. ספרות: רונטל, בבלי תענית, עמ' 248; סגל, מגילה, עמ' 110 (דפים טו–יט); קיסטר, חגיגה, (עמוד לפני המבוא. דפים כ–כג).

KARLSRUHE

קרלסרוהה

Badische Landesbibliothek

מספרי הקטלוג על פי: לנדאואר, קרלסרוהה (7293§); שטרידל ורות, גרמניה (7294§).

7293

Reuchlin 2 (9)

דפים 96–1. קלף.

בבלי: סנהדרין

(1–26) יא ע"ב 21 – לה ע"ב 14

על האביב – ר' ישמ' לא

(26 ע"ב – 74) מ ע"א 1 – צ ע"א 46

(התחלת הפרק) – (סוף הפרק)

(96–75) צה ע"ב 47 – קיג ע"ב 10

מספר יהיו – (סוף המסכת)

שני טורים פרט לדפים 72–74. | אחרי המסכת קולופון ורשימת פרקיה.

משניות בראש הפרק. | הגהות בין השורות, בין הטורים ובשוליים. בשולי דף 26 ע"ב: "בכאן חסר והוא כתוב בתחילת הוריות". בחלקו התחתון הגהה בלטינית.

ספרות: פינר, ברכות, עמ' 9; לברכט, כתבי-יד, עמ' 51–52; רבינוביץ, הקדמות, מגילה, עמ' [4], קובץ טו (ראה גם סנהדרין, עמ' [1] בהערה); סכתו, סנהדרין, עמ' 10; אבל ולייכט, רויכלין, עמ' 139–144.

VATICAN CITY

וטיקן

CITTÀ DEL VATICANO

קריית הוטיקן

Biblioteca Apostolica Vaticana

מספרי הקטלוג על פי: ריצ'לר ובית-אריה, וטיקן.

7384

Vat. ebr. 108

דפים 123–1. קלף.

בבלי: שבת*, מועד קטן

שבת

(1 – 94 ע"א) מז ע"ב 6 – קנו ע"ב 9

...מיהא איתא – (סוף המסכת)

ברך 57 ע"א למעלה: "יצחק בר מנחם המכונה איזק קטן למד המסכת בשנת ר"ס לפ"ק".

משניות בראש הפרק פרט למועד קטן פרק ג. | הגהות בין השורות ובשוליים.

מהדורות: בבלי, וטיקן, סדרה א, כרך א[2], עמ' 246–1.

ספרות: לברכת, כתבי-יד, עמ' 73; רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 13, קובץ כ; אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 365–366; גולדברג, שבת, עמ' מד.

אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7385

Vat. ebr. 109.[א] (109.I.1)

דפים 51–1. קלף.

בבלי: עירובין

(1–47) ב ע"ב 8 – צא ע"ב 3

עשרה אמה – שהיו אילו

(48–51) צה ע"א 41 – קב ע"א 38

(התחלת הפרק) – למחר מביא מחצלת

שני טורים.

משניות בראש הפרק: מפרק י נותר: י–טו (איסור נהגו – סוף המסכת). | הגהות בשוליים.

מהדורות: בבלי, וטיקן, סדרה א, כרך א[1], עמ' 101–1.

ספרות: לברכת, כתבי-יד, עמ' 73; רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 13, קובץ כא; אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 367; גולדברג, עירובין, עמ' נב–נג.

אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7386

Vat. ebr. 109.[ב] (109.II.2)

דפים 140–52. קלף.

בבלי: פסחים, ביצה*

ביצה

(118–130) ב ע"א 1 – כב ע"ב 2

(התחלת המסכת) – מאי דעתך

(131–140) כג ע"ב 23 – מ ע"ב 6

(התחלת הפרק) – (סוף המסכת)

שני טורים. | בדרך 140 סוף ע"ב שמות בעלים.

משניות בראש הפרק. בביצה נותרו מפרק ג: ז–ח (מכור! לי – סוף הפרק). | סדר הפרקים בפסחים: א–ד, י, ה–ט. | הגהות בשוליים.

מהדורות: בבלי, וטיקן, סדרה א, כרך א[1], עמ' 102–147 (חסרה מסכת פסחים).

ספרות: לברכת, כתבי-יד, עמ' 73; רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 13, קובץ כא; אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 367–368; כשר, פסחים, לוח [ד]

(דף 72 ע"ב מכתב-היד); רוזנטל, פסח ראשון; נאה, פסחים, עמ' כא, לוח [ג] (דף 52 ע"א מכתב-היד); פרנצוס, בבלי ביצה, עמ' 73–74; טל, ביצה,

עמ' 5, 18–89.

אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7387

Vat. ebr. 110–111

בבלי

Vat. ebr. 110

דפים 102–1. קלף.

בבלי: סוטה, נדרים, נזיר

Vat. ebr. 111

דפים 223–1. קלף.

בבלי: יבמות, קידושין, נידה

שני טורים פרט לכרך א דף 40 ולכרך ב דפים 176 ע"ב – 180 ע"א, 215 ע"א – 223 ע"א. בכרך א דילוג במספור: 77. בכרך ב דילוג במספור: 15, 178, 99–60. בין דף 211 לדף 212 דף a.211. כרך א דף 40 ע"ב עמוד אחורי של סוטה וכרך ב דף 223 ע"ב עמוד אחורי של נידה (חלקים). בכרך ב דף 223 ע"א קולופון: "אני יהושעיה בן הרב ר' אברהם בן הרב ר' ברכיה בר' אברהם בר' יוסף ממשפחת יוסף המעוני כתבתי סדר נשים זה לר' ברכיה בר' מתתיה וסיימתיו ביי"א יום לחדש שבט קמ"א לפרט המקום יזכינו...".

משניות בראש הפרק. הגהות בין השורות ובשוליים. בכרך ב דף 2 ע"א: "סדר נשים יבמות, קידושין, נידה, גיטין, כתובות, סוטה, נדרים, נזיר".

ראה גם: 7405 (כתובות, גטין).

מהדורות: מכון הש"ס, תלמוד, יבמות, נדרים, סוטה; בבלי, וטיקן, סדרה א, כרך ג[2], עמ' 1–200 (כרך א של כתב-היד); שם, כרך ו (כרך ב של כתב-היד); תיאורו במבוא המצורף לסדרה.

ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 73–74; רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 14, קבצים כב–כג; אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 369–377; מכון הש"ס, תלמוד, סוטה, א, עמ' 28–29; פרידמן, יבמות, עמ' 320; אורבך, בעלי התוספות, עמ' 29, הע' 72*.
אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7388

Vat. ebr. 112

דפים 40–1. קלף.

בבלי: כתובות

ב ע"א 1 – מב ע"א 29

(התחלת המסכת) – יצאו אלו

שני טורים. דף 1 דף שער ובו רישומים אחדים. הסופר הפסיק את ההעתקה בדף 40 ע"א² בראש הטור. בשאר העמוד ובשוליים רישומים אחדים ובהם: אייזק שטיין.

משניות בראש הפרק. הגהות בין השורות, בין הטורים ובשוליים.

מהדורות: מכון הש"ס, תלמוד, כתובות; בבלי, וטיקן, סדרה ב, כרך ד[2], עמ' 1–79 (תיאורו במבוא המצורף לסדרה).

ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 74; רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 14–15, קובץ כד; אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 377; מכון הש"ס, תלמוד, כתובות, א, עמ' 66, לוח 3.

אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7389

Vat. ebr. 113.[א]

דפים 85–1. קלף.

בבלי: כתובות, נידה

כתובות

(1) ב ע"א 1 – ג ע"א 22

(התחלת המסכת) – מאי לאו

(2) יד ע"א 25 – טו ע"ב 21

ספיקא הכא – רב פפא

(3–8) טז ע"ב 24 – כז ע"א 41

ולא יהבינן לה – אמר לוי (!)

(9–53) מב ע"א 25 – קיב ע"ב 8

לא אנסתי – (סוף המסכת)

נידה

(54–85) ב ע"א 1 – נ ע"א 32

(התחלת המסכת) – ולקטתו כאחד

שני טורים. דפים 3 ע"א – אמצע 30 ע"א בכתיבת יד אחרת.

משניות בראש הפרק. בניה נותרו מפרק ו: ז–ד. הגהות בין השורות, בין הטורים ובשוליים.

מהדורות: מכון הש"ס, תלמוד, כתובות.

ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 74; רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 15, קובץ כה; אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 377–379; מכון הש"ס, תלמוד, כתובות, א, עמ' 66–67, לוח 4.

אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7394

Vat. ebr. 115.[א] (115.I.1)

דפים 1–61. קלף.

בבלי: בבא קמא*, בבא מציעא

בבא קמא

(א)1 – (ב)1 ע"א¹ קיח ע"ב 10 – קיט ע"ב 47
שגנב יחזיר – (סוף המסכת)

שני טורים. | מספור כפול: 1, 10, 34.

בדף 1 (I)1 ע"א: "מא' הש' השאלתי נאר' שמעון ב"ר יוסף זלה"ה מוירמשא". | משניות בבא מציעא פרקים א, ח בראש הפרק. | סדר הפרקים בבבא מציעא: א–ה, ט–י, ח–י. | הגהות בין השורות ובשוליים.
ספרות: לברכת, כתבי-יד, עמ' 74; רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 15–16, קובץ כז (ראה גם שם, עמ' 8); אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 379–381; פרידמן, השוכר, עמ' 67 (י*);
אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7395

Vat. ebr. 115.[ב] (115.II.2)

דפים 62–116. קלף.

בבלי: בבא בתרא

שני טורים. | דילוג במספור: 65–66. מספור כפול: 83–85.

משניות בבא בתרא פרקים א–ד, ט–י בראש הפרק. | הגהות בין השורות ובשוליים.
ספרות: לברכת, כתבי-יד, עמ' 74; רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 15–16, קובץ כז (ראה גם שם, עמ' 8); אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 381–382; פרידמן, השוכר, עמ' 67 (י*);
אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7396

Vat. ebr. 116

דפים 69–1. קלף.

בבלי: בבא קמא

שני טורים. | בדף 1 ע"א ובדפים 69–70 רישומים אחדים.

משניות בראש הפרק. | הגהות בין השורות ובשוליים.
ספרות: לברכת, כתבי-יד, עמ' 74; רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 16–17, קובץ כט; אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 382–383.
אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7397

Vat. ebr. 117

דפים 89–1. קלף.

בבלי: בבא מציעא

שני טורים. | בדף 89 ע"ב קולופון: "סיימתי היום באחד בשבת כט לירח ניסן שנת סמטוך (?) התיבה אחרי תיקון) לפרט לאלף הששי..." (סופו מחוק).
בדפים 90–91 רישומים אחדים.

משניות בראש הפרק. | הגהות בין השורות ובשוליים.
ספרות: לברכת, כתבי-יד, עמ' 74; רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 16, קובץ כח; אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 383–384; פרידמן, השוכר, עמ' 67–69 (י*);
אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7398

Vat. ebr. 118–119

בבלי

Vat. ebr. 118

דפים 5–124. קלף.

בבלי: זבחים*, מנחות*

Vat. ebr. 119

דפים 1–128. קלף.

בבלי: זבחים*, תמורה, ערכין, בכורות, מעילה, כריתות*

זכחים

(כרך ב 1–6; כרך א 5–60) ב ע"א 1 – קו ע"ב 15
(התחלת המסכת) – אינו דין

מנחות

(124–61) ב ע"א 1 – צד ע"א 39
(התחלת המסכת) – נותנה בדפוס

כריתות

(108 ע"ב – 128) ב ע"א 1 – כב ע"ב 29
(התחלת המסכת) – איכא למימר יליף

שני טורים פרט לכרך ב דפים 107 ע"ב, 108 ע"א, 112 ע"ב, 113, 128 ע"ב. | בכרך ב אחרי דף 109 חוזר המספור לעמ' 100. מקצת מן המספרים המשובשים תוקנו. | השם "מאיר" מצוין פעמים אחדות (שם הסופר?). | בראש כרך ב: "אבי העזרי שטיין" (שם בעלים?). בסוף כרך ב בשוליים העליונים של דף 128 ע"ב רשימת המסכתות שבשני הכרכים כולל חולין שכנראה אבדה.
משניות בראש הפרק פרט לפרקים א–ג בתמורה ופרקים ג–ד בבכורות. | הגהות בין השורות, בין הטורים ובשוליים.
מהדורות: בבלי, וטיקן, סדרה ב, כרך ד[1], עמ' 1–240 (כרך א של כתב-היד; תיאורו במבוא המצורף לסדרה); שם, כרך ה[1], עמ' 1–255 (כרך ב של כתב-היד; תיאורו במבוא המצורף לסדרה).
ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 74; רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 17, קבצים ל–לא; אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 384–389; הירט, כריתות, עמ' 38–39; קרופ, ערכין, עמ' XVII; רוזנטל, כריתות, עמ' ד (ו).
אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7399

Vat. ebr. 120–121

בבלי, משנה

Vat. ebr. 120

דפים 1–242. קלף.

בבלי: מנחות, בכורות*, כריתות, מעילה, תמיד, ערכין, תמורה

משנה: קנים, מידות*

Vat. ebr. 121

דפים 1–183. קלף.

בבלי: זכחים, חולין

בבלי: בכורות

(85 ע"ב – 120) ב ע"א 1 – מג ע"א 35
(התחלת המסכת) – שאמרה (!) ונשנת

(120 ע"ב² – 131) מו ע"א 1 – סא ע"א 36
אדעת רבים – (סוף המסכת)

משנה: מידות

(239 ע"ב – 242) א: א – ה: ד

(התחלת המסכת) – של אהרן

שני טורים פרט לכרך א דפים 52 ע"ב, 75 ע"ב – 82 ע"א; לכרך ב דפים 74 ע"ב – 82 ע"א, 127 ע"ב – 128 ע"א; ופרט לעמודים שלפני סיום כמה מסכתות. דף 1 של כרך א נחתך לאורכו ונותרה ממנו רק כמחצית מן הטור הפנימי. | בכרך א דף 242 רישומים אחדים.
משניות בראש הפרק פרט לפרקים ג–ד בבכורות, פרק ב בתמיד, פרק ב בתמורה ופרק י בחולין. | סדר הפרקים בחולין: י, יא. | בכרך א דף 120 ע"ב באמצע הטור הפנימי דילוג מדף מג ע"א 35 – מו ע"א 1 (לא נשנית – דמדרינן ליה). | הגהות בשוליים.
ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 74; רבינוביץ, דקדוקי סופרים, מנחות, עמ' 186; רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 17–18, קבצים לב–לג; אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 389–391; ברורי, תמיד, עמ' 11–13; הירט, כריתות, עמ' 39–40; קרופ, ערכין, עמ' XVII; רוזנטל, כריתות, עמ' ה (ו).
אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7400

Vat. ebr. 122

דפים 1–112. קלף.

בבלי: חולין

שני טורים. | דילוג במספור: 17–18. מספור כפול: 38. | כתב-היד מורכב מחלקים אחדים שנכתבו על ידי שלושה סופרים. מכתב-היד המקורי נותרו רק הדפים 100–105, 107–112. סופר שני השלים את הדפים 19–99, 106. הדפים 1–16 הושלמו מכתב-יד אחר. | בדף 112 ע"ב רישומים אחדים.
משניות בראש הפרק. | סדר הפרקים: א–ד, ז, ה, ו, ט–יב. | הגהות בין השורות ובשוליים.

ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 74; רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 18, קובץ לו; אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 391. אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7402

Vat. ebr. 123/6–26 (123.II.2)

עשרים ואחד דפים. רצופים. קלף.

בבלי: חולין

(א – יז ע"א) מג ע"ב 17 – עז ע"א 8

מסוטה – (סוף הפרק)

(יז ע"א – יט ע"א) קלח ע"ב 6 – קמב ע"א 22

(התחלת הפרק) – (סוף הפרק)

(יט ע"א – כא ע"א) קג ע"ב 36 – קז ע"א 20

(התחלת הפרק) – א"ל אין איך (!) דאמ'

הסופר הפסיק את ההעתקה באמצע דף כא ע"א. בדף כא ע"ב כתיבות אחדות (כולל תוספות דף סא ע"א, ד"ה מה נשר).

משניות בראש הפרק. בפרק ג המשניות גם בשולי הדפים. א סדר הפרקים: ג, ד, יב, ח. א הגהות בין השורות ובשוליים.

ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 74; רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 19, קובץ לה; אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 391–392. אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7403

Vat. ebr. 125

דפים 1–76. קלף.

בבלי: פסחים

ה ע"א 49 – קטז ע"א 14

מצינו להבערה – זכר לתבן חרוסת...

דפים 1–8 חתוכים ופגומים. במקצתם נותר רק קרע קטן מן הדף. דף 76 מטושטש וקשה לקריאה. א ניקוד חלקי. א טעמים.

משניות בראש הפרק. בפרק 68 ע"ב חסרה משנה י:ה. א סדר הפרקים: א–ד, ז, ה, ח. א הגהות בין השורות ובשוליים (כולל תרגום מילים לערבית).

ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 74; רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 19–20, קובץ לו; אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 392; כשר, פסחים, לוח [ג]

(מחציתו התחתונה של דף 22 ע"ב ומחציתו העליונה של דף 23 ע"א מכתב-היד); רוזנטל, פסח ראשון; ייבין, הטעמה, עמ' 31–32; נאה, פסחים,

עמ' כא, לוח [ב] (דף 2 ע"ב מכתב-היד); רוזנטל, תולדות הנוסח.

אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7404

Vat. ebr. 127

דפים 1–112. קלף.

בבלי: עירובין, שבת, גטין, נידה

עירובין

(30–1) ב ע"א 1 – כו ע"ב 36

(התחלת המסכת) – (סוף הפרק)

שבת

(70–31) ב ע"א 1 – לו ע"ב 1

(התחלת המסכת) – (סוף הפרק)

גטין

(86–70) ב ע"א 1 – יז ע"א 5

(התחלת המסכת) – יודע הקב"ה

נידה

(112–87) ב ע"א 1 – כא ע"א 8

(התחלת המסכת) – (סוף הפרק)

דף 1 ע"א עמוד שער לעירובין, דף 31 ע"א עמוד שער לשבת, דף 71 ע"א עמוד שער לגטין ודף 87 ע"א עמוד שער לנידה (חלקים). דף 70 ע"ב עמוד אחורי של שבת (חלק).

משניות בראש הפרק: עירובין פרק א, גטין פרק א ונידה פרקים א–ב, ג:ה – (התחלת הפרק – רובו הרי הוא). בשבת באות המשניות במעין משבצת נפרדת משמאל לתלמוד. א פירוש רש"י בשוליים פרט לגטין פרק ב. א הגהות בין השורות ובשוליים.

ספרות: דרמשטר ובלונדהיים, לעזי רש"י, עמ' XIV–XV; פלדבלום, גטין, עמ' 11–12; גולדברג, עירובין, עמ' נד.

אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7405

Vat. ebr. 130

דפים 128–1. קלף.

בבלי: גטין, כתובות

שני טורים פרט לדפים 58, 61 ע"א, 127 ע"ב – 128 ע"א. | דילוג במספור: 36. בין דף 41 לדף 42 דף a41. בין דף 97 לדף 98 דפים a97a.93–
משניות בראש הפרק. | הגהות בין השורות ובשוליים (כולל פירוש רש"י).
ראה גם: 7387 (יבמות, נדרים, נזיר, סוטה, קידושין, נידה).
מהדורות: מכון הש"ס, תלמוד, כתובות, גטין; בבלי, וטיקן, סדרה א, כרך ג[1], עמ' 1–266.
ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 75 (מצוין שם בטעות כרי"ף, על פי אסמאני); פלדבלום, גטין, עמ' 11; מכון הש"ס, תלמוד, כתובות, א, עמ' 67, לוח 5; שם, סוטה, א, עמ' 28–29.
אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7407

Vat. ebr. 134

דפים 221–1. קלף.

בבלי: פסחים, יומא*, ראש השנה*, תענית, סוכה, ביצה, מגילה, חגיגה, מועד קטן

יומא

(70 ע"ב² – 83) ב ע"א 1 – כו ע"א 11

(התחלת המסכת) – א"ל הא

(87–84) סד ע"א 12 – עא ע"א 22

מאי טעמ' – דהשתא משלח

ראש השנה

(88 – 93 ע"א) כח ע"א 32 – לה ע"א 27

של ע"ז – (סוף המסכת)

שני טורים פרט לדפים 139–143, 147 ע"ב – 151, 155–185, 188–193, 196–201, 203–209, 210 ע"ב – 220. | דף 1 דף שער. דף 221 דף אחורי.
בשניהם רישומים אחדים. | הדפים 4–7, 10–27 (פסחים) בכתיבת יד אחרת.
משניות בראש הפרק. | סדר הפרקים בפסחים: א–ד, ז, ו, ח, ט. | הגהות בין השורות, בין הטורים ובשוליים.
מהדורות: בבלי, וטיקן, סדרה א, כרך ב (כולו, חסרה בו מסכת פסחים).
ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 75 (מצוין שם בטעות כרי"ף); רוזנטל, פסח ראשון; פרנצוס, בבלי ביצה, עמ' 74; פוקס, סוכה, עמ' 50; סגל, מגילה, עמ' 110–111; קיסטר, חגיגה, (עמוד לפני המבוא); גולניקין, יום טוב, עמ' מא–מה; רוזנברג, כיפורים, עמ' 44; טל, ביצה, עמ' 6, 112.
אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7408

Vat. ebr. 140

דפים 152–1. קלף.

בבלי: גטין, שבועות

אחרי דף 24 דף a24, אחרי דף 51 דף a51, אחרי דף 95 דף a95 ואחרי דף 115 דף a115. דף 57 מצוין גם כדף 58. | דף 152 ע"ב עמוד אחורי ובו רישומים אחדים. | בדף 151 ע"ב למטה פעמיים: "אני אשר בר יקותיאל שליט" (בעלים?). בדף 152 ע"א בסוף פירוש רש"י קולופון ובו השם: משה.
משניות שבועות פרקים א–ב, ה, ח בראש הפרק. | סדר הפרקים בגטין: א–ה, ז, ט, ו. | פירוש רש"י לגטין ולתחילת שבועות בשוליים. | הגהות בין השורות ובשוליים.
מהדורות: מכון הש"ס, תלמוד, גטין.
ספרות: דרמשטר ובלונדהיים, לעזי רש"י, עמ' XXXIX; פלדבלום, גטין, עמ' 10–11; מכון הש"ס, תלמוד, גטין, א, עמ' 34; שכנאי, שבועות, עמ' 71–73; רוזנטל, בבלי תענית, עמ' 247, מס' 5.
אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

7409

Vat. ebr. 156

דפים 52–1. קלף.

בבלי: שבועות

ב ע"א 1 – ל ע"ב 1

(התחלת המסכת) – א' עולא מחלוקת

דף 1 דף שער ובו רישומים אחדים. | התחלת המסכת הושלמה בדף 1 ע"ב בכתיבת יד אחרת.
משניות בראש הפרק. | הגהות בין השורות ובשוליים.
ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 74; רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 20, קובץ לו; אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 392–393; שכנאי, שבועות, עמ' 69–71.

7411

Vat. ebr. 171 (171.48–49)

דפים 225 ע"ב – 282 ע"א. נייר.

בבלי: סנהדרין*, חגיגה

סנהדרין

225 ע"ב – 247 – צו ע"א 5 – קח ע"א 42

תנו רבנן – לחבית של יין

נכתב על ידי שני סופרים. | בדף 282 סוף ע"א קולופון: "...שנת ה"ר ג"ן... אני וזרעי... יצחק פפנו(?)... העירה קנדיאה דעל כיף ימא מותבא...".

משניות חגיגה פרק א בראש הפרק. | בתוך קובץ חיבורים.

ספרות: לברכט, כתבי-יד, עמ' 74; רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 20, קובץ לח; אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 393; קיסטר, חגיגה, (עמוד לפני המבוא).

7431

Vat. ebr. 487 (487.XII.12)

דפים 141–98. קלף.

בבלי: כתובות

27 (98, 103–99) ט ע"ב 7 – יח ע"א

משום אקרוי – דלכפריה וה'

12 (109–104) כב ע"א 12 – לא ע"א

בית דין חצוף – מהדר לה מאי

140 (140) לו ע"א 10 – לו ע"א 32

אימא סיפא – דליכא אבוד נש'

141 (141) מ ע"ב 2 – מא ע"ב 21

שלא כדרכה – הוא משום

128 (135–128) מג ע"ב 31 – נד ע"ב 14

האירוסין – (סוף הפרק)

136 (136) נה ע"ב 13 – נו ע"א 25

להקנותו – אליב' דחד אמורא

137 (137, 138) נח ע"ב 34 – ס ע"ב 55

לאחר שתגייר (!) – ושתיא ח'

139 (139) סא ע"ב 40 – סב ע"ב 40

חרא זימנא – אזל יתיב אגורא דנה'

120 (127–120, 118–110) עב ע"א 11 – צה ע"א 16

שמואל – נחת רוח עשיתי

119 (119) צח ע"ב 8 – ק ע"א 20

המעוה – לא קשיא הא

הדפים כרוכים שלא כסדר.

משניות בראש הפרק. בסוף דף 135 משניות פרק ה בראש הפרק: א (התחלת הפרק – אם רצה). | בסוף דף 136 משנה. | הגהות בין השורות ובשוליים.

מהדורות: מכון הש"ס, תלמוד, כתובות.

ספרות: רבינוביץ, הקדמות, ב"ב, עמ' 20, קובץ לט; אוקסר, כתבי-יד תלמודיים, עמ' 393; מכון הש"ס, תלמוד, כתובות, א, עמ' 67, לוח 6; רוזנטל,

בבלי תענית, עמ' 248.

אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

ISRAEL ישראל

חולון

יהודה לוי נחום (אוסף פרטי)

7598

259/7

דף אחד. פגום.

בבלי: סוכה

מ ע"א 9 – מא ע"א 13

[לש]ביעית ורבותינו – במתנה והולך וע[ושה](!)...

ראה: 5966.

ראה גם: 5966 (יומא, ראש השנה).

ספרות: מורג, מסורת תימן, עמ' 152, מס' 14.

ירושלים

יד הרב הרצוג

7837

1

דפים א–קנא. דף א פגום. נייר.

בבלי: סנהדרין, מכות, תענית*

תענית

(קלב–קנא) ב ע"א 1 – כה ע"ב 42

(התחלת המסכת) – בארץ וגומ'

דף א ע"א עמוד שער ובו רישומים אחדים כולל שמות בעלים. | בראש דף פז ע"ב בשתי השורות העליונות ובשוליים רמזים לתאריכי כתיבת כתבי-היד שהועתק מהם כתב-היד. בפנים: [ד'] תק"ץ. בשוליים: [ד'] תקל"ח. | ניקוד חלקי.

משניות סנהדרין פרקים א, ה ותענית פרקים ב–ג בפסקאות בתוך הפרק (בדפוס בראש הפרק). | בסוף דף קנא משנה. | סדר הפרקים בסנהדרין: יא, י. | בסנהדרין סימנים רבים אינם בדפוס. | הגהות בין השורות ובשוליים.

ספרות: רוזנטל, כ"י פירנצה, עמ' 2, הע' 3 (א.1); רוזנטל, עבודה זרה, עמ' 98; קארה, כ"י תימניים, עמ' 8–9; רוזנטל, ערכים נוספים ב, עמ' 350, הע' 13; סבתו, סנהדרין, עמ' 7–9.

אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

מכון שוקן למחקר היהדות

7878

3639.[ג]

דף אחד. פגום. קלף.

בבלי: חולין

ב ע"א 5 – ג ע"א 34

[הכל] שוחטין לכתחלה – משומד (!) למאי...

משניות פרק א בראש הפרק: ז (ממעשר) בהמה – סוף הפרק. | הגהות בין השורות.

ראה: 8526.

ראה גם: 8526, 1052, 8526 (עירובין); 8526 (יומא).

SPAIN

ספרד

SAN LORENZO DE EL ESCORIAL

סן לורנצו דה אל אסקוריאל

Biblioteca Real

8010

G 1.3.1 (1115)

דפים 140–1. קלף.

בבלי: בבא קמא*, בבא מציעא, בבא בתרא*
ירושלמי: בבא קמא*, בבא מציעא, בבא בתרא*
רי"ף: בבא קמא*, בבא מציעא, בבא בתרא*
בבלי: בבא קמא

(8–1) כ ע"א 4 – לט ע"ב 23

ליפתא אורחיה – איכא ביניהו

(45–10) מב ע"א 4 – קיט ע"ב 47

רברבי תניא – (סוף המסכת)

בבא בתרא

(94 ע"ב² – 140) ב ע"א 1 – קעו ע"א 8

(התחלת המסכת) – שהוחזק כתב

ירושלמי: בבא קמא

(1 – 45 ע"א¹) ג ע"א 7 – ז ע"ג 38

ר' שמעון בן (!) לקיש – (סוף המסכת)

בבא בתרא

(95 ע"ב² – 133 ע"ב) יב ע"ד 1 – טז ע"ד 59

(התחלת המסכת) – ר חגי בעיה (!)

רי"ף: בבא קמא

(1 – 45 ע"א) ח ע"א 51 – מז ע"א 28

...ופשטא – (סוף המסכת)

בבא בתרא

(95–140) א ע"א 1 – פא ע"ב 8

(התחלת המסכת) – [היתור]מים לפרוע [חובת אבוהון]...

דף 9 נחלש ממקומו ונותרה ממנו רק שארית קטנה בפניה העליונה הפנימית, אבל אין בחסרון כדי עמוד שלם בדפוס הירושלמי או הרי"ף. ראשי הרבה מן הדפים נחתכו. הבבלי, רי"ף והירושלמי כתובים בשני טורים. הבבלי כתוב במרכזו של כל עמוד, רי"ף בשוליו התחתונים והירושלמי בשוליו העליונים ולעתים קרובות גם בשוליים שבצדדים. סדר כתיבתו של הסופר: בבלי, רי"ף, ירושלמי. בשוליים שבצדדים ובין הטורים: פסקי רמב"ם. כתיבת הירושלמי נפסקה באמצע מימרא בדף 133 ע"ב (ראה: רוזנטל, ירושלמי נזיקין, עמ' ט). ניקוד חלקי.

משניות בראשי הפרקים של הבבלי.

מהדורות: רוזנטל, ירושלמי נזיקין א, (כולל תצלומים של דף 16 ע"א מול השער ושל דף 98 ע"ב מול עמ' 79).

ספרות: לאמאס, אסקוריאל, עמ' 279; עסיס, נזיקין; זוסמן, ירושלמי נזיקין, עמ' 116–121 (הע' 9), 124–127 (הע' 40); שפר ובקר, תלמוד ירושלמי, חלק IV, עמ' VII–VIII; שטמברגר, מבוא, עמ' 184; פרידמן, השוכר, עמ' 66–67 (א).

FRANCE

צרפת

ARRAS

אראס

Bibliothèque municipale

8042

889

דפים 88–1. קלף.

בבלי: גטין

(11–1) יד ע"ב 45 – כג ע"א 6

דתנן המחלק נכסיו – היא דאמרי
 49 (12–41) כח ע"ב 22 – מח ע"א 49
 אמ' רב יוסף – יהושע בן נון אמ'
 31 (42–45) מט ע"א 1 – נא ע"א 31
 הכא במאי עסקינן – מצאת לי
 30 (46–52) נב ע"א 5 – נו ע"ב 30
 ורמינהי אתם ולא – הרג את עצמו שנ' שא'
 53 (57, 67 ע"ב – 68) נט ע"א 19 – סג ע"א 30
 אמ' רב נחמ' – לא יחזור
 38 (69 – 73 ע"א, 57 ע"ב – 61) סה ע"א 13 – ע ע"ב 38
 אלא בעציץ – בסירוגין
 7 (62–64) עב ע"ב 35 – עד ע"ב 7
 גיטו כמתנתו – ועד ל' יום
 4 (65 – 67 ע"א, 73) עה ע"ב 31 – עז ע"ב 4
 מתניתין רבן – ואיני עושה
 41 (74–76) עח ע"ב 20 – פ ע"א 41
 א"ל שמוא' – לכו מילי בשילי א[מ']
 41 (77–85) פא ע"א 15 – פז ע"א 41
 והאמ' רב אשי – עד כשר דלא
 16 (86–88) פט ע"א 21 – צ ע"ב 16
 פלונית מתקדשת – (סוף המסכת)
 סימן קודם: 969. | דפים רבים מכתב-היד חסרים, אבל ברובם אין בחסרון כדי עמוד שלם בדפוס. | דף 71 פגום. | בדף 68 ע"א (למטה): "אני יהודה
 בר יעקב שליט"א" (בעלים?). | בדף 88 ע"ב: חרוזים אחדים; שיר של הסופר (אקרוסטיכון: "נחמיה בר חיים"); "...אתחיל מס' נדה". | המילים
 "מתניתין" ו"גמרא" וכן הפסקאות מן המשנה וכל דיבור מתחיל בתוספות כתובים בדיו אדומה.
 בראש דף 12 ובראש דף 46 משנה. | סדר הפרקים: ה, ז, ו. | פירוש רש"י ותוספות. | שלושה טורים. בטור האמצעי התלמוד ובטורים שמסביבו פירוש
 רש"י ותוספות.
 מהדורות: מכון הש"ס, תלמוד, גטין.
 ספרות: גזנון, תלמוד ומחזור, עמ' 3–9; דרמשטר ובלונדהיים, לעזי רש"י, עמ' XL–XXXIX; פלדבלום, גטין, עמ' 9–10; מכון הש"ס, תלמוד,
 גטין, א, עמ' 33–34 (צ), לוחות 6–7; אורבך, בעלי התוספות, עמ' 29, הע' 72 * (מצוין שם: 669).

פריס PARIS

Alliance Israélite Universelle

8055

H 147 A

דפים 1–150. קלף.

בבלי: זבחים, מנחות, חולין, מעילה, תמורה

זבחים

6 (141–148, 1–58) כב ע"א 25 – קב ע"ב 6
 בר אבדי' מי – (סוף המסכת)

מנחות

26 (59–66) ב ע"א 1 – יא ע"א 26
 (התחלת המסכת) – תיקן
 2 (149) כט ע"ב 15 – ל ע"ב 2
 לאחורין הלך – שתי אותיות לא
 18 (150, 67–122) לח ע"ב 2 – קט ע"א 18
 אהרדי – הריני נזיר

חולין

33 (86–97) פט ע"ב 6 – קג ע"ב 33
 ...וראינו נוהג בעוף – (סוף הפרק)

מעילה

6 (123–124) י ע"א 11 – יד ע"א 6
 ילכו לים המלח – של הקדש לא

תמורה

(125–140) ב ע"א 1 – כב ע"ב 6
(התחלת המסכת) – דיום אבל

שני טורים.

בדפים 86–97 חולין פרק ז סביב מנחות בכתבת יד אחרת. משניות בראש הפרק פרט לפרק ז בחולין ופרק ב בתמורה. הגהות בשוליים.

ראה: 8531 (זבחים, תמורה); 2293, 6267, 6454, 8502 (מנחות); 8502 (מעילה).

ראה גם: 1061 (בכורות, ערכין, כריתות).

ספרות: רבינוביץ, הקדמות, ר"ה, עמ' 8, קובץ יג (על פי רבינוביץ, שם, כתב היד הגיע אליו מקהיר. ראה גם: רבינוביץ, הקדמות, זבחים, עמ' [7] בערה; דק"ס, מנחות, עמ' 271–274); זוסמן, גניזה, עמ' 23, הע' 7; רוזנטל, תמורה, עמ' 326, הע' 29; דנציג, קטלוג, עמ' לד–לח, הע' 134.

Bibliothèque nationale de France

מספרי הקטלוג על פי: זוטנברג, פריס.

8208

Héb. 671 (671.4)

דפים 150–241. נייר.

בבלי: ברכות

בכתב-היד דפים שאינם במקומם. סדרם: 208, 212–213, 211, 210, 209, 218, 217, 216, 214–215, 219. דף 230 ע"ב כתוב בצורת עיטור. בחלקו התחתון תרגילי כתיבה.

משניות בראש הפרק. דף 241 ע"ב לא תלמוד (תולדות אלכסנדר הגדול). הגהות בשוליים.

מהדורות: מכון הש"ס, משנה זרעים.

ספרות: רבינוביץ, הקדמות, ברכות, עמ' 39, קובץ 1; מכון הש"ס, משנה זרעים, א, עמ' 70–71, לוח 7; רוזנטל, תורה שעל פה, עמ' 468, הע' 70. אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

8220

Suppl. Hébr. 1337

דפים 1–213. קלף.

בבלי: בבא בתרא, עבודה זרה, הוריות

בדף 2 ע"א למטה: "זה לי ואנוהו הצעיר ינון אבן שמש ישע". בדף 213 ע"ב (אחרי הוריות) קולופון ורישומים אחדים.

משניות בראש הפרק. הגהות בשוליים (כולל פירוש רש"י ורשב"ם).

ספרות: שטראק, מבוא, עמ' 83; וייס, הוריות, עמ' XXXVII; שטולברג, הוריות, עמ' 82–86; רוזנטל, עבודה זרה, עמ' 138–140. אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

8223

Suppl. Hébr. 1408/82–84 (1408.[לז])

שלושה דפים. רצופים. קלף.

בבלי: תמיד

כה ע"ב 1 – לג ע"א 30

(התחלת המסכת) – כהן גדול הקטר

שני טורים.

משניות פרקים א–ב, ד בראש הפרק. הגהות בשוליים.

CANADA

קנדה

TORONTO

טורונטו

University of Toronto, Friedberg Collection

8459

9-002

עשרים ושניים דפים. רצופים: א-ז; ז-כב. קלף.

בבלי: שבת

(א-ד) ב ע"ב 22 – טו ע"ב 13

לאחר שמ' מינ' – ועל ספק מי

(ז-כב) יח ע"ב 15 – מז ע"ב 21

[ליה] צמר ליורה ליגזור – (סוף הפרק)

חלק מן המילים קשות לקריאה.

משניות פרקים ב-ד בראש הפרק. מפרק ד נותר: א-ב (התחלת הפרק – נוטל [את] הכסות!). א בראש דף א שינוי בנוסח לעומת הדפוס. א הגהות בין השורות ובשוליים. א אחרי פרק א: "הדרן עלך יציאות השבת". אחרי פרק ב: "הדרן עלך במה מדליקין". אחרי פרק ג: "הדרן עלך כירה שנה"סי[קוה]".

ראה: 8703, 5876, 1787.

RUSSIA

רוסיה

MOSKVA

מוסקבה

Rossiskaya Gosudarstvennaia Biblioteka (Russian State Library)

אוסף גינצבורג

8473

594

דפים 184-1. נייר.

בבלי: יבמות

(1 ע"ב – 184) ב ע"ב 19 – קכב ע"ב 26

מיכדי כולהו – (סוף המסכת)

סדר הדפים: דף 48 צ"ל אחרי דף 43. א מספור נוסף (מתחת למספור הראשי): דפים 1-119 ממוספרים גם 1-120 (דילוג על 12); דפים 168-184 ממוספרים גם 1-17. בדפים 183-184 המספור משובש.

בדף 1 ע"א חלק ממשנה א: א (או נתגרשו – או שמיאנו). בסוף המסכת חסר קכב ע"ב 26-27 (אמר רבי אלעזר – ורב שלום בנין). א פירוש רש"י ותוספות רא"ש. התלמוד באמצע כל עמוד, רש"י בצדו החיצוני של הדף ותוספות רא"ש בצדו הפנימי. א בדף 184 ע"ב (אחרי המסכת) השלמה לתוספות רא"ש (מדברי רבנו תם לדרך מו ע"א בדפוס) ועניין חליצה ומנעל לריטב"א בשם רבותיו, רשב"א ואחרים.

הגהות בין השורות ובשוליים.

מהדורות: מכון הש"ס, תלמוד, יבמות.

ספרות: רבינובין, הקדמות, ר"ה, עמ' 7-8, קובץ י; מכון הש"ס, תלמוד, יבמות, א, עמ' 34-36, לוחות 9-10.

אתר אינטרנט: אוצר כתבי-יד תלמודיים.

8488

1017

דפים 1-79. קלף.

בבלי: יבמות

ג ע"א 30 – קכב ע"ב 27

...[עולה ל]חליצה – (סוף המסכת)

בכתב-היד דפים שאינם במקומם. סדרם: 70, 68, 69, 67. שני טורים. דפים 79, 73–71, 69–67 כרוכים במהופך (ע"ב לפני ע"א). מספור מסוף הכרך לתחילתו. כל הדפים פגומים בעיקר בחלקם העליון. א דף 1 ע"א כתוב בצורת עיטור. ע"ב חלק. משניות בראש הפרק. הגהות בין השורות, בין הטורים ובשוליים. ראה גם: 8500 (כתובות); 8492 (נדרים, נזיר). מהדורות: מכון הש"ס, תלמוד, יבמות. ספרות: מכון הש"ס, תלמוד, יבמות, ד, עמ' 27–28, לוח בעמ' 29.

8492

1134

ששים ושנים דפים. קלף.

בבלי: נדרים, נזיר

סדר הדפים: דף 19 צ"ל אחרי דף 15. שני טורים פרט לדף 27 ע"א. א דף 16 כרוך במהופך (ע"ב לפני ע"א). אין מספור. כל הדפים פגומים בעיקר בחלקם העליון. נדרים בדפים 1 – 27 ע"א, 56–62 ונזיר בדפים 27 ע"א – 55. משניות בראש הפרק. שלושה קטעים מנדרים הועתקו פעמיים: דף 20 ע"ב ברובו של הטור החיצוני: סט ע"ב 14 – ע ע"ב 7 (...[למחר – בית אביה נפק]); דף 62 ע"א בכל הטור הפנימי: יג ע"ב 9–16 (...מבנדרים – סוף הפרק); ומשניות ב: א–ג (התחלת הפרק – שבועה שלא אוכל!). הגהות בין השורות, בין הטורים ובשוליים. ראה גם: 8488 (יבמות); 8500 (כתובות). מהדורות: מכון הש"ס, תלמוד, נדרים. ספרות: מכון הש"ס, תלמוד, נדרים, א, עמ' 3031.

8500

1339.[ב]

דפים 1–71. קלף.

בבלי: כתובות

דפים 72–78 הבאים בין הדפים 49, 71 (ראה להלן) שייכים לקטע § 8499. הדפים כרוכים וממוספרים בכיוונים הפוכים: דפים 1–49 פרט לדפים 8–9 כרוכים משמאל לימין. ברובם ע"ב לפני ע"א. דף 1 הוא הדף האחרון של המסכת, ואילו דף 49 מכיל את דפים מא–מב שבדפוס. דפים 50–71 כרוכים מימין לשמאל, ובכולם ע"א לפני ע"ב כראוי והם ממוספרים משמאל לימין. דף 50 מכיל את דפים מ–מא שבדפוס ודף 71 את הדף הראשון של המסכת. דילוג במספור: 11. מספור כפול: 47. שני טורים. כל הדפים פגומים. בדפים 1–9 נחתכו הטורים החיצוניים לאורכם ורובם חסר. איקוד חלקי. דפים 1 – 2 ע"א (שלושת העמודים האחרונים של המסכת) כתובים בצורת עיטור. דף 1 ע"ב עמוד אחורי של המסכת (חלק). משניות בראש הפרק. הגהות בין השורות, בין הטורים ובשוליים. ראה גם: 8488 (יבמות); 8492 (נדרים, נזיר). ספרות: מכון הש"ס, תלמוד, יבמות, ד, עמ' 27 (מצוין שם: 1139), והע' 5.

SANKT-PETERBURG

סט. פטרבורג

National Library of Russia

8502

1342–1343

עשרה דפים. רצופים: א–י; ז–י. דפים א–י, ט–י פגומים. קלף.

בבלי: מנחות, מעילה

מנחות

(א–ד) כא ע"א 52 – כח ע"ב 35
ונותן עליו מלח – לא יעשה כדרך

מעילה

(ז–י) ב ע"א 1 – י ע"א 10
(התחלת המסכת) – כבר קרבה חטאתו (!)

סדר הדפים: ב–ה = 3–6; 2 = 1 שני טורים. א דף ה נחתך לשני קרעים, גדול וקטן. מן הגניזה. משניות מעילה פרקים א–ב בראש הפרק. הגהות בין השורות, בין הטורים ובשוליים.

ראה: 2293, 6267, 6454, 8055 (מנחות); 8055 (מעילה).

ראה גם: 8055, 8531 (זבחים, תמורה); 8055 (חולין); 1061 (בכורות, ערכין, כריתות).

8514

+ Yevr. I 187

דפים 1–178. קלף ונייר.

בבלי: כתובות, גטין

כתובות

(1) י"ז ע"ב 31 – י"ח ע"ב 13

...[ולוק]מה [כגון שא]כלה – אמ' ראמי בר חמא לא

(2) 91 ע"ב (כ) – כ"א 38 – קיב ע"ב 8

...איבעיא [להו] עצמו – (סוף המסכת)

גטין

(91 ע"ב – 128, 163, 159–129, 177) ב"א 1 – עב ע"א 16

(התחלת המסכת) – שיאמ' לסופר

(162, 176, 174–175, 160–161) עג ע"א 24 – עח ע"א 43

...[תחל]יפא לר[בינא] – שאילו מהלך לא קנה

(172, 164–171, 173, 178) פ"ב 25 – צ ע"ב 16

למדינת הים – (סוף המסכת)

+ 8518 (חלק חיצוני של דף 14).

דפים 1–163, 174–178 פגומים ברובם ומקצתם אינם קריאים. | כתיבות יד אחדות.

משניות בראש הפרק: כתובות פרקים ג, ה וגטין פרקים א–ו, וכנראה משניות הפרקים האלה גם במקומן. | שינויים בנוסח לעומת הדפוס. | הגהות בין השורות ובשוליים.

מהדורות: מכון הש"ס, תלמוד, כתובות, גטין.

ספרות: שטיינשניידר, ביבליוגרפיה, II, עמ' 13; רבינוביץ, הקדמות, מגילה, עמ' [3], קובץ יד; שם, פסחים, עמ' [II]; מכון הש"ס, תלמוד, כתובות, א, עמ' 65; שם, גטין, א, עמ' 32–33; רוזנטל, כ"י פירנצה, עמ' 1, הע' 2; גלצר, עיטור, א, עמ' 161; דנציג, קטלוג, עמ' י, הע' 16; שם, עמ' ג, הע' 180*.

8515

Yevr. I 190/1–21

עשרים ואחד דפים. רצופים: א–ב; ג–ד; ה–ו; ז–ח; י–יא; יג–כא. פגומים.

בבלי: בבא בתרא

(א–ב) ה ע"ב 15 – ח ע"א 16

מה לו (!) לשקר – ואם [מעט]...

(ג–ד) י ע"ב 24 – יב ע"ב 31

ואנן היכי איתנין (!) – לבו אטום כבתול'

(ה–ו) יד ע"א 22 – טו ע"ב 49

זנב ורמינהי (!) – א"ר יוח' גדול הנאמן[ר] (!)...

(ז–ח) טז ע"ב 24 – יח ע"ב 15

בבבירה דאיוב דמותא (!) – על המזיק להרחיק את עצמו (!)

(ט) צג ע"א 28 – צה ע"ב 7

צימחו (!) זרעוני גינה – נותן לו

(י–יא) קט ע"א 12 – קיג ע"א 18

אב (!) ירתי – נוטל בראוי

(יב) קטז ע"א 20 – קיח ע"ב 33

אדר' (!) יוח' אדר' יוחנ' – זו נחל' אבי אביהן

(יג–כא) קכד ע"ב 26 – קמב ע"א 3

שלחו מתם – [ל]עובר לא [ק]נה...

סדר הדפים: א–ד = 1–14; טו–כ = 16–21; כא = 15. | שני טורים.

שינויים בנוסח לעומת הדפוס. בסוף דף ו חילוף בסדר המאמרים. | הגהות בין השורות, בין הטורים ובשוליים. | אחרי פרק א: "הדרן עלך השותפין שרצו". אחרי פרק ח: "הדרן עלך יש נוחלין".

8518

Yevr. I 207/7

דף אחד. פגום.

בבלי: כתובות

צורף אל: 8514.

8526

Yevr. II A 293.1.[א]

שישים ושניים דפים. קלף.

בבלי: עירובין, יומא, חולין

עירובין

(א) נג ע"א 42 – נד ע"א 30
שהקפידו על לשונם דהוו דיקין (!) – הקב"ה...

(ב-ג) ס ע"ב 6 – סג ע"א 28
מכן (!) ה[י]כי משכחת לה – [חזייה] לה[ו]א

(ד) עו ע"א 6 – עז ע"א 3
קנה (!) עירוב או לא – מכאן ואוכלין¹

(ה) פ ע"ב 4 – פב ע"א 18
דא' קורה – (סוף הפרק)

יומא

(ו-לג) ב ע"א 1 – מט ע"א 4
(התחלת המסכת) – הוא דאותביה (!) דאמ'

(לד) סט ע"א 10 – ע"ב 36
...מכן[לאים] – בן לוי

חולין

(לה) כח ע"א 45 – כט ע"ב 25
ורוב בשר עמו – אינה לשחיטה

(לו-לז) לז ע"א 31 – מא ע"א 23
אם כן נבלה – א' לינה[ר]ב [אחא]

(לח) נג ע"א 10 – ע"ב 51
עופות[טמאין] – [בני מ]עין[ר]ב זביד...

(לט) פא ע"א 24 – פג ע"א 6
פסול ופטור – סופג שמונים

(מ) צ ע"ב 2 – צא ע"ב 18
הנ[שה] במחו[בר] – מאבני המקום וישם מראש[תיו] (!)

(מא) צג ע"ב 55 – צה ע"ב 2
במקום שאין מכריזין – אסיק תרי (!) א[מר]

(מב) צז ע"ב 19 – צט ע"ב 13
א' ר' יוח' – השעורין שוין

(מג) קא ע"ב 31 – קג ע"א 44
טהורין דברי ר' יהוד' – מר סבר אתי

(מד-מה) קיד ע"ב 36 – קיז ע"ב 20
או מכור לנכרי – חטה בקלפת[ה]

(מו-מז) קכא ע"א 1 – קכד ע"א 8
והדר מייתי – מטהרין אותו דבר[ין]

(מח-מט) קל ע"א 16 – קלג ע"א 12
אלא (!) טע' – בדיק (!) לן רב יוסף

(נ-נו ע"א) קלד ע"א 38 – קמב ע"א 13
פטור קימא ותנן גר (!) – (סוף הפרק)

(נו ע"ב – סב) סח ע"א 1 – עח ע"א 8
(התחלת הפרק) – (סוף הפרק)

דפים לד, לח: כיום סט. פטרבורג, NLR, Yevr. IV 212. דפים א, ג, כז, לד, לח, מ, מא, מה, מו, מח—ס פגומים. דפים א, ג, לד, לח נחתכו לרוחבם. מדפים א, ג נותרה רק מחציתם העליונה. מדף לד נותרה רק מחציתו התחתונה.

משניות בראש הפרק: עירובין פרקים ו—ח:ב; יומא פרקים א—ה; חולין פרקים ד, ט, י:ד, יא—יב. א בסוף דף ה משנה (התחלת עירובין פרק ח). א סדר הפרקים בחולין: יב, ד. אחריהם: "הדרן עלך בהמה המקשה חסילא מסכת חולין!" (ראה דק"ס, אות כ). סוף חולין פרק יב (קמב ע"א 13—22) חסר (ראה דק"ס, אות צ). א לנוסח בראש דף א ראה דק"ס, אות ג. א הגהות בין השורות ובשוליים.

ראה: 1052 (עירובין); 7878 (חולין).

ספרות: רבינוביץ, הקדמות, מגילה, עמ' [4], קובץ טז; שם, פסחים, עמ' [2].

8531

Yevr. II A 293.3

שבעה דפים. רצופים: א—ו. פגומים. קלף.

בבלי: זבחים, תמורה

זבחים

(א—ו) יב ע"ב 35 — כ ע"ב 14

[שיש] בהן צד כרת — הרי הן בקדושתן

תמורה

(ז) טו ע"א 24 — טז ע"א 36

הפרשה ולא קשיא — ישר' ויאמר (!)

סדר הדפים: א = 2; ב = 5; ג = 4; ד = 7; ה = 6; ו = 3; ז = 1. א שני טורים.

הגהות בין השורות, בין הטורים ובשוליים.

ראה: 8055 (זבחים, תמורה).

ראה גם: 2293, 6267, 6454, 8055, 8502 (מנחות); 8055 (חולין); 1061 (בכורות, ערכין, כריתות); 8055, 8502 (מעילה).

ספרות: רבינוביץ, הקדמות, זבחים, הקדמה, עמ' 7, הע' *.

8703

Yevr. III B 868

דף אחד. קלף.

בבלי: שבת

טו ע"ב 13 — יח ע"ב 14

רגלי אדם — זיקא לא מגלי

הגהה בשוליים.

ראה: 1787, 5876, 8459.

מהדורות: כץ, גנזי תלמוד, עמ' כ—כא.

8711

Yevr. III B 891

שבעה דפים. רצופים. פגומים. קלף.

בבלי: ביצה

ב ע"א 1 — טו ע"א 44

(התחלת המסכת) — (סוף הפרק)

משניות פרק א בראש הפרק. א בכתב-היד עשרים ואחד דפים. בראש דף א "פרק ביצה". באמצע דף ז ע"ב אחרי ביצה פרק א: "הדרן עלך ביצה שנולדה". השאר לא תלמוד (סדר עולם רבה עד סוף דף יג [מיליקובסקי, עותק מ] ותשובות גאונים).

מהדורות: כץ, גנזי תלמוד, עמ' פז, פט—צב, צד, צו—קג.

ספרות: פרנצוס, בבלי ביצה, עמ' 76—78 (מצוין בעמ' 7: גנזי רוסיה 194); טל, ללקסיקון; טל, ביצה, עמ' 7, 114—150.